

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēdes stenogramma

2003.gada 22.aprīlī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aivars Endziņš

A.Endziņš

Tiesas sēdi paziņoju par atklātu.

Tiek izskatīta lieta nr.2002-21-01 *“Par Augstskolu likuma 27.panta ceturtais daļas un 28.panta otrās daļas teksta “vai uz laiku līdz 65 gadu vecuma sasniegšanai” un likuma “Par zinātnisko darbību” 29.panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam”*.

Lietu izskata tiesa pilnā sastāvā. Tiesneši: Lepse, Jelāgins, Ušacka, Skultāne, Čepāne, Apsītis un Endziņš.

Lietas dalībnieki:

Saeimu pārstāv zvērināts advokāts Lauris Liepa;

iesniedzējus profesorus pārstāv viens no iesniedzējiem - profesors Rozenbergs un konstitucionālās sūdzības iesniedzēju Lukēvicu pārstāv profesors Bišers, zvērināts advokāts.

Pieaicinātās personas:

Zinātņu Akadēmijas prezidents Stradiņa kungs,

Latvijas Universitātes rektors profesors Lāča kungs,

Tehniskās Universitātes rektors profesors Knēts.

Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvis... Čakstes kungs.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi?

Rozenberga kungs?

J.Rozenbergs

Ir lūgums, jā. Ir nupat ienākusi no Izglītības un zinātnes ministrijas ministra Kārļa Šadurska arī atsauksme par šo konstitucionālo sūdzību. Es lūgtu viņu pievienot. Bišera kungs arī ar viņu ir iepazinies.

A.Endziņš

Vai Saeimas pārstāvji ir iepazinušies ar...?

L.Liepa

Godāta tiesa! Labprāt „iemestu acis” rūpīgāk, jo nebija tāda iespēja pirms procesa iepazīties ar šo dokumentu.

A.Endziņš

Cik jums būtu vajadzīgs laiks, lai iepazītos?

L.Liepa

Nu, minūtes trīs, ne vairāk.

A.Endziņš

Tiesa pasludina 10 minūšu pārtraukumu.

I.Bišers

Varbūt pie viena, lai nobeigtu šo jautājumu, man arī būtu viens lūgums. Es gribētu tiesai nodot sabiedriskās domas materiālus, kas ir parādījušies presē pēdējā laikā. Es domāju, ka tas tiesai arī būtu interesanti, kas ir šinī sakarībā sabiedrībā pausti.

A.Endziņš

Šie materiāli visi ir pieejami publiski un tiesa ar viņiem ir iepazinusies. Šie materiāli ir publiski pieejami. Jums nav iebildumu, ka tiesa pievieno lietai?

L.Liepa

Godātā tiesa! Kā jau tiesas priekšsēdētājs ir paziņojis, tie ir publiski pieejami un tie nav nepieciešami lietā. Es uzskatu, ka tie nav jāpievieno.

A.Endziņš

Tiesa, apspriežoties uz vietas, nolēma pievienot Šadurska, tagadējā ministra un bijušā Tehniskās Universitātes katedras vadītāja komentārus. Pavairosim un iedosim jums arī. Pārējie ir publicēti "Lauku Avīzē", ir bijuši presē pieejami.

Pārtraukums - 10 minūtes.

(Pārtraukums)

A.Endziņš

Vai pārstāvjiem ir kādi lūgumi?

L.Liepa

Nē.

A.Endziņš

Paldies. Līdz ar to tiek uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības. Tiks nolasīts tiesneša ziņojums. Lūdzu, Čepānes kundze!

I.Čepāne

2002.gada 3.decembrī pēc Alda Bauma, Zigurda Markeviča un Jāņa Ronzenberga konstitucionālās sūdzības Satversmes tiesā tika ierosināta lieta “Par Augstskolu likuma 27.panta ceturtās daļas un 28.panta otrās daļas teksta “vai uz laiku līdz 65 gadu vecuma sasniegšanai” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. un 106.pantam.

2003.gada 3.janvārī pēc Edmunda Lukevica konstitucionālās sūdzības Satversmes tiesā tika ierosināta lieta “Par likuma “Par zinātnisko darbību” 29.panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam.

2003.gada 14.janvārī tika nolemts apvienot abas iepriekš minētās lietas.

Saeima, kas pieņēmusi likumu “Par zinātnisko darbību” un Augstskolu likumu, ir iesniegusi Satversmes tiesai atbildes rakstus.

Pieteikuma iesniedzēji, Saeima, Izglītības un zinātnes ministrija, Latvijas Zinātņu akadēmija, Latvijas Zinātnes padome, Latvijas Zinātnieku savienība, Latvijas Universitāte, Rīgas Tehniskā Universitāte, Latvijas Lauksaimniecības akadēmija un Latvijas Mākslas akadēmija tika aicinātas sniegt papildus paskaidrojumus lietā.

Visas atbildes vēstules ir saņemtas un pievienotas lietas materiāliem.

2003.gada 31.martā Satversmes tiesas priekšsēdētājs pieņēma lēmumu par lietas nodošanu izskatīšanai.

2003.gada 2.aprīlī Satversmes tiesa rīcības sēdē pieņēma lēmumu:

pirmkārt, izbeigt tiesvedību lietā “Par Augstskolu likuma 27.panta ceturtās daļas otrā un trešā teikuma un likuma “Par zinātnisko darbību” 29.panta piektās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam”;

otrkārt, uz tiesas sēdi aicināt šādas pieaicinātas personas:

Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvi, Latvijas Universitātes rektoru Ivaru Lāci, Rīgas Tehniskās Universitātes rektoru Ivaru Knētu un Latvijas Zinātņu Akadēmijas prezidentu Jāni Stradiņu.

Paziņojums par lietas izskatīšanu publicēts laikrakstā “Latvijas Vēstnesis” 2003.gada 3.aprīlī.

Par tiesas sēdi lietas dalībniekiem vai to pārstāvjiem ir pienācīgi paziņots.

Pieteikuma iesniedzēju Alda Bauma, Zigurda Markevica un Jāņa Rozenberga pārstāvis, kā arī Saeimas pārstāvis ar lietas materiāliem ir iepazinušies.

A.Endziņš

Paldies. Vai tiesnešiem ir jautājumi? Nav.

Tiek dots vārds konstitucionālās sūdzības iesniedzēju pārstāvim profesoram Jānim Rozenbergam lietas faktisko apstākļu izklāstam un juridiskajam pamatojumam.

Brīdinu, ka runa nedrīkst būt ilgāka par 30 minūtēm, atbilstoši Satversmes tiesas likuma 28.panta 6.daļai.

Lūdzu, Rozenberga kungs!

J.Rozenbergs

Godātā Satversmes tiesa! Tātad tiešām, lai ekonomētu laiku, pasvītroju, ka es savā un pārstāvamo vārdā uzturam savu sūdzību tādā apmērā, kādā viņa ir ierosināta un ir attiecīgi par Augstskolu likuma 27.pantā ceturtās daļas pirmā teikuma un 28.panta otrās daļas teikuma “uz laiku līdz 65 gadu vecuma sasniegšanai” neatbilstību Satversmes 91. un 106.pantam.

Pasvītroju to, ka arī visus tos motīvus, kas konstitucionālajā sūdzībā ir izklāstīti, es uzturu savā un pārstāvamo vārdā un tādēļ šeit es tikai godātajai tiesai izklāstīšu, manuprāt, svarīgākos momentus, kas šeit būtu jāpasvītro.

Tādējādi mēs ieskatam, ka to tiesību, kas ir uz nodarbinātību pēc katra spējām un kvalifikācijas, ja pretēji Satversmes 91.panta noteiktajam vienlīdzības principam un diskriminācijas nepieļaujamībai apstrīdētās tiesību normas... tātad, ja tomēr šīs tiesības diskriminē, ar sekojošiem momentiem.

Nu, vispirmām kārtām mēs uzskatām, ka mūsu tiesības strādāt mūsu profesijā tiek ierobežotas ar to, ka vairs tātad docentiem un profesoriem netiek ļauts piedalīties atklātos konkursos uz profesoru amatam, tā kā mēs esam sasnieguši 65 gadu vecumu. Tātad te tiek radīta nevienlīdzība šajā ziņā tikai viena paša kritērija dēļ - vecuma dēļ. Vecums tiek izvirzīts šeit kā šis ierobežojums, par ko mēs runāsim vēlāk, kāpēc tas tā nevarētu būt.

Tad arī mūsaprāt ierobežo ne tikai to profesoru vai docentu tiesības, kas ir sasnieguši 65 gadu vecumu, bet zināmā mērā jau daudz jaunākus, ja tā var teikt attiecībā par personām, kas tuvojas šim vecumam. Jo, lai pilnā mērā strādātu profesora amatā, viņš jau tad ir jāievēl 59 vecumā, lai viņš varētu, kā saka, pilnu laiku nostrādāt. Līdz ar to tas, manuprāt, arī aptur daudzus, it īpaši tos, kas savieno darbu augstskolā, kas ir stundu pasniedzēji, nopietni nodarboties ar zinātni un veikt publikācijas un tā tālāk tikai tāpēc, ka viņi varbūt jau ir sasnieguši kaut kur 50 gadu vecumu un tātad viņiem faktiski nav vērts vairs to darīt, jo viņi tik un tā... tā, kā, lūk, piemērs ir šeit.

Šeit ir Bauma kungs, kurš... lūk, nu tātad habilitētā doktora disertāciju aizstāvēja par godu savai 65 gadu jubilejai un, kā saka, ar to pielika punktu savai profesionālajai karjerai, jo tālāk viņš vairs nevar tagad pat docenta amatā tikt ievēlēts. Jo, redziet, tātad viņa radošās spējas jau par vēlu ir pamodušās. Ar zinātni vajag sākt nodarboties, iznāk tā, ka no bērnodārza. Vecākos gados vairs nav ar to vērts, jo tik un tā attiecīgos amatus ieņemt mēs nevarēsim.

Tālāk. Pats dīvainākais tālāk ir tas, ka, lūk, kas attiecas jau uz asistentiem un lektoriem, tad viņiem tāda ierobežojuma nav. Te atkal mēs nostādām tātad nevienlīdzīgā stāvoklī mācību spēkus. Tātad asistentus un lektoros... tos var ielikt arī vecos... nu, iznāk, ka tagad tie pensionētie profesori, kā, piemēram, manis pārstāvētais profesors Kārlis Počs, kuru, kā saka, atlaida pret viņa paša gribu pensijā, nu tad viņš var kandidēt tagad uz asistenta vai lektora amatu un tad ir jābrīnās, kur tad te raksta Saeima, ka tas viss likums ir vērsts uz to... tās normas ir vērstas uz to, lai jaunos dabūtu kaut kā iekšā. Bet ko tad? Jaunajiem ir jābūt ar asistenta un lektora posteni, manuprāt. Bet te, vai nu

profesors vai neprofesors, var strādāt bez kaut kādiem vecuma ierobežojumiem. Vai tad ar to tā likuma normu mērķis ir sasniegts?

Tātad te no vienas puses faktiski diskriminē arī atkal tos, tas rada profesoriem priekšrokas, jo viņi tagad varētu faktiski startēt asistentu un lektoru amatos. Un dabīgi, ka tos maģistrus viņi tad izkonkurēs. Tātad nevienlīdzīga situācija tiek radīta. Tur, kur vajadzētu vienlīdzīgu radīt situāciju, tur viņas nav.

Tālāk. Bez tam, tātad, manuprāt, arī šeit šajā gadījumā šīs normas faktiski slēpj sevī piespiedu pensionēšanu. Mēs zinām labi, ka jebkurai personai ir tiesības uz pensiju, kad viņai visi tie nosacījumi ir sasniegti, bet ne pienākums iet pensijā. Starp citu, godātā Satversmes tiesa, gribētu atgādināt, ka tāda situācija jau mūsu darba likumdošanā bija. Starp citu, es te pacēlu Darba likumu kodeksu, kas bija spēkā uz 1992.gada 1.aprīli un tajā kodeksā bija 33.panta 1.prim punkts, kurā ir teikts, ka var atlaist no darba darbiniekus, kas sasnieguši pensijas vecumu. Un viņiem ir tiesības uz pilnu vecuma pensiju. Nu, šis noteikums sen jau ir izsvītrots kā faktiski pretējs cilvēka tiesībām, jo nevar nevienu ar varu, kā saka, aizsūtīt pensijā, bet nu tagad, piemēram, šajā te mūsu gadījumā, ir spilgts piemērs profesors Počs, kurš nelūdza viņu atlaist sakarā ar to 65 gadu vecumu, bet viņu tieši ar tādu formulējumu un lietas materiālos ir izraksts no viņa darba grāmatiņas, kur ir ierakstīts, ka sakarā ar aiziešanu pensijā.

Tātad faktiski tas ir jau piespiedu pensionēšana. Nevis labprātīga, bet piespiedu pensionēšana. To, ko raksta šeit Saeima un vēl citas institūcijas, ka Vācijā draudzīgi visi iet pensijā... var jau būt, ka tur ir attiecīgi stimuli, bet es tomēr ļoti apšaubu. Tādu materiālu tur lietā nav, ka varētu tieši, kā saka, ar pavēli profesoram sakarā ar aiziešanu... bez viņa iesnieguma, bez viņa brīvas gribas izpausmes, ka arī tur Vācijā tā varētu būt pensijā. Es ļoti to apšaubu. Varbūt, ka tāda prakse tur ir ieviesusies, tas varbūt ir profesoriem izdevīgi materiāli, cits pensijas apmērs un tā tālāk, bet pret varu arī viņus pensijā aizsūtīt nevar. Bet, nu mums tagad tāda situācija ir. No Darba kodeksa sen ir svītrots šāds punkts par piespiedu nosūtīšanu pensijā, kas bija paredzēts, bet attiecībā uz profesoriem netieši tas ir palicis, lūk, šo apstrīdēto normu formā.

Tālāk. Mēs jau savā sūdzībā arī pasvītrojām, ka līdz ar šīm apstrīdētajām normām arī tad, ja tomēr tas 65 gadu vecumu sasniegušais profesors vai docents strādā uz individuālā līguma pamata, tad tas varētu būt, protams, apsveicami. Tajā gadījumā mēs arī, starp citu, šo teikumu neapstrīdējām, ka mēs ieskatām, ka ja tiešām profesors būs izkritis cauri tajā atklātajā konkursā, tad pareizi, tad rektors var viņu, ja grib, var viņu ņemt vēl darbā uz individuāla līguma pamata vai arī lai tad viņš iet pensijā un viņš nevar ne par ko žēloties, jo ir bijusi konkursa kārtība, viņš ir piedalījies, viņš nav konkursu izturējis, tas jaunais profesors ir spēcīgāks, nu tad pareizi bija. Tad arī šeit nekādas diskriminācijas vai nelabvēlīgu citu seku radīšanas nebūs šajā gadījumā, bet pašreizējā situācijā, kamēr spēkā ir šis, lūk, ierobežojums, strādājot uz individuālā līguma pamata jau šādi profesori un docenti tiek zināmā mērā diskriminēti.

Nu, šeit es negribētu teikt, par cik ir pieaicināti rektori, ka mums būtu kādas personīgas pretenzijas pret augstskolu vadību, jo viņi ievēro tos likumus, kas ir spēkā. Un tādēļ mūsu pārmetumi ir veltīti tieši tiesību normām, likumdevējam, bet ne jau darba devējiem.

Nu, lūk. Te ir tāds ļoti svarīgs moments Augstskolu likumā, tāpat tajā 28.panta 3.daļā ir tādi vārdi, ka līdz ar ievēlēšanu amatā, tāpat, profesors iegūst tiesības vadīt zinātniskos pētījumus vai mākslinieciskās jaunrades procesu. Tikai ar ievēlēšanu. Tāpat, ja viņu pieņem uz individuāla līguma pamata, tad viņš nemaz vadīt to nevar, kaut gan mēs zinām, ka praksē jau rektori tomēr liek vadīt zinātniskos pētījumus arī šādiem profesoriem, bet faktiski tādas iespējas viņam ir liegtas. Tāpat tikai līdz ar ievēlēšanu, tikai tad, kad viņš ir ievēlēts... Tā 28.panta trešā daļa tā nosaka. Ja uz līguma pamata, tad nevar.

Nu, kam tad... ir jautājums Saeimas pārstāvjiem, lai lieku reizi nebūtu jāuzdod, kam tad tas nāk par labu, ka viņi nevar vairs, redziet, piedalīties zinātniskā darba vadīšanā, zinātnisko pētījumu vadīšanā. Paši nodarboties ar zinātni, viņi, protams, var. Tā kā nu tajā līgumā būs noteikts, ko un kā viņi darīs.

Nu, tāpat arī jau sūdzībā ir uzsvērts, ka tas nes līdz arī citu tiesību zaudējumus, kā, piemēram, piedalīšanās pašpārvaldes augstskolu vēlēšanās un tikt arī ievēlētiem, jo viņi jau tad strādā tikai pagaidu darbā un viņi tāpat īstais akadēmiskais personāls nemaz nav. Tas, protams, ir jautājums ne tikai par darba samaksas samazinājumu, atvaļinājuma arī ilgumu un apmaksu. Es piestādīju tieši attiecībā uz sevi, šeit lietas materiālos ir, ka arī strādājot uz terminētu līgumu, pilnu atvaļinājumu, tā ko to citi, nesaņemu. Nu, un tā tālāk.

Tālāk, ja tas ir viss, kas būtu tieši pretrunā ar Satversmes 91.pantu... bet šajā pantā jau ir runa par to, ka Satversme aizsargā ne tikai tās tiesības, kas ir tieši nostiprinātas Satversmē, bet kas ir nostiprinātas arī citos likumos. Tādēļ savā konstitucionālajā sūdzībā mēs analizējām arī dažus citus likumus, kas, lūk, ierobežo to vienlīdzības principu. Nu un vispirmām kārtām Augstskolu likuma šīs apstrīdētās normas tagad ir pretrunā ar Darba likumu kā jaunāku likumu, kā vēlāk izdotu likumu. Tādēļ patiesībā jau Darba likuma normām ir dodama priekšroka. Šī Darba likuma 7.pantā ir noteikts, ka ikvienam ir vienlīdzīgas tiesības uz darbu, taisnīgiem darba apstākļiem, kā arī uz taisnīgu darba samaksu. Nu tāpat, redziet, šīs normas nedod mums vienādas tiesības uz darbu, jo konkursā tāpat uz vakantām profesoru vietām vai docentu vietām piedalīties nevaram. Ja uz taisnīgiem darba apstākļiem, tad tas arī faktiski ir tas pats... Arī konkursa neesamība padara šos nosacījumus netaisnīgus, jo, ja atklātā konkursā piedalās, tad ir taisnīgi, kurš uzvar, tas arī strādā un tas taisnīgi ieņem šo darbu. Nu un arī uz taisnīgu darba samaksu, tad arī jau šie profesori uz individuāla darba līgumu pamata protams, vairs nevar pretendēt uz tādu pašu darba samaksu, kaut gan pilda tos pašus pienākumus. Kaut gan šeit jāsaka, cik es esmu konsultējies ar saviem pārstāvamajiem, ar cieņu un godu arī mūsu rektoriem, visā visumā jau viņi cenšas tomēr saglabāt šiem profesoriem līdzšinējo darba samaksu, bet nu tas nav viņu pienākums. Mēs varam pateikties viņiem, bet likumā... var arī nepieņemt darbā.

Nu tāpat, lūk, minētā Darba likuma 7.pantā minētās tiesības... Turpat otrajā daļā ir norādīts, ka šīs tiesības nodrošināmas bez jebkādas tiešas vai netiešas diskriminācijas. Un tajā skaitā neatkarīgi no vecuma un pat invaliditātes. Tāpat šeit ir skaidri tagad, līdzšinējā darba likumdošanā, starp citu, tas nebija paredzēts. Tagad jaunajā Darba likumā tieši tas ir uzsvērts starp tiem apstākļiem, kas nevar būt par pamatu diskriminācijai - arī vecums.

Nu, bez tam, šajā pat sakarībā sakarā ar jauno Darba likumu. Uz noteiktu laiku, redziet, var pieņemt... ne ilgāk kā uz diviem gadiem. Bet nu, tātad, ja mēs konkursa kārtībā būtu ievēlēti, tad tomēr darba līguma ilgums būtu vismaz 6 gadi. Šajā ziņā tātad arī tādi profesori zaudē, jo viņus pareizi pieņem labākajā uz vienu mācību gadu, kaut gan tas ir pretrunā ar Darba likuma 44.pantu, kur ir dots uzskaitījums... Ja šeit negribētu uzskaitīt... Tur ir tie punkti, teiksim, sezonas, gadījuma rakstura un tā tālāk, kad var vispār pieņemt pagaidu darbā. Nu, pasniedzēja darbu nekādi nevar atzīt par tādu, kas būtu veicams uz kādu īsu sezonu vai tam būtu gadījuma raksturs. Šajā gadījumā tātad nodarbošanās raksturs jau ir tieši tāds, ka viņš faktiski prasa tātad jau uz ilgu laiku. Nu te, protams, ir runa par pamatdarbu, nav runa par pasniedzējiem, kas strādā amatu savienošanas kārtībā vai stundu pasniedzēji. Tātad mēs runājam šajā gadījumā par pastāvīgā darbā strādājošajiem profesoriem vai docentiem.

Tāpat man šķiet, ka apstrīdētās normas ir pretrunā ar Izglītības likuma attiecīgajām normām. Izglītības likums ir zināmā mērā "jumta likums", kurš attiecas arī uz augstskolām, kas ir tieši norādīts 22.panta 3.daļā, ka, lūk, augstskolas darbojas pamatojoties un pie tam vispirms uz Izglītības likumu. Nu un Izglītības likumā ir 48.pants - tiesības strādāt par pedagogu. Nu, nekādi arī šeit nav aprobežotas... tikai tieši tā, atbilstoši Satversmei, ka, lūk, ir izglītības kvalifikācija nepieciešama. Tiesa gan, tālāk 50.pantā ir noteikti ierobežojumi strādāt par pedagogu, kur, starp citu, nav Augstskolu likumā un acīmredzot viņi ir piemērojami, jo Augstskolu likumā tā nav. Bet nu tur ir četri ierobežojumi, bet neviens tur nav attiecībā uz vecumu. Tur vairāk tādi ar morāliskām lietām saistīti: vai tur ir tiesāts vai vecāku vara atņemta vai tālāk... Bet vecuma cenzs te nekāds nav noteikts. Tātad arī runa te ir par augstskolu pedagogiem. Tātad iznāk, ka citi pedagogi, zemāka ranga pedagogi, var strādāt bez vecuma ierobežojuma, bet profesori nevar.

Nu tālāk uzskatu, ka ir pretrunā arī ar likumu par zinātnisko darbu, jo zinātniskos darbos, kā mēs zinām, var pieņemt personas tieši bez vecuma ierobežojuma, kas ir pasvītrots tieši 29.pantā. Tātad, lūk, arī nevienlīdzīga situācija. Nu, it kā tagad ar zinātni augstskolā varētu tas vecais profesors nodarboties, nu bet pie studentiem viņu tātad laist nevar. Tātad visa tā it kā nelaimes sakne ir pedagoģiskais darbs, jo to nevar. Zinātnisko darbu viņam varētu atļaut strādāt. Tātad tie, kas ir zinātniskajās iestādēs, var strādāt, bet augstskolā tātad nevar atdalīt, kā mēs zinām, zinātnisko no pedagoģiskā darba profesora amatos strādājot.

Nu un visbeidzot. Godātā Satversmes tiesa! Es gribētu atsaukties, ko mēs sūdzībā neesam izdarījuši, papildus tam, atsaukties tieši arī uz jūsu, Satversmes tiesas, spriedumiem par vienlīdzības principa skaidrojumu, kas ir dots Satversmes tiesas, ja nemaldos, divos spriedumos, varbūt, ka arī citos, 2001.gada 5.decembra un nupat šī gada 10.janvāra spriedumos un tas, man šķiet, pilnā mērā attiecas arī uz mūsu gadījumu, jo te ir dots tātad Satversmes 91.panta normu skaidrojums par tiem ierobežojumiem, kas te varētu būt un kādi nav pieļaujami. Ka, lūk, nav atbilstīgā saskaņā ar Satversmes tiesas skaidrojumu, atbilstīgas to likumu normas, kas bez saprātīga pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzinošos apstākļos. Nu, tātad, par ko tad mēs te runājam? Tieši par tiem salīdzinošajiem apstākļiem. Ka, lūk, atklāts konkurss dod iespēju salīdzināt. Lūk! Nu tad, lūk, tie konkursa rezultāti

rādīs, kuram tad te ir dodama tā priekšroka, vai jaunajam vai vecajam, vai nevienam, jo var nevienu arī neievēlēt šajā amatā. Pie tam, kā mēs zinām, kritēriji gan docenta, gan asociētā profesora, gan profesora ievēlēšanai amatā ir tik strikti un labi noregulēti, skaidri un gaiši, kā saka, ir pateikts, nu tad pēc tiem kritērijiem arī salīdzināsim tos profesorus.

Un tur, kā mēs zinām ir vienlīdz... tālākajos Satversmes tiesas spriedumos skaidrots, ka vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas, ja atšķirīgos apstākļos, kā arī vienādos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats. Nu, es nezinu, vai vēl saprātīgāks pamats, kā atklāts konkurss, var būt. Par nožēlu Satversmes... ne Saeimas atbildes rakstā, nedz arī citu, tie, kas iebilst pret šo normu atcelšanu, nav skaidrots, ko tad tā konkursa vietā... kāpēc labāks ir administratīvā metode nevis lūk, šī konkursa kārtībā izvērtēšana. Kādēļ viņa ir labāka?

Nu, varbūt, ka jau lai jautājums nebūtu jāuzdod, varbūt lai saeimas pārstāvji padomā, kādēļ gan labāk ir ar administratīvo metodi šeit, lai rektors izvēlas, kuru atstāt un kuru neatstāt, bet nevis cienījama profesoru padome, kas lemtu, kuram tad strādāt un kuram nestrādāt.

Nu, šeit tāpat tās normas ir tieši pretēji tam, kā Satversmes tiesas šajos spriedumos ir skaidrots par 91.pantu, jo tās... tur, kur ir tas vienlīdzīgais... tie kritērija apstākļi, tur ir padarīti viņi nevienlīdzīgi vecuma dēļ un tur, kur ir tā atšķirība, kā jau es parādīju, tur viņa tiek pielaista kā vienlīdzīga, ka profesors un maģistrs var pretendēt uz lektora amata... nevienlīdzīgā situācijā atrodošies. Nu, tādas normas, manuprāt, ir atceļamas un tādēļ es lūdzu mūsu sūdzību apmierināt.

A.Endziņš

Paldies, Rozenberga kungs.

Vārds tiek dots konstitucionālās sūdzības iesniedzēja profesora akadēmiķa Edmunda Lukevica pārstāvim zvērinātam advokātam profesoram Ilmāram Bišeram. Lūdzu!

Es brīdinu arī, ka maksimums ir 30 minūtes.

I.Bišers

Augsti godātā Satversmes tiesa! Šī prāva nebūt nav vienkārša. Par to ir dzirdēti dažādi vērtējumi. Dažkārt no dažiem ir pat dzirdēts, ka tā ir balstīta uz viena cilvēka ambīcijām, kas ilgāk grib pasēdēt vadoša darbinieka krēslā. Tādus mājienus es tiku dzirdējis, kad uzņemos šīs lietas vešanu. Taču es personīgi uzskatu tos par absurdiem.

Vispirms jau tāpēc, ka katrs Latvijas pilsonis, ka katrs Latvijas iedzīvotājs, kas ar savu darbu nes labumu Latvijas valstij, attīsta kādu tautsaimniecības vai kultūras sfēru, vairo tās materiālās un intelektuālās bagātības, ir pelnījis, lai valsts viņu aizstāvētu un atbalsfītu, nodrošinātu apstākļus viņa radošā potenciāla pilnīgai izmantošanai Latvijas valsts un tautas labā.

Diemžēl šobrīd šis likums rada... apstrīdētais likums rada tādu situāciju, ka Latvijā it kā šodien nav vajadzīgi pilsoņi, kas spētu vairot tās materiālās un intelektuālās bagātības, lai tā varētu ieņemt vērā ņemamu vietu Eiropas Savienībā, kur mēs ceram drīz iestāties.

Diemžēl šobrīd lielāku lomu valsts un sabiedrības dzīvē šobrīd spēlē cilvēki, kas visai apšaubāmā ceļā, privatizācijas un dažādu reorganizāciju periodā ir sagrabušies lielas bagātības, kas tagad tiek pārvietotas uz Nauru, Lihtenšteinas un citu ārvalstu bankām, kur gan dod pieklājīgas dividendes īpašniekam, bet neko nedod Latvijas valstij un tautai.

Šodien gandrīz visi Latvijas uzņēmumi visās ekonomiskajās sfērās ir vai nu izputējuši vai pārgājuši ārzemju uzņēmēju rokās, kas iegūto peļņu izved no Latvijas.

Vēl smagāka situācija ir kultūras un zinātnes sfērā, kura diemžēl nav naudu pelnoša, bet naudu tērējoša sfēra un pie pašreizējās situācijas valsts diemžēl nevar un dažkārt arī negrib pienācīgi atbalstīt šo sfēru un šobrīd šī sfēra, visa sfēra ir nonākusi pilnīgi kritiskā situācijā.

Protams, ir arī atsevišķi izņēmumi, bet, tāpat kā visi izņēmumi, tie tikai apliecina vispārējo tendenci.

Viens no šiem izņēmumiem ir Organiskās ķīmijas institūts, kurš, nesaņemot no valsts praktiski nekādu finansējumu, ir ne tika noturējies pie dzīvības, bet arī turpina veikt visai nozīmīgus pētījumus, kas nes labumu mūsu tautsaimniecībai. Lielā mērā par to ir jāpateicas šī institūta ilggadīgam vadītājam profesoram Edmundam Lukevicam, kurš ir ne tikai izcils zinātnieks, bet arī prasmīgs organizators un zinātnes jaunāko atzinumu ieviesējs praksē.

No lietas materiāliem jūs varat redzēt, ka viņš ir viens no izcilākajiem Latvijas zinātniekiem. Viņam ir visi augstākie zinātniskie grādi Latvijā. Viņš ir habilitētais zinātņu doktors, profesors, Latvijas Zinātņu Akadēmijas īstenais loceklis. Viņš ir viens no Latvijas prestižākajām zinātniskajām iestādēm - Organiskās ķīmijas institūta - direktors un šī institūta metālorganiskās ķīmijas laboratorijas vadītājs. Viņš ir 146 patentu un ap 1600 zinātnisku publikāciju autors, kuras viņš turpina vēl šobrīd. Un pagājušajā gadā viņam ir pāri par 20 publikācijām dažādos ārzemju žurnālos. Viņš ir starptautiskā žurnāla, kas rāda par heterocikliskās ķīmijas problēmām, galvenais redaktors un 7 citu ārzemju žurnālu redakolēģiju loceklis. Viņš ir ārzemēs visvairāk citētais Latvijas zinātnieks. Viņš ir lasījis lekcijas Francijas, Zviedrijas, Japānas un citu valstu universitātēs. Viņš ir uzstājies ar ziņojumiem starptautisko konferenču plenārsēdēs dažādās pasaules valstīs - Japānā, Ķīnā, Itālijā, Austrālijā un citās valstīs.

Nu, pēkšņi izrādās, ka viņš Latvijas zinātnei vairs nav vajadzīgs, jo viņš ir sasniedzis liktenīgo 65 gadu sliekšni, ko Latvijas likumdevēji ir novilkuši kā robežu, barjeru, kur vairs nevar viņam ne tikai vadīt zinātnisko institūtu, kuru viņš ir spējis saglabāt kā nozīmīgu zinātnes iestādi šajos Latvijas zinātniekiem ļoti nelabvēlīgajos laikos, bet nevar būt pat vairs arī laboratorijas vadītājs šajā institūtā. Vienīgā iespēja, kas viņam ir dota - palikt pašizveidotajā laboratorijā un mazgāt mēģenes vai strādāt kādus citus mazāk atbildīgus darbus.

Vai to šis Latvijas patriots ir pelnījis? Viņam tiek liegts arī lasīt lekcijas augstākajās mācību iestādēs kā profesoram. Ārzemju labākās augstskolas viņam dod auditorijas, Latvija tāpat viņam vairs nevar dot un diemžēl šajā daļā viņa prasība netika pieņemta izskatīšanai. Ka viņam tiek liegts. Nu, par laimi, man sēž te kolēģis, kurš šo trūkumu ir izlabojis, iesniedzot kopā ar citiem kolēģiem, savu prasību. Un mēs pilnīgi pievienojamies tagad šai prasībai, šai konstitucionālajai sūdzībai.

Kāds pamats ir šiem ierobežojumiem, kas tiek vērsti pret manu pārstāvamo? Kāpēc pēc 65 gadu sasniegšanas viņš vairs nevar ieņemt savus amatus, kaut gan neviens nav izteicis pret viņu nekādas konkrētas pretenzijas? Kāpēc tieši 65 gadi ir tā robeža, kuru pārkāpjot vairs nevar būt par zinātnieku, par vadošu zinātnieku, nevar būt par zinātnes organizatoru, kaut gan pasaules zinātnes vēsture sniedz ne mazums pierādījumu, ka daudzi pasaules slaveni zinātnieki savus galvenos atklājumus ir izdarījuši un slavenākās grāmatas ir uzrakstījuši ievērojami lielākā vecumā. Mēs esam pieveduši rindu piemēru un šādus piemērus es varētu sarakstīt uz vairākām lappusēm, ja tas būtu nepieciešams. Tā runā, ka it kā šos, bet es neesmu pārbaudījis, ka šo patvaļīgo robežu savā laikā esot noteicis Bismarks, taču par tās apšaubāmību liecina tas, ka viņš pats sev to nav piemērojis, jo turpināja pildīt Vācijas reihskanclera un citus svarīgus amatus ievērojami lielākā vecumā.

Vai šādai robežai ir kāds zinātnisks pamatojums? Kāds ir izpētījis, cik ilgi cilvēks var strādāt un pildīt...? Diemžēl tas ir ļoti individuāli. Mans tēvs, piemēram, varēja turpināt savu darbu, pie tam visai ne sarežģītu darbu, viņš bija vienkāršs vecākais telefona tehniķis, varēja nostrādāt tikai līdz 61 gadam, kad viņš diemžēl atmiņas traucējumu dēļ to vairāk nevarēja pildīt un aizgāja pensijā. Man kā viņa dēlam šāds liktenis ir gājis secen, es nostrādāju līdz 70 gadu robežai, jo biju laimīgi noslēdzis darba līgumu un ticis ievēlēts uz sešiem gadiem pirms šo labojumu izdarīšanas Augstskolu likumā, tāpat man to laimējās izstrādāt. Un arī pēc tam man augstskola, Latvijas Universitāte gribēja paturēt un piedāvāja visādi, lai es turpinu lasīt, pie tam, diemžēl uz tādiem noteikumiem, ka katru mēnesi man 2. un 3.datumā jāraksta iesniegums par darba līguma noslēgšanu un mēneša beigās 28., 29.datumā jāraksta atkal atlūgums. Es pateicu, ka uz šādiem noteikumiem es negribu kļūt smieklīgs un kļūt par kādas avīzes feļetona varoni un es atteicos tālāk strādāt. Un ka savu naudu es varu nopelnīt arī citādā veidā, ne tikai augstskolā. Bet vai Universitāte no manas aiziešanas ieguva vai zaudēja, es to arī negribu teikt, bet katrā ziņā šādu kārtību par normālu kārtību es uzskatīt nevaru.

Es biju klāt, kad šo normu ieviesa savā laikā šajā likumā, tur sākotnēji nebija šādas normas. Bet tad Saeimas deputāts, kas bija toreiz, kāds Čerāns, kas bija speciālists skaitļošanas specialitātē un tikko aizstāvējis kandidāta disertāciju, pēc tam teica, ka esot jāiztīra augstskolas no iesūnojušiem profesoriem un panāca šo grozījumu izdarīšanu. Kaut gan un diemžēl viņam toreiz izdevās pārliecināt Saeimas vairākumu, kaut arī ar nelielu balsu pārsvaru, bet tāds grozījums tika pieņemts. Ko viņš ir labu devis? Es diemžēl neesmu dzirdējis. Protams, tas ir dažiem augstskolu vadītājiem varbūt kādreiz izdevīgi atbrīvoties no viena otra nepatīkama vai viņam nevēlama, varbūt tas ir tiešām atvieglojums, bet vai tas ir devis kopumā labumu Latvijas valstij, Latvijas zinātnei, es kaut kā nevaru samant.

Vai kāds ir pamēģinājis mani pārliecināt, ka viņš vairs nevar sekmīgi turpināt strādāt savā līdzšinējā darbā? Nē, neviens nekādus argumentus nav izvirzījis. Ir tikai viena atbilde - likums to nepieļauj. Bet likums nav nekādas augstākas varas dots kā Dieva baušļi. Likumus rada cilvēki un cilvēki var arī kļūdīties. Ja likuma prasības nevar pamatot, tad tādām likumam vairs nav autoritātes, to cilvēki attīsta, kuru brīvību tas ierobežo. Un ja likumam nav autoritātes sabiedrībā, tas ir jāgroza.

Es varbūt pieskāros tieši tam līmenim, kas attiecas uz manis pārstāvam šajā problēmā. Bet man gribētos pateikt arī, ka šī problēma ir saistīta ar dažām augstāka līmeņa problēmām.

Neskatoties uz Izglītības un zinātnes ministrijas vētraiņo darbību agrākajā laika posmā pēc neatkarības atgūšanas, izglītības līmenis, izglītības organizācija Latvijā ir ievērojami pasliktinājušies. Katastrofāli trūkst augstākās kvalifikācijas zinātnieku un augstskolu pasniedzēju, to algas ir visai nožēlojamas, salīdzinot ar pārējo Eiropas augstskolu profesoru algām un bieži vien visai atbildīgus priekšmetus lasa cilvēki, kas ir vispār bez kaut kādiem zinātniskiem grādiem. Tas pārslogo tos atsevišķos pasniedzējus, kuri, cīnoties arī ar līdzekļu nepietiekamību un zemajām algām, skraida starp augstskolām, pasniedzot divās, trijās un pat vairāk augstskolās, lai kaut kā sevi nodrošinātu un katrā ziņā tas nāk par sliktu kvalitātei. Bet viņi ir vajadzīgi, jo nav neviens cits, kas varētu viņiem lasīt.

Līdz šim šajā laikā izglītība un zinātne pa visiem šiem gadiem, ko es esmu vērojis, ir nodarbojusies ar visai apšaubāmiem eksperimentiem. Ir nonācis pat tik tālu, ka vidējo izglītību var iegūt pat minimāli negūstot priekšstatus par vairākiem svarīgiem mācību priekšmetiem, pat bez minimālām latviešu valodas zināšanām. Tik tālu mēs esam nodzīvojušies. Izglītības ministrijas vadībā mums ir nācies vērot dažādas odiozas personības. Tā šo posteni ir ieņēmis gan jauns cilvēks, kas nekādi nav spējis uzrakstīt pat maģistra disertāciju, gan izbijis fizikulas pasniedzējs, kuru rajona vadība savulaik bija noteikusi nelaist klasēs teorētisku jautājumu skaidrošanai. Šajā ministrijā tiek nepārtraukti izstrādātas dažādas no visām pasaules malām patapinātas reformas, kuras ir pretrunīgas viena ar otru un stāvokli tikai pasliktina. Un es esmu tiešām ļoti iepriecināts, ka jaunais izglītības ministrs ir objektīvi novērtējis šo situāciju un acīmredzot nopietni grib kaut ko darīt. Tas mums ļauj uz kaut ko cerēt mūsu zinātnes un izglītības tālākā attīstībā.

Protams, katra zinātnieka mūžā pienāk brīdis, kad viņš vairs nespēj neko dot zinātnei un tad viņam tas ir atklāti jāpasaka. Tas varbūt vienam otram rektoram nepatīk, bet tik daudz vīrišķības viņam tomēr ir jābūt un jāpasaka neskatoties, vai viņam tobrīd ir 55 vai 75 gadi. Kad tas brīdis ir pienācis, tad tas ir jādara un cilvēks galu galā to sapratīs. Slēpties aiz likuma normām nav pamata.

Vienlaicīgi ir steidzami jāaudzina jauna zinātnieku paaudze un jānodrošina tai pienācīgs atalgojums. Citādi Latvijai draud briesmas, pilnīga sagrauve izglītības un zinātnes tālāk attīstībā un tā var pārvērsties par muļķu zemi, kā te jau dažkārt saka.

Es domāju, ka vismaz jaunā ministra pozīcija, kas nāk tieši no augstskolas, katrā ziņā varbūt šo situāciju būtiski izmainīs.

Un visbeidzot šajā lietā ir jāskatās arī trešais līmenis. Visas valsts līmenis. Pirmkārt, apstrīdētā likuma norma, uz kuru balstās, ir acīmredzami pretrunā ar Latvijas Satversmi un Latvijas starptautiskajām saistībām. Satversmes 106.pants skaidro nepārprotami un norāda, ka Latvijā ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darba vietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Es pasvītrotu - brīvi, ne ar kādiem formāliem ierobežojumiem.

Satversmes 116.pants gan pieļauj, ka Satversmē apstiprinātās konstitucionālās tiesības var ierobežot likumā paredzos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības demokrātiskā valsts iekārtā, sabiedrības drošības labklājību un tikumību, bet es nedomāju, ka profesori un zinātnisko

iestāžu vadītāji, kas būs vecāki par 65 gadiem, apdraudēs Latvijas drošību vai Latvijas iedzīvotāju tikumību.

Uz to norāda arī nesen pieņemtais Darba likums, uz kuru jau te atsaucās, bet kura 7.pants paredz visiem vienlīdzīgas tiesības uz darbu bez vecuma ierobežojuma. Es uzskatu, ka šī likuma autori ir pielikuši faktiski punktu vairākām diskusijām. Bet, ja ar to vēl nepietiek, tad man ir jānorāda uz Latvijas starptautiskām saistībām, ko tā ir uzņēmusies un kas runā par pretī darba tiesību ierobežošanai atkarībā no vecuma.

Latvija diemžēl... Latvija ir pievienojusies starptautiskajam... diemžēl es atvainojos, nevietā... Latvija ir pievienojusies starptautiskajam paktam par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, kur 6.pants pasludina katra tiesības uz darbu un 2.pants nosaka, ka šajā pakta pantā proklamētās tiesības ir realizējamas bez jebkādas diskriminācijas, tajā skaitā arī no dzimšanas brīža.

Šādas pašas saistības Latvija ir uzņēmusies 2001.gadā pievienojoties Eiropas Sociālajai hartai - respektēt katras personas tiesības uz darbu, kas ir realizējamas bez jebkādiem ierobežojumiem, tajā skaitā ierobežojumiem atkarībā no vecuma. Dažkārt norāda, ka līdzīgas normas pastāv vēl arī dažās citās Eiropas valstīs. Es par šo jautājumu runāju vakar ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesi Levita kungu un viņš teica, ka tiešām dažās Eiropas valstīs šādas diskriminējošas normas tiešām vēl pastāv. Bet pašā pēdējā laikā ir skaidri novērojamas tendences tās izskaust. Pēdējo divu gadu laikā divas tādas, kur bija saglabājušās šādas normas, ir no tām atteikušās un tādas valstis ir palikušas maz, kurās acīmredzot tās izzudīs. Un es nedomāju, ka mums būtu jānotiek pēdējām. Bet diemžēl ir tā, ka mēs labprāt pievienojamies dažādiem starptautiskiem līgumiem, tas diemžēl tika iesākts ar mūsu neatkarības atjaunošanas brīdi, kad 4.maijā bez neatkarības deklarācijas tika pieņemts arī paziņojums, kurā vienlaicīgi Latvija uzņēmas saistības ievērot 74 dažādus starptautiskus aktus, kuri deputātiem nebija izdalīti un par kuru saturu lielākajai daļai no viņiem nebija ne mazākā priekšstata. Un arī mēs tagad, gribēdami labi izskatīties, dažkārt pievienojamies dažādiem paktiem, bet nedomājam, kā mēs viņus realizēsime dzīvē. Es domāju, ka tas ir jāizbeidz, ka ir jāpanāk, ka Latvija, ja ir ko pieņēmusi, ja ir kam pievienojusies, ja ir to pasludinājusi, tad tas ir kā akmenī iekalts un tas ir jāpilda.

Un es uzskatu, ka šīnī gadījumā ir jāpilda arī tie starptautiskie dokumenti, kas nepieļauj nekādu diskrimināciju attiecībā uz zinātnes un izglītības darbiniekiem.

Paldies par uzmanību.

A.Endziņš

Paldies, Bišera kungs.

Tiesnešiem ir kādi jautājumi pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem? Man būtu lūgums tikai norādīt, vai jautājums ir adresēts Rozenberga kungam vai Bišera kungam, jeb abiem kopīgi.

Lūdzu, Čepānes kundze!

I.Čepāne

Man Rozenberga kungam jautājums. Sakiet, lūdzu, ja mēs skatāmies Augstskolu likuma 27.panta 4.daļas otro teikumu, tad tur ir teikts tā... ka ar pensionēto akadēmisko personālu rektors saskaņā ar valsts vai citu avotu piešķirto finansējumu var slēgt individuālus līgumus. Arī līgumus par zinātnisko pētījumu veikšanu, paredzot konkrētu samaksu par noteikta darba apjomu, atbilstoši darbinieka kvalifikācijai.

Sakiet, lūdzu, vai kaut kur likumā ir teikts, ka noslēdzot darba līgumu ar 65 gadu vecumu sasniegušu profesoru viņam alga ir jāsamazina? Kā tas notiek? Vai kaut kur ir teikts, ka viņu drīkst pieņemt tikai darbā uz vienu mēnesi vai uz vienu gadu? Un kas to ir izdomājis? Sakiet, ja tas nav tiesību normās, varbūt, ka lielā daļā šeit ir vaina valsts finansējumā vai nepareizai tiesību normu interpretācijai no augstskolu vadības puses?

J.Rozenbergs

Jā, nu godātā tiesa, redziet, darba līgums.. tur ir pēc vienošanās. Tātad vispār... Mēs jau iebilstam arī pret tāpēc, ka šajā gadījumā var arī vispār neslēgt līgumu. Mēs saprastu, ka būtu taisnīgi, ja profesors nav izturējis konkursu, nu tad pareizi uz tiem noteikumiem, kādi ir iespējami, ja rektors slēgtu ar viņu līgumu. Bet nu līgums... viņus vismaz slēdz pagaidām terminētus. Ja uz nenoteiktu laiku, tad es neesmu dzirdējis, ka kāds tā slēgtu. Protams, ka varētu slēgt arī tādu - uz nenoteiktu laiku. Bet, ja uz noteiktu laiku slēdz, tad viņš nevar būt ilgāks par diviem gadiem. Tātad šajā gadījumā arī mēs saskatām te to diskrimināciju, jo, ja viņš būtu ievēlēts amatā, tad viņš tomēr strādātu vismaz sešus gadus. Bet ja viņu pieņem tomēr uz terminētu līgumu, tad viņš ir tikai uz diviem... ne vairāk kā uz diviem gadiem. Kā prakse liecina, faktiski jau uz vienu mācību gadu tikai šādus profesorus pieņem darbā, ja viņus vispār pieņem šajā gadījumā. Pēc mūsu ieskata, ja tātad šādas... tādēļ mēs arī šo otro teikumu neapstrīdējām. Ja pirmais teikums tiks atcelts, tad otrais teikums ir taisnīgs. Ja konkursa kārtībā kāds profesors nav izturējis to, nu tad ir pareizi, tad ar viņu, ja rektors grib, tad slēdz, lūk, šo līgumu vai nu uz noteiktu vai nenoteiktu laiku. Un šajā gadījumā, cik es saprotu, tomēr algu viņš noteiks atbilstoši tam finansējumam. Tik, cik būs tas finansējums pieļauts, jo tas tiks ne ar normatīvajiem aktiem, kur ir stingri noteikti profesoru un citu pasniedzēju darba samaksas likmes, šajā gadījumā tā darba samaksa tiek piesaistīta finansējumam. Tik, cik viņš pieļauj. Var jau būt, ka, ja finansējums pieļauj, tad tā alga var būt arī lielāka pat kā viņa bija līdz šim.

I.Čepāne

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Vai vēl ir jautājumi? Apsīša kungs, lūdzu!

R.Apsītis

Man ir jautājums Rozenberga kungam. Ir dzirdēts tāds viedoklis, ka nu tiem gados jau pavecajiem profesoriem taču pastāvot iespēja kļūt arī par emeritētu profesoru. Tāpat arī zinātniekiem Zinātņu Akadēmijas sistēmā. Kā jūs varētu komentēt šādu te viedokli?

J.Rozenbergs

Nu...Nezinu šeit praksi, bet cik man ir informācijas, tad tos emeritētos profesorus ļoti retos gadījumos piešķir un cik es saprotu, tad tieši tā finansējuma trūkuma dēļ. Bet tas, var sacīt, vismaz es tā saprotu, tas emeritētais profesors, viņš varētu nodarboties ar zinātnisko darbu vairāk savā prieka dēļ. Es jau šeit savā uzstāšanās uzsvēru, ka tikai, ja viņš ir ievēlēts amatā, tad viņš spēj vadīt arī zinātnisko un ne tikai pats strādāt zinātnisko darbu, bet arī vadīt, tātad gatavot jaunus zinātņu doktorus un maģistrus, un tā tālāk, vai vadīt profesoru grupu un tā tālāk, ja viņš ir ievēlēts amatā. Ja viņš ir tikai emeritēts.... es, atklāti sakot, neesmu iedziļinājies, cik viņa tās tiesības šim profesoram ir plašam, bet, cik es saprotu, viņas nav visai ... Zinātnes jomā, viņš, protams, var darboties, bet nu mums tad vajadzīgs ir to jauno paaudzi, tā visur raksta... Saeimas rakstos ir, ka jaunā paaudze ir vajadzīga... Bet kas tad viņus gatavos? Tos jaunus zinātniekus? Man liekas, ka tie emeritētie nu vairs nav tie, kas viņus gatavos.

A.Endziņš

Paldies. Vēl kādi jautājumi ir? Man būtu jautājums Rozenberga kungam. Sakiet, vai šis vecuma ierobežojums tiek ievērots un tiek pildīts tikai valsts augstskolās. Kāda ir situācija privātajās augstskolās, tajā skaitā kāda situācija ir Rīgas Juridiskajā augstskolā, Rīgas Ekonomiskajā augstskolā, kas ir ar ārzemju kapitālu finansēta?

J.Rozenbergs

Nu, par šīm pieminētajām augstskolām man nav informācijas, bet man ir par dažām citām privātajām augstskolām. Tur, protams, jā, to neievēro. Tur tomēr uz brīva līguma pamata pieņem darbā, neraugoties no vecuma. Bet nu vienīgi tikai jāpasvīturo ir tas, ka tajās privātajās augstskolās praktiski gandrīz nedarbojas konkursa sistēma. Konkursa kārtībā... ne, es praktiski nezinu, reti kur tiek tā ievēlēts. Tā kā visus tur pieņem tikai uz darba līguma pamata, bet neaprobežojot vecuma cenzu.

A.Endziņš

Paldies. Lūdzu, Bišera kungs... Ko gribat piebilst?

I.Bišers

Es gribētu piebilst. Varbūt vēl uz to, ko neatbildēja Rozenberga kungs. Ja mēs runājam par pieminēto Rīgas Juridisko augstskolu, kur lielākā daļa Latvijas un Zviedrijas valstij pieder, tad atceramies, ka tur pat par rektoru strādāja cilvēks, kura vecums ievērojami pārsniedz 70 gadus. Es

nezinu, vai viņš pašlaik strādā, bet viņš jau labu laiku tur nostrādāja katrā ziņā. Un nevienam tas nelikās dīvaini.

A.Endziņš

Paldies. Paldies Rozenberga kungam.

Bišera kungam jautājumi? Man būtu jautājums, Bišera kungs. Izglītības un zinātnes ministrs Šadurska kungs savā vēstulē, kas adresēta Satversmes tiesai, ko jūs iesniedzāt, norāda...

I.Bišers

Es neiesniedzu...

A.Endziņš

Es atvainojos... Norāda, ka ja, teiksim, konkurss ir bijis bez rezultāta, tad finansējums, kas ir paredzēts profesora atalgojumam, vairs neseko līdzī. Līdz ar to finansiālas iespējas saglabāt esošo algu, ja arī ar profesoru pēc 65 gadu vecuma tiek noslēgts līgums, nav iespējams. Līdz ar to viņam, ja maksā, tad maksā ļoti maz. Jūs minējāt, ka Organiskās sintēzes institūts ir zinātniskā iestāde, kura praktiski ir izdzīvojusi un faktiski arī pati pelna. Vai, teiksim, attiecībā uz zinātnes darbiniekiem, zinātniekiem, laboratoriju vadītājiem arī līdzīga situācija ir saistīta ar šo nepietiekamo finansējumu?

I.Bišers

Nu, finansējuma grūtības acīmredzot ir, bet es domāju, ka par šo manis pārstāvamais pats varētu labāk pastāstīt šo jautājumu, nekā es.

A.Endziņš

Paldies. Vēl ir kādi jautājumi? Nav.

Saeimas pārstāvim?

L.Liepa

Paldies. Man būtu jautājums. Vispirms kolēģim Rozenbergam. Es gribētu precizēt, vai likums nosaka ierobežojumus pensionētajiem zinātniekiem nodarboties ar zinātnisko darbību, tajā skaitā, publicēt zinātniskos materiālus, līdzdarboties konferencēs un piedalīties grāmatu izstrādēs?

J.Rozenbergs

Jā, nu to jau neaizliedz un par to jau es arī runāju, ka ar zinātnisko darbu it kā varētu nodarboties arī pensionārs, bet tomēr ir, man šķiet, liela, redziet, atšķirība. Var jau būt mums, ka humanitāro un sociālo tiesību pārstāvjiem ir iespējams strādāt arī mājās, savā bibliotēkā un tā tālāk. Bet diez vai eksakto zinātņu pārstāvjiem, kur ir vajadzīgas laboratorijas un citas ierīces un tā tālāk, būs tāda iespēja pēc pensijā aiziešanas... Viņam taču neļaus izmantot to attiecīgo aparāturu un man arī... diez vai kopējamo mašīnu es varēšu izmantot fakultātē. Tā kā zināmi ierobežojumi te ir. Var,

protams, jā darboties. Var zināmā mērā, bet bez tam, redziet, nevar... Manuprāt, es aizstāvu šeit profesūras intereses, tātad profesors nodarbojas gan ar zinātnisko, gan arī ar pedagoģisko darbību un ar pedagoģisko darbību viņam galīgi viņam iespējams vairs tad darboties, ja viņu neatstāj uz līguma pamata darbā.

I.Bišers

Es gribētu arī no savas puses piebilst kā profesors...

A.Endziņš

Lūdzu.

I.Bišers

Jāsaka, ka šinī gadījumā nevienam to neliedz, kaut es esmu Universitāti atstājis, neliedz man nodarboties ar zinātnisko darbību. Es aktīvi nodarbojos ar to. Pirmkārt, es esmu piedalījies veselā rindā likumu, šobrīd spēkā esošo, gatavo likumu izstrādāšanā, kas katrā ziņā arī ir uzskatāms kā juristam par zinātnisku darbu, esmu piedalījies arī dažādās konferencēs un lasījis referātus, esmu veicis arī citādas zinātniskas konsultācijas atsevišķos jautājumos, pie manis nāk arī vēl mani bijušie studenti kādreiz ar saviem jautājumiem un problēmām, es visu to daru un nevienam neatsaku, bet diemžēl neviena santīma man neviens par to nemaksā.

A.Endziņš

Paldies. Vēl ir jautājumi?

L.Liepa

Jā. Man būtu vēl viens jautājums. Vai nodarbojoties tātad ar šo pedagoģisko darbību pamatojoties uz individuālajiem līgumiem, pensionētais profesors saņem arī pensiju?

J.Rozenbergs

Nu, saņem. Protams, ka saņem pensiju, cik nu viņa liela ir katram un te jau vienu laiku viņa bija gaužām aprobežota, kā mēs zinām. Tā kā protams, jā, pensija netiek vismaz pagaidām pēc pašreizējiem likumiem vairs netiek aprobežota. Bet es nezinu, ko Saeimas pārstāvis ar to grib sacīt. Vai tad tas nozīmē, ka tomēr obligāti viņam ir jāiet pensijā? Es tomēr iebilst pret to. Jo nevar būt pienākums man saņemt pensiju un atrasties pensijā, ja es esmu spējīgs un man ir visi pietiekošie rādītāji, lai ieņemtu docenta vai profesora amatu. Tātad tādas tiesības... teiksim, aiziešana pensijā, es domāju, neatņem nevienam. Sētnieks var strādāt pat saņemot pensiju. Nu, tad es nezinu, kādēļ profesors nevarētu strādāt, saņemdam pensiju.

A.Endziņš

Vai vēl ir jautājumi?

L.Liepa

Jā. Jautājums tieši saistībā ar kolēģa Bišera minēto, proti, ka grozījumus Zinātniskās darbības likumā ir panācis deputāts Čerāns. Lietas materiālos es neatrodu, nedz Saeimas, nedz Izglītības un zinātnes komisijas stenogrammās kaut vienu brīdi, kurā būtu deputāts Čerāns uzstājies vai būtu iesniedzis kādu savu priekšlikumu. Gluži pretēji, priekšlikumu pēdējā lasījumā, tātad iepriekš nekonsultējoties ar Saeimu, iesniedzis ministrs un nekur neparādās jūsu, tātad runā minētā deputāta Čerāna vārds. Varbūt jūs paskaidrotu, vai jums ir kādi materiāli, kur mēs varētu iegūt informāciju par šo faktu.

I.Bišers

Informāciju par šo faktu jūs varat iegūt no Saeimas stenogrammas, kurā tika izskatīti grozījumi.

L.Liepa

Lietas materiālos neparādās deputāta Čerāna vārds.

I.Bišers

Nu, galu galā tas arī šinī gadījumā nav noteicošais, vai tas bija Čerāns vai kāds cits deputāts. Es nedomāju, ka tam ir kādi izšķiroša nozīme.

L.Liepa

Paldies.

A.Endziņš

Vai vēl ir kāds jautājums Liepas kungam?

L.Liepa

Nē, godātā tiesa, nav.

A.Endziņš

Paldies. Vai tiesnešiem ir vēl kādi jautājumi? Nav.

Pirms tiesa uzklausīs Saeimas pārstāvi Liepas kungu, tiesa pasludina pārtraukumu uz 10 minūtēm, lai varētu izvēdināt telpu.

(Pārtraukums)

A.Endziņš

Saeimu pārstāv zvērinātais advokāts Lauris Liepa.

Brīdinu arī jūs, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 28.panta 6.daļu jūsu runas laiks nedrīkst pārsniegt 30 minūtes.

Lūdzu!

L.Liepa

Paldies, godātā tiesa!

Godātā Satversmes tiesa! Godātie kolēģi! Cienījamie kolēģi zālē.

Pirms es sāku izklāstīt Saeimas viedokli par apstrīdētajām likuma normām, es vēlētos pasvītrot, ka nedz 1995., nedz 1996., nedz 1997.gadā, nedz 1998., nedz šogad Saeimas mērķis nav bijis vērsties ne pret vienu konkrētu personu, nedz arī pret kādu personu grupu. Minētie likuma grozījumi ir daļa no izglītības reformas, kuras nodrošināšana veicinātu vienu no demokrātiskas sabiedrības pamatvērtībām - tātad modernas, mūsdienīgas zinātnes attīstību un jaunākās paaudzes zinātnieku ienākšanu augstskolās un valsts zinātnes iestādēs. Tādējādi Saeima, kaut arī atzīstot, ka apstrīdētās likuma normas rada ierobežojumus, tomēr uzskata, ka šie ierobežojumi ir pamatoti un tādējādi lūdz Satversmes tiesu atzīt abus pieteikumus par nepamatotiem un noraidīt. Tālāk sekos pamatojums Saeimas viedoklim.

Pirmkārt, kā izriet no abām konstitucionālajām sūdzībām un Satversmes tiesas lēmumiem par lietas ierosināšanu, pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka Augstskolu likuma 27.panta 4.daļas pirmais teikums un 28.panta otrās daļas teksts "vai uz laiku līdz 65 gadu vecuma sasniegšanai" un likuma Par zinātnisko darbību 29.panta 5.daļas pirmais teikums neatbilst 91.pantā nostiprinātajam nediskriminācijas principam Satversmē cilvēktiesību ievērošanā un 106.pantā nostiprinātajām tiesībām brīvi izvēlēties nodarbošanos un darba vietu, atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.

Tā kā vairākums no cilvēktiesībām nav absolūtas, tad tās ir iespējams ierobežot un ja mēs arī šajā gadījumā varam konstatēt, ka kāda no cilvēktiesību pamatnormām, kā to sūdzētāji ir pamatojuši, ir aizskarta, tad mums ir jāpārbauda, vai šis ierobežojums ir attaisnojams, vai tas ir pamatots.

Satversmes tiesa ir jau secinājusi savā spriedumā lietā nr.2001-02-0106, ka Satversmes 21.pantā noteiktais vienlīdzīguma un nediskriminācijas princips cilvēktiesību īstenošanā jāsaprot, ka cilvēku tiesībām jābūt ir vienlīdzīgām nevis vienādām. Vienlīdzība pieļauj diferencētu pieeju, ja tā ir attaisnojama demokrātiskā sabiedrībā. Tātad ir jāizvērtē tie iemesli un pamatojumi, kāpēc tiek piemērota atšķirīgā attieksme.

Tāpat arī citā Satversmes tiesas 2001.gada 5.decembra spriedumā, ko jau citēja kolēģis Rozenbergs, ir norādījusi, ka vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats. Līdz ar to mūsu tiesas procesa uzdevums būtu izvērtēt, vai, ja mēs apvienojam abas sūdzības vienā... blokā, vai 65 gadu vecuma sliedzīga sasniegšanas personām, kas atrodas, vai vēlas atrasties profesora, asociētā profesora, docenta un augstskolas administratīvos amatos, kā rektors, prorektors, dekāns, kā arī zinātnisko institūciju administratīvos amatos, kuri ir norādīti

Zinātniskās darbības likumā, vai šie ierobežojumi uzskatāmi par personas tiesību izvēlēties nodarbošanos ierobežojumiem.

Latvijas Republikas Satversmē nav doti specifiski kritēriji vai pamati diskriminācijas noteikšanai. Kā to norādījis šodien procesā jau pieminētais pazīstamais cilvēktiesību autoritāte Egils Levits grāmatā "Cilvēktiesības Latvijā un pasaulē", ja es nemaldos, Intas Ziemeles redakcijā 290.lappusē, Saeimas komisija, kas sagatavojusi Satversmes 8.nodaļu, sākotnējā Latvijas Republikas diskriminācijas aizlieguma panta variantā bija paredzējusi uzskaitīt aizliegtos diferencēšanas kritērijus. Un tā tad vadoties arī no citu valstu konstitūciju prakses, tajā skaitā pieminēt arī vecumu, tomēr beigās komisija un arī Saeimas vairākums izšķīrās nespecifizēt diskriminācijas kritērijus un tā tad šos pamatojumus neuzskaitīt. Pats autors Egils Levits grāmatā norāda, ka vecuma kā diskriminācijas kritērija iekļaušanas sekas varētu būt tajā skaitā arī prasība attiecībā uz obligāto pensionēšanos, kas ir institūts, kas ir paredzēts vairākos Latvijas Republikas likumos, ne tikai šodien apstrīdētajā, tā tad, ka šādas prasības varētu celties un mēs to šodien arī redzam. Tā tad par to arī ir runa šajā strīdā par pensionēšanos plašākā nozīmē jeb kā kolēģis Rozenbergs te norādīja, tad obligāto pensionēšanos. Protams, tam Saeima nepiekrīt, taču mēs izmantojam otras puses pieminēto jēdzienu.

Satversmes 106.pants... tā pirmais teikums noteica, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darba vietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Tā tad, lai noskaidrotu, vai apstrīdētā norma atbilst šai Satversmē nostiprinātajai pamattiesībai, mums ir jānostiprina vai jākonstatē, pirmkārt, vai tiesības izvēlēties nodarbošanos un darba vietu atbilstoši spējām un kvalifikācijai ir attiecināmās uz attiecīgo apstrīdēto normu. Tā tad, vai šajā normā ir ietvertas šādas konkrētas 106.panta tiesības pārkāpumu vai ierobežošanas pazīmes. Otrkārt, mums ir jākonstatē, vai apstrīdētajos divu likumu aktos, vai apstrīdētajās divu likumu normās noteiktie ierobežojumi šo tiesību īstenošanai atbilst Satversmes 116.panta prasībām. Proti, tā tad vai šie ierobežojumi noteikti ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, pirmkārt. Otrkārt, vai šiem ierobežojumiem ir leģitīms mērķis. Un treškārt, kas ir pats svarīgākais, iespējams, vai tie ir nepieciešami demokrātiskajā sabiedrībā.

No iesniegtajiem pieteikumiem un arī no tiesas secinājumiem līdzšinējā procesa gaitā mēs secinām, ka nav strīdu par to, vai tā tad šeit pieņemtie likumdošanas akti ir pieņemti tā tad pienācīgā kārtā. Vai tādu likumu ir pieņēmusi vajadzīgā institūcija un vai tas ir izsludināts pienācīgā kārtībā un nopublicēts. Tā tad mums atliek divi būtiskākie kritēriji, kas arī faktiski ir šodienas procesa uzdevums.

Pirmkārt, vai Saeimas noteiktajiem ierobežojumiem ir leģitīms mērķis un otrkārt, vai šie noteiktie ierobežojumi ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, vai šie ierobežojumi kalpo sabiedrībai, vai tie nonāk pretrunā ar sabiedrības pamatinteresēm, kā to uzskata sūdzētāji.

Pirmkārt, tā tad šā te kritērija nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā nozīme ir skaidra un to ataino visi, jau arī pretējās puses piesauktie gan starptautiskie, gan Latvijas nozīmīgākie dokumenti, jo nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā, tas ir viens no cilvēktiesību pamatiem.

Eiropas cilvēktiesību tiesa šo kritēriju nepieciešamību demokrātiskajā sabiedrībā konkretizē, tātad padara piemērojamāku noteiktām tiesību normām, sekojoši. Pirmkārt, ierobežojumam, lai tas būtu atzīstams demokrātiskā sabiedrībā, ir jābūt sociāli nepieciešamam un otrkārt, tam ir jābūt samērīgam. Lietas materiālos ir Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājas Baibas Rivžas parakstīta vēstule, kura tātad attiecībā uz apstrīdētajām Augstskolas likuma normām pamato šī 1995.gada Saeimas pieņemtās apstrīdētās likuma normas. Šajā vēstulē, kas ir tātad adresēta Saeimas Juridiskā biroja vadītājam un iesniegta kopā ar atbildes rakstu, Augstākās izglītības padome norāda, ka tas nav kaut kāds tāds īpašs Latvijas izlēciens, kā to ir norādījis cienītais kolēģis pretējā pusē, ka, lūk, Latvija mēģina kaut kā unikāli radīt savu sistēmu vai kādu savu kārtību, kas būtu pretrunā ar visas pārējās Eiropas, visas pārējās akadēmiskās pasaules pieņemtām normām. Gluži pretēji, tātad šis Latvijas likumdevēja lēmums 1995.gada, šobrīd es runāju par Augstskolu likuma izmaiņām, tātad ir saskaņots arī ar Eiropas Padomes ekspertu ieteikumiem programmas Austrumu un Centrāleiropas izglītības augstākās izglītības likumdošanas reformas ietvaros. Tātad tas nozīmē, ka tas ir sabalansēts ar gan Rietumeiropas standartiem, gan arī attiecinot uz visa Centrālās un Austrumeiropas reģiona nepieciešamajām pārmaiņām, nevis adresēts speciāli Latvijai vai arī varbūt, kā tas ir skanējis pretējās puses apgalvojumos, sakropļots tikai un vienīgi dēļ Latvijas.

Tātad, lai izvērtētu, vai apstrīdētās tiesību normas tiešām ierobežo personas tiesības izvēlēties nodarbošanos, mums ir jāsecina, ka Augstskolu likums savā pašreizējā redakcijā, pilnībā nodrošina iespēju augstskolām vienoties ar pensionētajiem mācību spēkiem un slēgt ar tiem darba līgumu, tādējādi radot tiem iespēju augstskolās turpināt izmantot savu iekrāto pieredzi un savas zināšanas un tātad tajā pat laikā tātad šī te apstrīdētā Augstskolu likuma norma paredz, ka gan profesori un citi akadēmiskie pasniedzēji vienlaikus tātad var turpināt darbu augstskolā, noslēdzot individuālos līgumus ar rektoriem, gan vienlaikus tie arī atbrīvo šo akadēmisko amatu personām, kuras tātad faktiski ir zem šīs te 65 gadu robežas. Tātad faktiski mēs redzam, ka likums, Augstskolu likums 27.pants ceturtajā daļā sasniedz divus mērķus. Vai likumdevējs ir vēlējies šinī pantā ietvert divus nozīmīgus mērķus. Pirmkārt, paredzēt, ka šie mācību spēki var turpināt darbu augstskolā. Un otrkārt, nodrošināt, ka vēlētie akadēmiskie amati tiek piemēroti vai tiek piešķirti arī jaunākās paaudzes pasniedzējiem, vienlaikus un, kā to arī atbildēja un uz Saeimas pārstāvja jautājumu norādīja kolēģis Rozenbergs, vienlaikus pensionētie mācību spēki papildus savai atlīdzībai par individuālajiem darba līgumiem var saņemt arī pensiju.

Turklāt minētā norma tātad tajā pašā 4.punktā norāda, ka augstskola var piešķirt par īpašiem sasniegumiem augstākās izglītības jomā *emeritus* profesora nosaukumu, kas tātad tulkojumā no latīņu valodas nozīmē “nopelniem bagāts”.

Protams, man ir nepieciešams arī atbildēt uz kolēģa izteikto aizrādījumu, ka *emeritus* jeb emeritēto profesoru skaits Latvijā nav liels, bet tieši tas jau arī nav bijis likumdevēja uzdevums. Likumdevējs norāda, ka visi pensionētie profesori ir tiesīgi uz individuāla līguma pamata turpināt savu darbu augstskolā un īpašie no tiem, tātad tie, kurus atzīst par nopelniem bagātajiem saņem šo emeritētā profesora titulu. Un tātad šeit ir atsevišķa finansēšanas kārtība, kura ir noteikta gan likumā, gan arī izstrādātajos noteikumos.

Ļoti būtiski, vērtējot Augstskolu likuma 27.panta 4.daļu, ir vērtēt likuma pieņemšanas vēsturiskos apstākļus, jo mēs nevaram šo likumu izņemt no konteksta, no izglītības reformas konteksta, pirmkārt, un otrkārt no tā konteksta, kā tas bija 1995.gadā un protams, teoloģiski arī, kā tas ir šobrīd 2003.gada sākumā.

Kā tas ir redzams no Saeimas sēžu stenogrammām, kas ir pievienotas lietai, ko Saeimas pārstāvji ir iesnieguši lietai, tātad šī norma, konkrētais 4.punkts, ir pieņemts kā kompromiss. Sākotnēji izglītības ministrs... ir iesniedzis diezgan striktu absolūtu normu paredzot ierobežojoši, ka tikai un vienīgi 65 gadu vecuma sliekšnis un tālāk nav nekādas runas. Tie kolēģi, kas ir tātad sasnieguši šo vecumu, ir spiesti atstāt augstskolas un darīt citus darbus, un tātad, kā mēs secinājām nodarboties ar zinātni ārpus pedagoģiskā darba ietvariem. Vienlaikus reaģējot uz ļoti aktīvo un labi argumentēto Latvijas zinātnieku vides iebildumu, Saeimas komisija ir aicinājusi ministru nosēsties no pie viena sarunu galda, kas ir burtiski un kas ir redzams arī no komisijas stenogrammām, tātad kopā ministrs, kas sēdēja pie godātajiem zinātniekiem un pasniedzējiem, kuri arī šobrīd šeit ir zālē, ir vienojušies par likuma kompromisa redakciju.

Šo kompromisa redakciju apstiprina arīdzan Saeimā pievienotā vēstule, kuru tātad ir parakstījis godājamais akadēmiķis Stradiņš, kura norāda, ka jā, šis pants ir tātad sarežģīts, tātad tas ir gan emocionāli, gan morāli smags pants un tomēr šis pants ir kompromiss, šis pants nodrošina kompromisu starp sabiedrības vērtībām, kuras izpaužas zinātnieku jaunās paaudzes ienākšanā un problēmām, kuras varētu rasties kādā no nozarēm, it īpaši fizikā, ķīmijā, inženierzinātnēs, precīzajās zinātnēs, ka varētu rasties kadru trūkums.

Tātad izglītības ministra priekšlikums vēsturiski tika pilnveidots paredzot iespēju augstskolu rektoriem tātad atvērt plašāk durvis un slēgt individuālos līgumus. Ne tikai ar emeritētajiem profesoriem, bet arī ar jebkuru no kolēģiem, arī ar jebkuru no profesoriem, kurš ir sasniedzis 65 gadu vecumu. Kā mēs pārliecinājāmies no prasītāju pārstāvja kolēģa Rozenberga teiktā, tāda prakse ļoti plaši tiek izplatīta augstskolās. Vēl vairāk. Mēs arī pārliecinājāmies... un kolēģis Rozenbergs apliecināja, ka mums nav nekādu iebildumu un mums arī nav nekādu iemeslu to noliegt, ka lielākā daļa no profesoriem, kuri turpina darbu pēc pensijas vecuma sasniegšanas, saņem to pašu vai samērīgi līdzīgu tātad atalgojumu tam, kāds ir bijis līdz pensijas vecumam. Patiesību sakot, mēģinot noskaidrot šo atalgojuma līmeni, bija nonākuši pie līdzīga secinājuma vismaz attiecībā uz Latvijas Universitātes pasniedzēju algām.

Tātad kam ir nepieciešams šis kompromisa vai arī kādēļ šāds kompromiss vispār ir bijis nepieciešams tālajā 1995.gadā? Ir skaidrs, ka mēs saskaramies šobrīd, mēs nonākam pie tā problēmas punkta, kas arī man personiski ir viens no sāpīgākajiem, jo, kā es jau norādīju pašā sākumā, nav runa par specifisku vēršanos pret kādu noteiktu personu vai pret personu grupu. Arī es pasniedzu Latvijas divās augstskolās un ar dziļu cieņu es varu pieminēt tos profesorus, kuri ir mani kā asistentu ievadījuši akadēmiskajā darbībā un kuri joprojām turpina man palīdzēt un kuri tātad ir šajās augstskolās gan kā profesori, gan arī kā pensionēti profesori joprojām turpina darbu. Starp citu, Juridiskajā fakultātē kā kolēģiem tas ir labi zināms, mums ir 6 vai 7 profesori, kuri turpina darbu pēc pensijas vecuma sasniegšanas.

Kādēļ tad šāds diskriminatīvs noteikums, kā to prasa vai kā to norāda sūdzētāji? Nav runa par to, ka mēs vērštos pret kādu pensionāru personīgi vai nav runa par to, ka mēs necienītu vecumu, jo latviešu sakāmvārds jau mums visiem ir zināms, ka sirma galva ir jāgodā. Runa ir par pretējo. Runa ir par tātad par pienākumu, kas ir adresēts mūsu kolēģiem, mūsu cienījamākajiem un nozīmīgākajiem zinātnes un augstskolu vadītājiem, proti, nodrošināt zinātnisko kadru mainību. Šeit ir runa par to, ka moderna un pastāvīga zinātne var pastāvēt tikai tad, ja tajā ienāk arvien jauni kadri. Kā viņi ienāk? Jūs ļoti labi zināt, ka viņi paši neklauvēs pie augstskolu durvīm un neprasīsies iekšā. Lielākā daļa tātad šis process norisinās, ka tieši esošie augstskolu pasniedzēji uzaicina kādu no īpaši spožiem jauniešiem palikt tur un turpināt to darbu, ko faktiski viņš jau zināmā mērā praksē arī ir sācis studiju laikā. Tātad šeit ir runa par to, ka likums faktiski stimulē iniciatīvu, likums atļautā kārtībā cilvēktiesību normu ierādītajos ietvaros paredz kārtību, kādā mūsu cienījamākie no nozīmīgākie kolēģi rada savus mantiniekus, kādā tie akadēmiski nodrošina sava mūža zinātniskā darba turpināšanu.

Un kā taisnīgi arī norādīja kolēģis Rozenbergs, mēs nevaram uzkrāt šo pienākumu emeritētajiem profesoriem, tas nav pēc pensijas vecuma darbs, tas ir darbs, ko cilvēks darba tajā brīdī, kad viņš saredz, ka ir iestājies noteikts posms, līdz kuram tātad valsts ir pateikusi: šajā brīdī tev ir jābūt gatavam parādīt, ka tev ir tavs nu, varētu tā sacīt, mantojuma pārņēmējs, kāds, kas turpina tavu iesākto darbību zinātnē. Jo, kā arī Zinātnes likums to definē, zinātne ir regulāra, pastāvīga un turpināta darbība. Tā nav darbība, ko veic viens unikāls indivīds un pēc tam šo darbu tātad visi pārējie aizmirst vai tas iznīkst. Tas tā nav. Mūsdienu zinātne attīstītās tikai un vienīgi ar turpināšanos un pārmantojamību.

Un protams, ka Saeima arī ir nodrošinājusi, ka gadījumā, ja ir kritiskās zinātņu nozares un ja gadījumā ir problēmas, kurās mēs tātad nevaram nodrošināt mācību spēkus no jaunajiem dažādu iemeslu dēļ, sociālu, ekonomisku, sadzīves vai varbūt konjunktūras iemeslu dēļ, pieņemsim, kāda no nozarēm pēkšņi jaunajiem cilvēkiem viņu apmātībā vairs neliekas tik interesanta kā ekonomika, datorika vai jurisprudence. Tad šajā gadījumā, protams, ka ir jāturpina darbs tiem kolēģiem, kuri ir sasnieguši pensijas vecumu un tas arī ir Saeimas prāt, pienācīgā kārtā nodrošināts 27.panta ceturtajā daļā.

Lietā pēdējā brīdī pagājušās nedēļas noslēgumā bija pievienota Eiropas Savienības padomes 2000.gada 27.novembra direktīva 2000/77-EC, kas nosaka kopēju sistēmu vienādei attieksmei pret nodarbinātību un profesiju. Un tātad kaut arī šī direktīva, protams, Latvijai nav saistoša, ir nepieciešams kā uz lietā iesniegtajiem dokumentiem arī atsaukties uz šo dokumentu, jo uz to atsaucas gan cienītais kolēģis profesors Torgāns savā iesniegtajā Uzraudzības padomes ziņojumā, kas arī tātad ir pievienots lietas materiāliem, gan arī šī direktīva, protams, var ietekmēt tiesnešu lēmumu, jo tas ir akts, ar kuru Latvijas Republikas tiesas sistēmai šobrīd jau acīmredzot būtu jāreķinās.

Šī direktīva tātad faktiski viennozīmīgi attiecas uz nediskriminācijas principu noteikšanu nacionālo valstu likumdošanā. Un tātad paredz striktākus noteikumus, kādā šī nediskriminācija vai diskriminācijas ierobežojumi būtu īstenojami Taču vēršu jūsu uzmanību uz direktīvas preambulā

14.punktā norādīto, ka šī direktīva neierobežo valsts noteikumus, kuros noteikts pensijas vecums. Tāpat šī direktīva tādā preambulas 23.punktā norāda, ka atšķirīgo attieksmi var attaisnot gadījumos, ja vien mērķis ir likumīgs un prasība ir proporcionāla. Tātad 25.punkts šajā direktīvā paredz, ka zināmos apstākļos atšķirīgu attieksmi saistībā ar vecumu var attaisnot un šī attieksme ir attaisnojama ar situāciju katrā konkrētā dalībvalstī.

Vēršu godātās tiesas, kolēģu uzmanību uz to, ka Latvijas situācija, protams, nav ordināra un tā katrā ziņā nav labākā starp kandidātvalstīm, kas pievienojas. Līdz ar to, protams, mums tas dabiski ir jāņem vērā.

Taču, kā uzskata Saeima, un es to atkārtāju vēl un vēl, ka noteiktās 1995.gadā pieņemtās Augstskolas likuma normas, tāpat arī Zinātniskās darbības likuma normas ir nepieciešamas, jo tās stimulē un tādā tās ir nepieciešamas demokrātiskā sabiedrībā kā likumā noteikti stimuli, kā nodrošinājums šai zinātnieku paaudzes nomaiņai.

Tagad par otru apsvērumu vai par otru argumentu, kas mums bija jāizskata, proti, tādā par to, vai šis ierobežojums vai vecuma ierobežojums, kuru Saeima, protams, atzīst, tā ir, protams, noteikusi par šīm apstrīdētajām likuma normām, vai tas ir atbilstoši Satversmes 106.pantam. Faktiski tādā Saeima uzskata, tāpat kā tā uzskatīja akta pieņemšanas brīdī, ka Augstskolu likumā noteiktais vecuma ierobežojums nav pretrunā ar Satversmes 106.pantu, jo tas neparedz, ka valstij ir pienākums visus nodrošināt ar darbu, tādā mēs nevaram tulkot gramatiski 106. Satversmes pantu, apgalvojot, ka šis pants saka, ka ja es vēlētos darīt šādu vai citu darbu, tad šis darbs būtu man no valsts nodrošināms. Tā tas, dabiski, ka nav.

Faktiski arī tādā to atzinusi Satversmes tiesa savā lietā, skatot līdzīgu, faktiski ne līdzīgu, bet arī jautājumu par darba tiesībām, mēs runājam par to, ka ir nodrošināmi šie darba apstākļi, kādi tie ir konkrētajā darba tirgū. Tātad, kādi tie ir mūsu noteiktajā situācijā faktiski piemēroti un to faktiski mums ir jāpiemēro arī šinī lietā, jo, kā tas ir norādīts arī Izglītības un zinātnes ministrijas vēstulē un arī jau pieminētajā Augstākās izglītības padomes vēstulē, ir specifiskas profesoru vietas un tādā šīs profesoru vietas ir noteiktas atbilstoši konkrētajai jomai, šie akadēmiskie amati ir ierobežoti. Tie ir ierobežoti atkarībā no jomas, kurā tādā šī darbība norisinās un tāpat arī no specifiskiem apstākļiem, kas ar to ir saistīti.

Nosakot šo konkrēto ierobežojumu, kas pašlaik ir apstrīdēts, valsts ir ņēmusi vērā, protams, arī vecāku cilvēku fiziskās, psiholoģiskās un intelektuālās spējas konkrētajā darbības sfērā. Un tomēr vecuma cenza atcelšanas jautājums ir jāskata ne tik daudz, sacīsim tā, konkrēti medicīnisku vai citu apsvērumu dēļ, jo šeit Saeimai nav iebildumu un katrā ziņā Saeima piekrīt, ka novecošanas process, kā tas ir norādīts gan ministra, gan Tehniskās Universitātes pārstāvja vēstulēs, ir dziļi individuāls. Un protams, ka Saeimai arī nu nav nekādu iebildumu pret to, ka liela daļa no zinātniskajiem sasniegumiem ir sasniegti mūža otrajā pusē drīzāk nekā tādā agras jaunības zaļoksnējā vecumā.

Tomēr vecuma cenza atcelšanas jautājums un šis konkrētais vecuma cenza jautājums mums ir jāuztver kontekstā ar likumdošanas normās noteiktajiem cenziem ieņemt arī citus amatus, kas ir vienlīdz atbildīgi. Tā, piemēram, nav pamatota prasītāju norāde, ka šis pants ir savā ziņā unikāls un

tas tātad nez kādēļ nostāda sliktākā augstskolu profesorus un zinātniskā darba vadītājus, tātad administratīvos amatos strādājošas personas, jo, lūk, tātad tie ir kaut kādā veidā individuāli un unikāli. Faktiski, kā mēs redzam to Latvijas vairākos likumos, vecuma cenzs ir noteikts un tas ir noteikts, varētu sacīt, tā samērīgi līdzīgām profesijām.

Tā, piemēram, Likums par tiesu varu 63.pantā norāda, ka rajonu un pilsētu tiesas tiesnesim amata pildīšanas maksimālais vecums ir 65 gadi, apgabaltiesas tiesnesim - tāpat, Augstākās tiesas tiesnesim - 70 gadi. Un arī šeit identiski likumdevējs ir rīkojies tāpat kā mūsu apstrīdētās normas gadījumā, tātad, ka ja tiesnešu kvalifikācijas kolēģija atzīst, ka pēc šī vecuma sasniegšanas tiesnesis var turpināt darbību tiesneša amatā, tad, protams, ka šeit var pagarināt tiesneša atrašanos amatā. Šeit gan ir paredzēts ierobežojums uz laiku līdz 5 gadiem. Tā kā faktiski Saeima ir rīkojusies identiski arī tieši varas nodrošināšanā.

Un arī saskaņā ar godāto Satversmes tiesas regulējošo aktu, Satversmes tiesas likuma pantu. 8.pantā ir noteikts, ka Satversmes tiesas tiesnesim ir ierobežojums 70 gadi. Tāpat arī vispārējās civildienesta normas norāda, ka civildienesta likuma 41.pantā arī civildienesta attiecības izbeidzas sasniedzot valsts noteikto pensijas vecumu, izņemot gadījumus, kad par attiecīgā ierēdņa atstāšanu amatā ir tātad pamatots augstāk stāvoša vadītāja pamatots rīkojums vai ministra rīkojums. Arī šeit Saeima ir rīkojusies identiski. Tātad šīs normas, kā jūs zināt, vēl nav apstrīdētas.

Arī Prokuratūras likuma 14.panta otrā daļa nosaka, ka prokuroru var atlaist no amata, ja viņš sasniedzis valsts noteikto pensijas vecumu. Un šis pensijas vecums, kā tas ir zināms, ir šobrīd Latvijā 62 gadi. Tas, iespējams, var palielināties, par to mēs nevaram spekulēt, bet protams, mums ir jāatbild uz jautājumu, ko noteikti ir saglabājuši mani cienījamie kolēģi, kāpēc 65. Kāpēc šis vecums ir izvēlēts? Vai tas ir Saeimas voluntāri izvēlēts, vai tas ir Izglītības ministrijas tajā brīdī kaprīzes, iegribas, vai, kā kolēģis minēja, kāda deputāta izvēlēts vecums. Faktiski tātad runa ir par to, ka gan Vācijā, gan Šveicē, gan Francijā noteiktais vecuma cenzs ir 65 gadi. Tātad Augstākās izglītības padome ir atsūtījusi dokumentu Saeimas Juridiskā biroja vadītājam, kas ir pievienots arī lietas materiālos, atsaucoties uz prasību, kur ir norāda, ka gan Beļģijā, gan Nīderlandē, gan Somijā, gan Vācijā, gan Zviedrijā šis pensionēšanās vecums ir diezgan līdzīgs. Te ir runa par starpību 65 līdz 70 gadiem.

Nav pamatots iebildums, ka lietā nebūtu materiālu, vai ka lietā faktiski nebūtu materiālu par to, kā tad citās valstīs ir regulēts šis jautājums. Saeimas iesniegtajos materiālos ir Vācijas likuma tātad tulkojums, tas ir ierēdņu likuma tulkojums un šeit ir nepieciešams paskaidrot, ka Vācijā augstskolu profesoru un akadēmiskie vadītāji, kas ir pielīdzināmi ierēdņu statusam, tur 41.pantā skaidri ir norādīts tātad, ka sasniedzot 65 gadu vecumu šīs akadēmiskās darba attiecības tātad faktiski izbeidzas. Protams, ka varētu pieminēt labu piemēru, kā tas ir bijis pirmskara Latvijas praksē, kā tas ir bijis pirms Otrā pasaules kara, Latvijā profesoriem arī bija noteikts vecuma cenzs un tas bija 70 gadi. Iespējams, ka tas ir risinājums, taču prasītāji to nav prasījuši un jāsaka godīgi, ka līdzšinējie prasījumi Saeimai nav bijuši rezultatīvi. Tātad tādas idejas arī ir bijušas.

Principā es domāju, ka mums ir taisnīgi jāpaskatās uz šo problēmu tā, kā tā faktiski tiešām ir vērtējama. Tātad pirmkārt, mums šo problēmu ir jāvērtē arī sociālā kontekstā, kā to norādīja arī

mani godājamie kolēģi, runa ir ne tik daudz par šo vecumu, un protams, tas ir ļoti svarīgi, papildus zinātniskajam darbam. ko likums atļauj, nodarboties arī ar pedagoģisko darbu vai vadīt nozīmīgas zinātniskas iestādes. Bet runa ir šeit ir par to, ka šāda nepieciešamība vadīt daļēji var būt pamatota arī ar sociālajā likumdošanā paredzētajiem noteikumiem. Proti, cilvēkam pēc pensijas vecuma sasniegšanas pensijas atalgojums vai tā atlīdzība, ko personas saņem pēc pensionēšanās, ir jūtami mazāka nekā tā ir citās valstīs. Jāsaka, ka šajā ziņā ne tikai augstskolu vadošās amatpersonas un ne tikai zinātniskā darba vadītāji, bet arī daudzas citas Latvijas iedzīvotāju grupas ir nostādītās līdzīgā stāvoklī. Tātad, tiklīdz kā mēs sasniegsim pensijas vecumu, tā mums ir jāapzinās, ka mūsu saņemtā regulārā atlīdzība būs jūtami zemāka. Faktiski ir runa par to, ka šeit šī sūdzība ir pamatota arī ar tīri sociāli pamatotiem apsvērumiem un trūkumiem Latvijas Republikas sociālajā likumdošanā.

Godātās tiesa! Pabeidzot savu uzstāšanos, es vēlētos norādīt, ka šis jautājums ir sarežģīts tādēļ, ka tas ir sadalījis Latvijas zinātnieku saimi un arī augstskolas īpatnējās divās nometnēs. Viena grupa ir tādi, kuri atbalsta šo normu saglabāšanu to patreizējā statusā un tekstā un otra grupa, kura uzskata, ka šīs normas pavisam noteikti nekalpo demokrātiskai sabiedrībai un ir pretrunā ar sabiedrības interesēm.

Faktiski Saeimas lēmums, Saeimas viedoklis ir tāds pats, kāds tas ir bijis 1995.gadā un visos sekojošajos gados konsekventi grozot šos noteikumus, šos likuma aktus ir tāds, ka tā šī vecuma cenza noteikšana ir nepieciešama, šis ierobežojums ir pamatots un saprātīgs un tā ir kā viena no sastāvdaļām lielās izglītības reformas procesā. Tātad izglītības reforma bez šī akta, bez šiem konkrētajiem ierobežojumiem nevar pastāvēt. Ja mēs atcelsim šos ierobežojumus, nebūs stimula mūsu godātajiem kolēģiem nodrošināt šo zinātnieku nomaiņu, nepastāvēs dabiskais mehānisms, kādā mēs redzēsim augstskolu un arī zinātnes modernu attīstību. Saeima uzskata tātad, ka šo apstrīdēto normu izmaiņa un anulēšana neatrisina augstskolas mācību spēku atjaunošanas problēmu vai drīzāk attālina šo problēmu. Tātad, kas notiks, ja šī norma tiks atcelta? Mums kādu brīdi būs ļoti labi rādītāji attiecībā uz profesūru un zinātnisko iestāžu vadītājiem, bet... galvenokārt tas, protams, attiecas uz akadēmiskajām iestādēm, bet tā tikai attālinās šīs problēmas un šīs problēmas patieso apmēru samazinās un attālinās mūsu nepieciešamību risināt šo problēmu. Līdz ar to, protams, ka Saeima uzskata, ka tādu normu noteikti nedrīkst tātad atcelt un ņemot vērā to, ka protams, ka ir nepieciešami būtiski soļi vai būtiskas izmaiņas sociālajā regulējumā, kas tātad, protams, iet roku rokā ar šo te zinātnes reformu un arī augstskolu reformu, jāņem vērā, ka Augstskolu likumā noteiktie ierobežojumi ir atstājami spēkā un ieteikums ir jānoraida.

Paldies, godātā tiesa par uzmanību.

A.Endziņš

Paldies.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Skultānes kundze, lūdzu.

I.Skultāne

Man būtu vairāki jautājumi. Mēs zinām, ka tiesneši, ierēdņi un prokurori nav darba tiesiskās attiecībās, viņi netiek nodarbināti uz darba līguma pamata, kā tas ir augstskolu akadēmisko personālu. Tādēļ mans jautājums būtu... ņemot vērā, vai šajā gadījumā tāad var nu tā salīdzināt jūsu nosauktās amatpersonas ar akadēmisko personālu un tādēļ mans jautājums ir šāds: kāpēc Latvijas tiesību normās šis vecuma ierobežojums ir noteikts tikai un vienīgi augstskolu akadēmiskajam personālam, kā darbiniekiem, kas ir nodarbināti uz darba līgumu pamata, bet šādi ierobežojumi nav noteikti, teiksim, citām darbinieku kategorijām, nu, piemēram, vidusskolu skolotājiem, varbūt mediķiem un ekonomistiem, uzņēmumu vadītājiem?

L.Liepa

Jā, patiesību sakot, tāad attiecībā uz to, ka ierobežojums ir ļoti specifiski un šauri mērķēts, tāad tas ir attiecināms uz konkrētu grupu vadošajiem darbiniekiem — augstskolu augstākajām akadēmiskajām personām, pamatojums ir viens un ļoti specifisks: tāad tās ir personas, kuru pienākums ir nodrošināt šo kadru, jauno kadru ienākšanu, to apmācību un šīs zinātnes pārmantojamības procesu. To, kāpēc citām grupām nav noteikts šis ierobežojums, nu, tādu specifisku citu atbildi es nevaru jums sniegt. Iespējams, ka Saeima ir domājusi kaut ko vēl grozīt, taču protams, ka mēs ar jums nevaram šodien par to spriest.

I.Skultāne

Un vēl viens jautājums. Sakiet, lūdzu, es tomēr nesaprotu, kādā veidā šī vecuma ierobežojuma noteikšana liedz jaunažiem zinātniekiem ienākt zinātnē un augstskolas pasniedzēju rindās, ja uz vakantajām vietām ir iespējams izsludināt konkursu atklātu. Tāad var visi pieteikties un ir tāad šīs vienlīdzīgās iespējas. Un ņemot vērā arī Augstskolu likumā noteiktās prasības profesoriem, ka tiem ir jābūt starptautiski atzītiem, mūsdienu līmenim atbilstošiem, kas nodrošina augstas kvalitātes studijas. Tāad es saprotu, ka šajā konkursā ir jāvērtē pēc šiem kritērijiem. Tāad, kādā veidā šis vecuma ierobežojums liedz vai kavē jaunažiem ienākt.

L.Liepa

Godātā tiesa! Es gribētu vēlreiz pasvītrot, ka šeit nav runa par diskrimināciju pret gados vecākiem kolēģiem, bet ir runa tāad nevis par negatīvo saistību, bet par pozitīvo saistību. Tāad konstruktīvo - par pienākumu stimulēt. Tāad šīs normas, šis ierobežojums stimulē nodrošinājumu aktīvi tāad radīt šo jaunos kadrus. Uzliek pienākumu, faktiski šīs normas uzliek par pienākumu radīt jaunos šī darba pārņēmējus un protams, ka mums ir ļoti grūti iedomāties, ka laukā, kurš ir pilns... kurā tāad šīs te visas akadēmiskās vietas ir aizņemtas un visi akadēmiskie un arī zinātniskās darbības posteņi šobrīd ir ieņemti ar cilvēkiem, kuri ir kompetenti un kuri pienācīgi labi pilda savu darbu, kā mēs to arī secinām no sūdzētāju viedokļa, mēs neredzam šeit stimulus. Tāad šeit nav stimula. Un konkrētais vecuma ierobežojums nodrošina vienlaikus gan šo stimulu, gan arī vienlaikus atļauj cilvēkiem turpināt viņu darbību. Tāad ne vairs administratīvajā vai vadības pozīcijā, bet tāad līdzīgos un pienācīgi faktiski, cik es saprotu, arī atalgotos amatos, jo arī kā tika

atbildēts, kā kolēģis Rozenbergs atbildēja uz tiesas jautājumu, nekur likumā nav noteikts ierobežojums, ka, lūk, tātad emeritētiem profesoriem vai arī pensijas profesoriem šī alga būtu jāsamazina. Gluži pretēji, praksē tātad tiek mēģināts to saglabāt tādu pašu.

A.Endziņš

Paldies. Lūdzu, kam vēl jautājums?

A.Ušacka

Mēs patiešām ņemam ļoti sarežģītu lietu, es jums piekrišu un jūs ļoti labi to aprakstījāt. Un mans jautājums būtu šāds: tomēr es gribētu, lai jūs konkrēti nosauktu leģitīmo mērķi, kāpēc mums ir jāierobežo šīs tiesības un argumentētu šo mērķi. Nevis vienā teikumā, bet argumentēti. Tas būtu pirmais jautājums. Tāpēc, ka ja ir šis leģitīmais mērķis, tad mēs varam iet tālāk un analizēt pārējo, ja nav, tad mums arī nav, tad mums arī pietiek ar to, lai mēs to konstatētu.

L.Liepa

Kā jau ir norādīts, tātad Saeima uzskata, ka leģitīmais mērķis konkrētajam ierobežojumam ir nodrošināt demokrātiskā sabiedrībā būtiski nepieciešamas jomas - zinātnes attīstību, modernizāciju. Un tātad šīs te modernizācijas iespējas nodrošināmas tikai un vienīgi ar jaunu zinātnieku ienākšanu, kuru stimulē fakts, ka tātad ir noteikta latīņa, ir noteikta robeža, pie kuras vecākajiem kolēģiem ir jāsaka: nu, tagad es došos prom, es turpināšu, kā kolēģis Bišers to dara, konferencēs uzstāties un arī rakstīt zinātniskas grāmatas, un faktiski tieši tā arī mūsu vienā no paraugtiesību sistēmām, Vācijā, joprojām ir autori, kurus mēs savā tiesību praksē joprojām pēc viņu pensijas vecuma ņemam vērā kā pamatojumu un ņemam vērā arī kā vadlīnijas savam darbam. Taču, tātad šis būs tas brīdis, kurā ikviens skaidri redzēs, kā šī zinātnieku kadru maiņa notiek, jo to nodrošina Saeimas noteiktais ierobežojums un vēlreiz: tas nav pretrunā ar cilvēktiesībām, jo mēs redzam, ka šeit zināmā mērā... protams, man atkal jāpieskaras šim jūtīgajam jautājumam - individuāli zinātnieki, individuāla profesora, docenta intereses vai tiesības tiek nostādītas pretrunā ar sabiedrības interesēm un faktiski ir jājautā, vai Saeima ir pamatoti noteikusi šādu ierobežojumu, lai apmierinātu sabiedrības intereses. Tātad, vai sabiedrība iegūst no tā, ka tiek noteikts šāds ierobežojums. Administrācija, kuru minēja godātie kolēģi, norāda, ka faktiski Saeima tādā veidā atšķel virkni ļoti būtisku un ļoti tātad nozīmīgu daļu no augstskolu pasniedzējiem. Mēs redzam no statistikas, kas arī ir iesniegta lietā, ka šobrīd tas vienkārši fiziski nebūtu iespējams, ja nebūtu izņēmuma noteikumi 4., 27. un tāpat arī gan Augstskolas, gan arī Zinātniskā darba likumā, ja nebūtu šo izņēmumu iespēju. Tad mēs paliktu bez zinātniekiem.

Bet faktiski tātad normālā ciklā, kurš, man jāsaka pavisam noteikti, vēl nav beidzies, šis normālais cikls tikai turpinās, un atkal jau man nākas kā piemēru minēt to jomu, kurā tad es pats esmu kompetentāks, juridisko jomu. Juridiskajās zinātnēs kopš šī te likuma pieņemšanas 1995.gadā pašlaik Latvijā ir 6 vai 7 doktoranti... es atvainojos, zinātņu doktori, kuri tātad ir atzīti par zinātņu

doktoriem un lielākā daļa no viņiem turpina darbu Latvijas augstskolās. Tā ir laba zīme. Tas, protams, ir katastrofāli maz.

Vienlaikus es vērstu tiesas uzmanību, ka šobrīd jau juridiskajās zinātnēs ir 40 doktoranti, tātad šī tendence ir pozitīva. Šī tendence, Saeimas prāt, ir nodrošināma ar to, ka tātad mūsu vecākie kolēģi ir tie, tātad, kuri vada šo darbu un tie, kuri pārzina zinātnisko lauku, nodrošina un stimulē jauniešu ienākšanu.

A.Ušacka

Paldies. Otrais jautājums. Tātad jūs pats nosaucāt, ka šie grozījumi bija izdarīti tālajā 1995.gadā. Patiešām mēs esam 2003.gadā, jūs pats piesaucāt direktīvu Eiropas Savienības, kur ir noteikts termiņš, kur visām dalībvalstīm, arī nākotnē Latvijai vajadzētu mainīt savu likumdošanu, ja viņa būtu pretrunā. Tātad tas ir 2003.gads 2.decembris, un šajā saistībā man būtu jautājums. Vai jūs uzskatāt, ka šiem ierobežojumiem jāpastāv vienmēr? Tas ir pirmais jautājums.

Un otrs jautājums. Cik tad pa šiem 8 gadiem... nu, jūs te nosaucāt, ir sagatavots šo jauno zinātnieku, šo jauno profesoru. Skaitļi ir, bet nosauciet man patiešām atpazīstamus starptautiskajā līmenī juridiskajā jomā mācību spēkus un zinātniekus, kas raksta svešvalodās, kas ir publicēti un atpazīstami pasaules citās valstīs. Man iznāk piedalīties daudzās konferencēs, bet diemžēl nu es nedzirdu šos vārdus, varbūt es nezinu, varbūt mēs nezinām šīs publikācijas, nosauciet, ja ir iespējams. Ne tikai ciparus, cik tad ir tie doktoranti, bet kvalitāte...

L.Liepa

Godātā tiesa! Jūs taisnīgi savienojāt šos abus jautājumus tādēļ, ka tie būtībā runā par vienu un to pašu. Tie runā par šīs reformas ciklu un Saeimas prāt un arī balstoties uz Izglītības un zinātnes ministrijas iesniegtajiem dokumentiem un faktiski arī uz Izglītības un zinātnes ministrijas viedokli, kas ir lietas materiālos no 30.janvāra 2003.gada, kurā Izglītības ministrija neatbalsta priekšlikumu atcelt likumu par grozījumiem, šajā vēstulē ļoti labi ir minēts tas pamatojums, kāpēc tātad vēl aizvien 8 gadus pēc šī likuma normas pieņemšanas šī norma ir aktuāla un ir nepieciešama, kaut arī mēs zinām faktisko stāvokli un tas joprojām ir kadru trūkums un joprojām šo kadru trūkumu var likvidēt tikai individuālie darba līgumi, ko rektori slēdz ar zinātniekiem. Faktiski šis cikls vēl nav noslēdzies. Izglītības un zinātnes ministrijas vēstulē ir norādīts, ka mums ir nepieciešams turpināt un tātad, ka tas ir tikai viens no pasākumiem attiecībā uz vecuma cenza nosaukšana, tur cita starpā ir minēti pieci citi pasākumi un runa par to, kāpēc mums šobrīd ir tik maz zinātnieku... Es minēju, ka juridiskajā jomā tātad ir 6 - 7 doktori ... es varu maldīties, bet tādus datus apmēram es esmu šobrīd saņēmis.

Starp šiem doktoriem, ir, protams, pazīstami kolēģi, kuri turpina darbu universitātē, tādi kā krimināltiesībās doktore Kristīne Strade vai doktors Ringolds Balodis, kuri ir pilntiesīgi mācību spēki .

Ja mēs runājam par starptautiski atpazīstamiem vārdiem, kurus mēs zinām, protams, ka man ir jāmin Minsteres universitātes doktors Kaspars Balodis vai Kembridžas universitātes doktore Ineta

Ziemele, kuri, tātad, izmantojot, ja tā varētu sacīt trampliņu, ir ātrāk nonākuši pie šiem doktoriem un faktiski viņu darbi ir faktiski arī pazīstami starptautiskajās aprindās.

Taču es gribētu summējot teikt vienu lietu, ka šis cikls vēl nav beidzies. Un ja šobrīd Saeima, pamatojoties uz Izglītības un zinātnes ministrijas un Augstākās izglītības padomes viedokli, Saeima ir ar pārliecību, ka ja šo ciklu pārtraucam šobrīd, ja mēs atjaunojam to noteikumu, kāds bija līdz 1995.gadam Augstskolu likumā un par zinātnisko darbību līdz 1998.gadam, tad šis cikls var tā arī nepabeigties. Mēs neatradīsim šos stimulus, par kuriem es izteicos.

A.Endziņš

Paldies. Čepānes kundze. Lūdzu!

I.Čepāne

Man jums ir vairāki jautājumi, jo es gatavoju šo lietu un es vispirms atļaušos par šo leģitīmo mērķi precizēt.

Mums šis 106.pants ir jāskata kopā ar 116.pantu. Kā jūs ļoti labi arī teicāt un arī pieteikuma iesniedzēji teica, ka šīs tiesības var ierobežot šādu mērķu dēļ... un proti, tātad, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, pirmkārt; otrkārt, demokrātisko valstu iekārta; treškārt, sabiedrisko drošību; ceturtkārt, labklājību un piektkārt, tikumību.

Sakiet, jūsuprāt, šis gadījums, šī vecuma cenza noteikšana uz ko ir vērsts?

L.Liepa

Godātā tiesa! Gatavojot Saeimas pozīciju šim tiesas procesam, mēs esam ņēmuši vērā Satversmes tiesas līdzšinējo praksi un tātad šī 116.panta prasības ir skaidrotas, ka tātad 116.panta ietvari ir tulkojami ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu..., tātad... leģitīmi mērķi un nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā, kā tas ir redzams no 2001.gada 21.decembra sprieduma.

I.Čepāne

Piedodiet, vispirms par šo leģitīmo mērķi. Demokrātiskā iekārta, ja?

L.Liepa

Tieši tā. Jā, tas ir norādīts, leģitīmais mērķis ir pamatojums, ka sabiedrībā šie ierobežojumi, kas ir noteikti katram konkrētam indivīdam vai specifiskiem indivīdiem, ka tie tomēr rada labākus apstākļus sabiedrībai kopumā nekā... tātad faktiski te ir samērojams šis ierobežojums vienam indivīdam salīdzinoši ar to labumu, ko gūst mūsu gadījumā zinātnes un tādas formas...

I.Čepāne

Tad otrs jautājums. 31.janvārī šajā gadā Saeimas atbildes rakstā, tas ir 1.sējuma 162.lappusē, tiek apgalvots, ka ārzemēs pēc pensionēšanās vecuma sasniegšanas ikvienam zinātniekam, lai kādu amatu viņš ieņemtu, tas ir obligāti jāatstāj. Tā kā tur nekādi dokumenti nebija pievienoti, kur

Satversmes tiesa varētu iepazīties ar šādu informāciju, Satversmes tiesa 29.janvārī šajā gadā, tas ir redzams 1.sējuma 156.lappusē, lūdza Saeimu precizēt avotus, konkrētus normatīvos aktus, kur šādi ierobežojumi ir noteikti. Taču vairāk par Vācijā esošo ierēdņu tiesisko regulējumu mēs neesam neko saņēmuši.

L.Liepa

Jā...

I.Čepāne

Es neesmu vēl visu pabeigusi par šo jautājumu.

Ušackas kundze teica, ka ir arī pagājuši tiešām desmit gadi, šeit ir titullapa šim pētījumam, iznākusi tāpat 1995.gadā. Jūs noteikti saprotat, ka šie pētījumi vismaz ir veikti un apstrādāti trīs gadus, tāpat ir pagājuši desmit gadi. Pie tam, Saeima, nevis tā kā jūs teicāt, bet iesniedza Satversmes tiesai vācu valodā nevis valsts valodā šo te izvilkumu no Vācijas ierēdņu šī te likuma. Un tāpēc es gribētu jautāt, varbūt, ka jums ir pašlaik jūsu rīcībā šādi materiāli, ņemot vērā, ka ir pagājis tik ilgs laiks.

L.Liepa

Godātā tiesa! Vispirms man jāatvainojas par to, ka ir iesniegti dokumenti, kas nav valsts valodā. Tas tiešām tā ir. Mūsu birojs, kas uzņēmās šīs lietas vešanu, ir patstāvīgi sameklējis Šveices, Vācijas un Francijas tiesību aktus, kuri ir šobrīd spēkā un kuros ir noteikti šie ierobežojumi. Tāpat Šveices gadījumā tas ir 65 gadu... mēs arī esam to iztulkojuši, taču tas ir veikts tikai šī mutvārdu procesa veikšanai... tāpat mūsu pārstāvībai mutvārdu procesā... Otrs. Tāpat arī Vācijā. Kā jau es citēju, 41. Ierēdņu likuma panta norma. Joprojām ir spēkā par 65 gadu vecuma robežu un tieši tāpat arī tas ir Francijā. Tas būs akts... jā, likums...

I.Čepāne

Jā, paldies. Tad vismaz šeit ir trīs... jo Saeima šeit ir pievienojusi kādus trīspadsmit bez kaut kāda tāda juridiska pamatojuma... diemžēl... tādēļ es jums šo jautājumu uzdevu.

Manuprāt, tagad otrs jautājums ir par šo samērīgumu. Te būs ļoti daudz jautājumu, manuprāt, arī tiesnešiem. Un tas ir tas svarīgākais, kas mums šodien ir jālemj. Un es gribu pajautāt, runājot par to jūsu ciklu, cik tad ilgi tas jūsu cikls turpināsies? Ja mēs paskatāmies šeit arī 2.sējuma 53.lappusē, tad te ir Latvijas Republikas zinātnes attīstības nacionālā koncepcija, kur ir norādīts, ka 1995.gadā zinātnei un tehnoloģijas attīstībai ir Latvijā 0,45% no iekšzemes kopprodukta. Un tur ir tādi lieli mērķi nosprausti. Bet, ja mēs skatāmies tagad tālāk šajā pašā 110.lappusē saņemto vēstuli no Izglītības un ministrijas, tad ir redzams, ka tie mērķi ir izčakstējuši, jo šeit ir tā, ka 1998.gadā jau ir palikuši 0,22 no tā IKP, 1999. - 0,22, 2000. - 0,20 un 2001. - 0,18. Un tad lietai nav pievienota, bet es iepazīnos ar akadēmiķa Stradiņa kunga teikto, ka šajā ziņā mēs esam pēdējā vietā Eiropas kandidātvalstu vidū. Es gribētu jūsu komentāru par šo.

L.Liepa

Godātā tiesa! Saeima uzskata, ka šī konkrētā... šo divu apstrīdēto aktu atcelšana nekādā ziņā nevar stimulēt pirmkārt, budžeta daļas pieaugumu zinātnei un, otrkārt, tā tiešā veidā neveicinās zinātnes tiešu attīstību. Saeima ir izvēlējusies šo ierobežojošo, patiesībā tā tas tiešām arī ir, sarežģītāko ceļu, kā veicināt attīstību un kā nodrošināt zinātnes reformu, taču šis ceļš ir izvēlēts tikai kā viens no elementiem. Ir grūti šobrīd komentēt Izglītības un zinātnes ministrijas attieksmi, jo tātad viena kalendārā ceturkšņa ietvaros ir divi pretrunīgi dokumenti iesniegti šīs lietas materiālos, kā mēs to šobrīd varam pārlicināties, taču ir skaidrs, ka vecuma cenza ierobežošana Izglītības ministrija atbalstīja un tātad pamatoja vēl šī gada janvārī ar nepieciešamību nodrošināt jaunās zinātnieku paaudzes ienākšanu. Tur papildus, protams, ir arī tādi stimuli, kā atalgojuma paaugstināšana doktorantūras studiju programmās, kredītu piešķiršana. Papildus tam, kā zināms par zinātnisko darbību un par grantiem tātad arī var saņemt atlīdzību. Tātad faktiski te ir runa par sistēmu kopumā. Un ja jūs jautājat, godātā tiesa jautā, cik liels šis cikls ir, tad baidos, ka šeit tiešas atbildes nav ne Saeimai, nedz jebkuram citam no klātesošajiem, jo tas, kas notiek šobrīd Latvijā, katrā ziņā nav... tam nav precedenta. Šis savā ziņā ir bezprecedenta gadījums, kur mēs varam labākajā gadījumā skatīties uz to, kā process norisinās citos līdzīgos ekonomiskos un sociālos apstākļos. Jo faktiski tātad Latvijas sistēma, kurā zinātnes darbība ir lielā mērā bremsēta un kurā mums trūkst vidējās un daļēji arī jaunākās zinātnieku paaudzes, ir diezgan drūma, tas ir taisnība.

I.Čepāne

Tad nākošais jautājums. Lietas materiālos ir dokumenti, kas apliecina, ka faktiski šis atklātais konkurss diemžēl ir fikcija, jo uz vienu vietu parasti piesakās tikai viens cilvēks. Es domāju, ka jūs to varējāt redzēt. Piemēram, Latvijas Lauksaimniecības universitātē uz sešām vakantajām vietām ir pieteikušies iepriekšējos konkursos tikai četri kandidāti. Pie tam, 51, 54, 63 un 64 gadus vecas personas. Līdzīga situācija ir arī Rīgas Tehniskajā Universitātē.

Sakiet, es tagad gribētu vēl to, ko Skultānes kundze jautāja... Kā šie vecie zinātnieki tad bremsētu šo zinātnes attīstību, ja, piemēram, viens pieteiktos 40 gadus vecs daudzsološs jauns cilvēks un viens 65 gadus vecs. Tad būtu vismaz divi, no kā izvēlēties. Bet tagad faktiski jau tiek konkrētai personai, indivīdam, zinātniekam tiek gatavota konkrēta vieta.

L.Liepa

Jā. Godātā tiesa! Šāda problēma pastāv vairākās Latvijas gan augstskolu, gan arī zinātņu nozarēs, kur ir jomas, kurās nav perspektīvu. Tas ir jautājums, kas ir attiecināms uz cita veida regulējumu. Tas ir jautājums par to, kā tiek noteiktas, pirmkārt, šīs profesoru vietas. Kā tiesa to taisnīgi norāda, šad un tad tas ir adresēts uz specifiskām personālijām, kuras tātad augstskolā jau darbojas. Taču atkal jau esošajās likuma normas neierobežo iespējas tātad turpināt darbu arī tiem cilvēkiem, tiem kolēģiem, kuri ir sasnieguši...

I.Čepāne

Es atvainojos, jūs neatbildējāt uz manu jautājumu... Kādā veidā traucē... ja, piemēram, Juridiskajā fakultātē, kur es pagājušajā gadā un Ušackas kundze balotējāties, būtu pieteicies viens 40 gadus sasniedzis cilvēks, pieņemsim.

L.Liepa

Jā... Es varu tikai atkārtot to, ka tāpat šī norma nodrošina nepieciešamību pašiem profesoriem vai asociētajiem profesoriem meklēt un tāpat faktiski izrādīt iniciatīvu līdzīgi, kā to darīja mans patrons profesors Meļķītis, kurš izrāva mani tāpat no šī te studentu pūļa ar nodomu veidot šo kadru pārmantojamību, nodot savu vadīto kursu tālāk.

I.Čepāne

Sakiet, vai jūsu minēto mērķi nevar sasniegt ar saudzējošākiem līdzekļiem? Piemēram, Latvijas Mākslas akadēmijas profesors Osis uzskata, ka vajadzētu atļaut ievēlēt līdz 65 gadu vecumam. Tad Rīgas Tehniskās universitātes senāts... lietas materiālos ir materiāli, kas uzskata, ka šo lietu vajadzētu lemt senātam, bet ne vairāk kā divas reizes, piemēram, pēc kārtas.

L.Liepa

Šādas idejas ir parādījušās arī apspriežot likumprojektu un līdzīgi priekšlikumi ir arī iesniegti. Tāpat arī ir bijis alternatīvs priekšlikums paaugstināt vecuma cenzu līdz 70 gadiem, kā tas ir, piemēram, pirmās republikas praksē un bijis līdz Otrajam pasaules karam. Taču Saeima ar vairākumu to ir noraidījusi, pamatojoties uz to argumentu, ka akadēmiskās iestādes ietvaros tāpat faktiski šis lēmums varētu nebūt pieņemts objektīvi un tāpēc ir nepieciešams šis ārējais stimuls, kurš tomēr nekonfliktē ar augstskolu autonomijas principu, jo augstskolas autonomijas ietvaros tāpat ir rektora tiesības slēgt līgumus ar katru konkrēto pasniedzēju.

I.Čepāne

Un pēdējais jautājums par šo samērīgumu. Jūs teicāt, ka atalgojumam ir jābūt tam... tam pensionētajam profesoram un zinātniekam ir jābūt gatavam, ka viņa atalgojums būs ievērojami zemāks. Jūs tā teicāt, ja?

L.Liepa

Latvijas pensiju likums paredz, ka šis pensiju līmenis visām iedzīvotāju grupām...

I.Čepāne

Nē, es nerunāju par pensiju līmeni... atalgojums, ja viņš strādā. Jūs teicāt tā.

L.Liepa

Es atsaucos uz kolēģa Rozenberga minēto, ka šis atalgojums praksē ir tāds. Tātad faktiski viņš praksē ir tāds pats...

I.Čepāne

Bet jūs iepazīnāties ar lietas materiāliem, kas notiek faktiski? Tur jūsuprāt netiek aizskarta arī cilvēka cieņa, jo viņš līdz 65 gadu vecumam saņem algu un pēc tam nākošajā dienā ar viņu tiek noslēgts darba līgums un viņš tiek pārcelts zemāk atalgotā darbā, labākajā gadījumā par asociēto profesoru, piemēram, Rīgas Tehniskajā universitātē un viņam maksā pus algu mazāk. Pie tam, šeit tas tik tiešām iespējams, ka tā tiesību normas interpretācija ir nepareiza. Bet es sapratu, tad laikam tas būs jāprasa rektoriem, pēc kādiem kritērijiem tad rektors nosaka šo atalgojumu, jo Universitātes kadru daļā es noskaidroju, ka ir vairāki gadījumi. Viens gadījums ir tāds, ka, piemēram, uz to vienu, ja profesoram paliek 65 gadi, vispār neizsludina konkursu, viņš turpina tālāk strādāt uz līguma pamata, tad otrs - izsludina konkursu un ja nu nepiesakās neviens un nevienu neievēl, tad paliek tas uz līguma pamata. Un ir vēl dažādas citas variācijas. Vai tiešām tam atalgojumam būtu jābūt ievērojami zemākam?

L.Liepa

Jā, godātā tiesa! Tātad norāde, ka Saeima, dabiski, nevar apstrīdēt tos faktus, ko ir minējuši arī sūdzības iesniedzēji, ka profesoriem pensijas vecuma sasniegšanas vai šī specifiskā pensijas vecuma sasniegšanas brīdī tiek piedāvāts statusa ziņā zemāks akadēmiskais amats, tātad profesoriem, piemēram, asociētā profesora amats nu un tad ir šie terminētie līgumi, kuri, es viennozīmīgi pievienojos, darba likumā kā tādi nav pamatoti. Tātad faktiski tā ir augstskolas tāda voluntāra rīcība un šeit atbilstoši Augstskolu likuma garam būtu jāslēdz beztermiņa līgumi faktiski vai arī uzņēmuma līgumi, kuri nodrošina specifisku zinātniskā darba apjoma veikšanu, rezultātu parādīšanu. Taču kur parādās tātad augstskolas iespēja nodrošināt šo pasniedzēju atalgojuma nemainību tātad atbilstoši akadēmiskajai slodzei? Tā parādās papildus pamatalgai piemērojot vēl papildu atlīdzības un tas tātad faktiski arī ir katrā ziņā Latvijas Universitātes prakse vismaz.

I.Čepāne

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Man būt jautājums Liepas kungam. Jūs visu laiku uzsverat, ka šo ierobežojumu mērķis ir nodrošināt zinātnisko kadru mainību, tātad lai atjaunotos un tamlīdzīgi. Vai jūs nebūtu tik laipns un neinformētu tiesu, cik liela ir, teiksim, stipendija maģistratūrā, ja kāds vēlas, jo bez maģistratūras beigšanas nevar iekļūt arī doktorantūrā un cik liela, teiksim, stipendija ir doktorantam?

L.Liepa

Jā, godātā tiesa! Tātad iespējams, ka es šeit kļūdos, jo man nav statistikas datu par šo... kaut gan faktiski lietas materiālos bija norāde par Izglītības ministrijas noteikto šo stipendiju, kuru ideāli būtu jāsasniedz, tātad doktorantiem - 118. Šobrīd doktorantiem ir 58 lati mēnesī.

A.Ušacka

Vai visiem... Es zinu, ka... ļoti lielu naudu maksā, lai doktorantūrā studētu...

L.Liepa

Jā, faktiski tas ir atkarīgs no katras konkrētās doktorantūras programmas, jo, piemēram, Latvijas Universitātē šobrīd, ja mēs runājam par Juridisko fakultāti, tad šeit ir speciāli projekti, kuru ietvaros tikai un vienīgi augstskolā strādājošajiem kolēģiem doktorantiem ir ievērojami lielāka šī stipendija, jo tas tiek paredzēts tātad faktiski papildus līdzekļiem...

A.Ušacka

Bet var maksas.... vai bezmaksas...

L.Liepa

Stipendija, ko saņem doktoranti, ir par to, ka viņi ir doktoranti, par to, ka viņi rada šo zinātnisko darbu. Stipendija ir 58 lati plus tā var būt arī vēl augstāka. Specifiskajās augstskolās, es šeit minu Rīgas Juridisko augstskolu, tad šī stipendija ir ievērojami augstāka, jo tātad šīs te doktorantūras studijas norisinās paralēli gan Latvijā, gan arī partneru Rietumu augstskolās. Bet faktiski te ir līdzīgi, tāpat kā maģistratūrā, ka ir gan maksas, gan budžeta novirziena studenti. Tātad šeit varētu būt arī jautājumi, ka tie, kas vēlas šo te doktora darbu rakstīt, teiksim, tā, tāpēc, kā tas bija arī vienā no lietas materiālos iesniegtajiem dokumentiem, lai pievienotu savā vizītkartē doktora titulu, tad protams, ka šeit ir maksas jautājums, jo valsts nodrošina tikai ierobežotam skaitam stipendijas.

A.Endziņš

Bet šādā sakarībā, Liepas kungs... jūs uzsverat vairākkārtīgi - jurisprudences, jurisprudences... Jurisprudence ir ļoti populāra un arī cilvēkam ar juridisko izglītību, cik es saprotu, jūs pats esat zvērināts advokāts un pasniedzāt arī Universitātē. Tātad ir šī iespēja pelnīt savādāk. Sakiet, ja kāds vēlētos studēt doktorantūrā vēsturi. Vai... nu, es nezinu kādu citu zinātnes nozari, kur nav iespējas piepelnīties privāti veicot privāto darbību... Vai tas ir stimulants? Un jūs uzsverat Saeima, Saeima, Saeima... Kas Latvijā apstiprina valsts budžetu? Tajā skaitā arī izglītībai un zinātnei?

L.Liepa

Pirmkārt, tātad atbildot uz jūsu jautājumu par to, ko darīt ar tām grupām, kurās faktiski, vai tām zinātņu nozarēm, kurās nevar faktiski iegūt vēl papildus darba ienākumus, taču man ir šeit, protams, arī jāmin jau manis minētie piemēri kā kolēģis Balodis, kolēģe Ziemele...

A.Ušacka

Ziemele nestrādā universitātē, jūs ļoti labi to zināt. Nevienu dienu pēc beigšanas Lundas universitātē ...

L.Liepa

Nu, jā... nu kolēģis Balodis tomēr paliek piemērs... kolēģis Balodis ir konsekventi darbojies tikai akadēmiskajā jomā. Tātad faktiski jebkurā zinātnes nozarē ir tie cilvēki, kuri ir saistīti ar zinātņi. Es nenoliedzu, ka gluži tāpat kā mani godātie kolēģi otrā galda pusē, arī es vienlaikus cenšos savienot gan akadēmisko, gan profesionālo darbību. Un iespējams, ka tas dažkārt arī izdodas. Taču ir jomas, kurās ir iespējams tikai tīrā zinātne, protams, jums ir taisnība, tas ir Latvijas Republikas Saeimas rokās. Finanšu ministrija sagatavo budžeta projektu, saskaņā ar citām ministrijām un Saeima tātad to apstiprina.

A.Endziņš

Paldies. Vai tiesnešiem ir vēl jautājumi? Jelāgina kungs, lūdzu.

J.Jelāgins

Man būtu tāds papildinošs jautājums, ko kolēģe Anita Ušacka jau uzdeva attiecībā par tiem cikliem. Mēs neguvām atbildi, cik ilgi šis cikls var turpināties, bet principā tad kad viņš beigsies, tad šādi ierobežojumi vairāk nepastāvēs? Tā es saprotu?

L.Liepa

Godātā tiesa, tad visticamāk, tātad šī cikla ideja, kādu arī ietver noteiktie ierobežojumi, ir tā un faktiski arī to ļoti labi norāda vairāki no kolēģiem vai vairāki no zinātniekiem, kuri arī ir iesnieguši paskaidrojumu un it īpaši tas ir attiecībā uz Zinātņu Akadēmijas un Zinātnes padomes viedokli, ka šeit ir runa par to, ka Latvijā ir izveidojusies šī īpatnā sprauga. Tātad šeit ir šis trūkums tajā vecuma grupā, kurā nu tātad padomju sistēma nenodrošināja zinātnieku nākšanu atpakaļ. Lai nodrošinātu, ka tagad tie jaunie kolēģi, kuri sāk darbu, lai tie pabeigtu, faktiski mums te varētu būt... iespējams, ka to var izskaitļot, veicinot, teiksim, to laiku, kas ir nepieciešams doktora disertācijas sagatavošanai un aizstāvēšanai, tas varētu būt maksimums 5 gadi, tad... Tātad varētu būt vēl papildus kāds laiks jaunākā pozīcijā - asociētā profesora pozīcijā un tad profesora pozīcijā. Un tieši tāpat arī praktiski ar iestādēm. To nevar, protams, attiecināt vienlaikus gan uz sociālajām, humanitārajām, gan precīzajām zinātnēm. Tas varētu būt dažāds. Atbilde uz to es nevaru dot. Nav iespējams dot arī šī te cikla vērtējumu vai šī te cikla kaut kādu specifisku termiņu, kurā beigsies nepieciešamība tātad... tātad faktiski kurā mēs varēsim nodrošināt divas lietas: vienu, ka profesoru

vietas būs pilnībā ieņemtas un būs patiesi un reāli konkursi par to, lai cilvēki varētu strādāt augstākās izglītības iestādēs un vadīt zinātniskās iestādes un otrs, ka tie kolēģi, kuri pensionējās, tie saņem pamatotu pienācīgu atlīdzību par to, ko viņi ir darījuši savā mūža laikā.

I.Čepāne

Es vēl precizējošu jautājumu.

A.Endziņš

Lūdzu.

I.Čepāne

Nu ir pagājuši 5 - 6 gadi, kopš tie grozījumi tika izdarīti likumā. Vecie profesori bija spiesti aiziet no padomēm. Tajā laikā, iespējams, ka bija tāda situācija, ka sēdēja vecie profesori un ja pieteicās uz vienu vietu divi vai trīs, vai viņam pašam nāca pārvēlēšana, tad varēja būt situācija, ka tiešām jaunie netika. Pieņemsim. Tagad ir pagājuši 5 - 6... 8 gadi. Vecie visi ir ārā izēsti, es atvainojos par teicienu. Kas tagad... sēž acīmredzot jaunāki tur. Nu viņi taču vairāk tagad... ja tagad arī kandidēs jaunākais 40 gadus vecs un kandidēs, pieņemsim, 65 gadus vecs. Iespējams, ka tie jaunie pateiks aizklātā balsošanā, ka tas 65 gadus vecais... jūs neesat mums vajadzīgs... Kādas šeit briesmas pastāv demokrātiskai sabiedrībai un valsts labklājībai, lai pieļautu šajā konkursā... lai šis konkurss nebūtu fikcija, bet būtu uz vienu vietu divi cilvēki vai trīs. Jūs man neatbildējāt uz to un tas ir tāds precizējošs jautājums.

L.Liepa

Tā... Pirmkārt, attiecībā uz promocijas un habilitācijas padomēm, vecuma ierobežojumi neattiecas. Tātad šajā gadījumā mēs varam teikt, ka šajā gadījumā te nesēdās jaunie un agresīvie, kuri vēlētos redzēt savus vecākos kolēģis prom. Tā tas nav. Tātad likums to neaizliedz. Taču attiecībā uz... es arī patiešām nevaru sniegt atbildi nedz uz tiesas jautājumu par to, cik ilgs laiks ir nepieciešams, lai nodrošinātu šīs jaunās paaudzes ienākšanu... Tas faktiski, protams, ir izpildu varas, tas ir, Izglītības ministrijas kompetencē, lai tā, izstrādātu šo nacionālo attīstības koncepciju. Mūsu gadījumā minēts 2010.gads, kurā tātad Latvijā būs, ja nemaldos, tātad tūkstotis profesoru kopumā. Tas ir minēts dokumentos, kas ir iesniegti šeit. Tas, iespējams, arī varētu būt kā cikla noslēguma brīdis, par kuru šeit runāja.

I.Čepāne

Un tad pēdējais jautājums. Kā jūs vērtējat Izglītības ministrijas... ministra viedokli, ar ko jūs šodien iepazīnāties.

L.Liepa

Godātā tiesa! Ir ārkārtīgi grūti tātad dot šo vērtējumu, jo Izglītības un zinātnes ministrijas viedoklis janvāra dokumentā ir atbalsta Saeimas nostāju... Tātad 30.janvāra rakstā uz Izglītības un zinātnes ministrijas veidlapas ir norāde, ka ministrija neatbalsta priekšlikumu atcelt šīs te konkrētās zinātniskās darbības iekļauto normu. Tāpat arī pēc analogijas šeit ir minēts Augstskolu likums. Šorīt no rīta saņemtajā un ar šo rītu datētajā Izglītības un zinātnes ministrijas vēstulē ir runa tikai par Augstskolu likuma ierobežojumu. Tātad, pirmkārt, es varētu sacīt, ka Izglītības un zinātnes ministrija uzskata, ka likuma norma jāatceļ attiecībā uz augstskolām, bet attiecībā uz zinātnisko darbību, uz zinātniskajām iestādēm šeit šī likuma norma acīmredzot paliek pie sava 30.janvāra vēstulē minētā secinājuma. Tātad es secinu, ka šodien ir vēstule, kura atbalstītu sūdzības iesniedzēju viedokli attiecībā uz Augstskolu likumu bet attiecībā uz Zinātniskās darbības likuma grozījumiem Izglītības un zinātnes ministrija paliek pie sava 30.janvāra viedokļa. Tātad, ka viņa atbalsta Saeimas nostāju.

A.Endziņš

Man būtu vēl viens jautājums, Liepas kungs. Cik es saprotu, jūs argumentējāt, ka tas ir nepieciešams demokrātiskai sabiedrībai un ka šāds vecuma cenzs, ja tas tiktu pārkāpts, ir drauds demokrātiskas sabiedrības eksistencei. Sakiet, kā jūs varētu motivēt, ka, teiksim, tur Rozenberga kungs vai Lukevica kungs, akadēmiķi profesori, kā viņi apdraud šo demokrātisko iekārtu un demokrātisko sabiedrību, ja mēs aizstāvam šo sabiedrību. Vai vecais cilvēks, kurš ir sasniedzis 65 gadu vecumu un ir doktors vai akadēmiķis, viņš kļūst par draudu sabiedrībai.

L.Liepa

Godātā tiesa! Nekādā ziņā. Tieši pretēji, kolēģi, kuri ir sasnieguši pensijas vecumu, pēc minētā apstrīdētā likuma normas turpinājuma ir nepieciešami un ir pat paredzēts, ka ar šiem kolēģiem augstskola var slēgt līgumus un kā mēs tagad secinām, tas arī praktiski tiek darīts.

Attiecībā uz 116.Satversmes panta, tātad pamattiesību, mēs vadījāmies no Satversmes tiesas 2001.gada 21.decembra sprieduma, kurā 16.pants ir izskaidrots ar sekojošu saturu. Tātad tas ietver nevis tātad šo draudu elementu, bet drīzāk nepieciešamību, kuras vārdā ierobežojums konkrētu personu tiesībām ir pieļaujams dēļ nepieciešamības plašākām vērtībām, augstākām vērtībām, proti, mūsu gadījumā tātad zinātnes pastāvēšanai vai zinātnes attīstībai.

A.Endziņš

Bet sakiet, tad pensijas vecuma sasniegšana... tas ir personas tiesības doties pensijā, vai tas ir pienākums doties pensijā.

L.Liepa

Jā, man jāpiekrīt sūdzības iesniedzējiem, ka pensijas vecums, protams, rada tiesības pensionēties un saņemt pensiju, vienlaikus, protams, turpinot darīt darbu, kā tas ir mūsu gadījumā.

Taču no otras puses, vairāku valstu, tajā skaitā arī Latvijas speciālie likumi paredz, ka ir noteikts vecums, pie kura pensionēšanās ir kā pienākums. To skaitā ir tāpat arī šis Augstskolu likums.

A.Endziņš

Bet man tad vēl viens jautājums. Jūs atsaucaties uz Rietumeiropas praksi, kur ir noteikts zināms vecums. Vai jūs varētu informēt, kāds ir apmēram profesora mēneša atalgojums, kamēr viņš strādā un cik liela ir viņa pensija, kad viņš dodas sasniedzot šo vecumu pensijā.

L.Liepa

Godātā tiesa! Šobrīd mūsu, kā Saeimas pārstāvju rīcībā, nav šādu materiālu. Tādēļ man ir jāatvainojas, ka es nespētu kompetenti atbildēt un būt atbildīgs par šo atbildi.

A.Endziņš

Apsīša kungs, lūdzu!

R.Apsītis

Man tomēr ir vēl viens jautājums par tiem mērķiem. Jautājums ir tāds: sakiet, vai jūs varētu piekrist tādām apgalvojumiem, ka profesora amats ir jāieņem spējīgajiem?

L.Liepa

Jā. Varētu.

R.Apsītis

Paldies. Tātad profesors... varētu likt vienlīdzības zīmi - tas ir spējīgs cilvēks. Un lūk, šajā sakarā, vai vecuma cenzs kā spējīguma kritērijs ir pietiekami precīzs? Tātad jauns un spējīgs - tie būtu varbūt adekvāti jēdzieni, vecs un nespējīgs - atkal adekvāti jēdzieni.

L.Liepa

Godātā tiesa! Mēs esam šobrīd visu laiku centušies izvairīties no šī te kutelīgā jautājuma par tāpat vecuma kā kritērija ieviešanu attiecībā starp kolēģiem, attiecībā starp zinātniekiem vai augstskolu akadēmiskajām personām. Un tieši šī iemesla dēļ es ar dziļu atvainošanos neatbildētu uz jūsu uzstādīto jautājumu, bet sacītu, ka vecuma cenzs, atkarot, ir stimul, lai nodrošinātu, ka papildus cilvēkiem, kuri jau lielāko mūža daļu ir veltījuši zinātnei un akadēmiskajam un pedagoģiskajam darbam, ienāk jaunie, jo rodas pienākums... tāpat vecākajiem kolēģiem rodas pienākums paturēt kaut vai atrast kādu un ieviest kādu savā vietā, kas turpinātu to darbu un nevis tāpēc, ka viņš būtu nespējīgs, bet tāpēc, lai atrastu šo jauno. Tātad, nevis tāpēc, ka 65 gados pēc Latvijas likumdevēja viedokļa viņš pēkšņi būtu uz ragutiņām jāved prom, bet tāpēc, lai 65 gadu vecumā jau būtu šis viens no mazajiem mikrocikliņiem noslēdzies un būtu jau jaunais kolēģis, kuram varētu nodot un teikt, nu, tad turpini tagad. Protams, ka tas neizslēdz vecākā kolēģa

palikšanu akadēmiskajā aprītē. Vēl vairāk. Viņš tiek atslogots no dažkārt diezgan apgrūtinošā un stresa pilnā pasniedzēja darba. Tātad viņš paliek zinātniskajā jomā.

A.Ušacka

Mēs visu laiku uzmanību tikai vienai pusei pievēršam, man ir jautājumi arī otrai pusei. Bet ko es gribu teikt. Vai jūs esat tagad spējīgs pēc šiem gadiem tikai Universitātē strādāt un dot šo ieguldījumu? Mums ir ļoti vajadzīga juridiskā ētika. Ļoti vajadzīga universitātē pasniedzējam pilnā slodzē. Zinātnieks. Tas ir mans sapnis un visu sapnis, es domāju, Latvijā. Vai jūs... es ne tāpēc jums uzdošu... Bet jūs visu laiku teicāt, ka es arī esmu... Diemžēl jūs daudzas lomas pildāt, arī mēs šajā lietā, jo potenciāls ir ierobežots Latvijā juridiskais, mēs to ļoti labi zinām. Vai jūs esat spējīgs uz šiem noteikumiem, kuri ir šobrīd Universitātē, dot šo ieguldījumu?

L.Liepa

Jā, godātā tiesa. Jūs sitat pa vārīgām vietām. Patiesību sakot, Universitātei, tāpat kā zinātniskajam darbam, ir nepieciešami gan tie, kas visu laiku un slodzi atdod akadēmiskajam darbam, gan arī tādi, ja es varētu... ne protokolam... „puskoka lēcēji”, kuri tātad ar vienu roku stāda procesa dokumentus un mēģina tātad praksē darboties, gan arī varbūt akadēmiskajā laukā. Un kas attiecas uz šo nozari, un faktiski tāpat tas varētu attiekties uz ļoti daudzām citām nozarēm, nu, piemēram, arheoloģiju, kur arī ir tāpat... Tā gan ir gan teorētiskā zinātne, bet man liekas, ka tur vienlaikus nevar iztikt bez šīs te prakses, bez darba konkrētajā laukā. Es saprotu, ka jūs vērsaties tagad uz to, kur ir nauda. Faktiski šis tiesas jautājums atkailina un saasina patieso problēmas cēloni - kur ir nauda. Un tātad, ja mēs nevaram nodrošināt cilvēkiem, kuri visu mūžu ir strādājuši un godam pelnījuši savu dienišķo maizi kopā ar akadēmisko un zinātnisko darbību, tad šī norma, tātad 65 gadu vecuma ierobežojums, tās atcelšana nepalīdzēs. Tā īstenībā vēl vairāk saasinās vai sakāpinās šīs attiecības. Tas faktiski novedīs tikai tālākā un dziļākā krīzē to visu. Tas arī ir ...

A.Ušacka

Jūs neatbildējat uz to jautājumu, bet es gribu teikt, ka visās pasaules valstīs advokāti pelna vairāk par akadēmiķiem. Labi advokāti. Bet tomēr ir arī konkurss uz šīm vietām un ir gribētāji nodarboties ar akadēmisko darbu, ne tikai dēļ, lai savā kartiņā uzrakstītu, ka tu esi arī pasniedzējs, tikai dēļ tā, bet dēļ reāla akadēmiskā darba. Un tā kā es nāku no Universitātes, un es ceru, ka es atgriezīšos Universitātē, tad es domāju, ka jūsu atbilde nebija no sirds.

L.Liepa

Jā, ja jūs vēlaties atbildi no sirds. Tātad gan Universitāte tik tālu, cik tālu Universitāte būs toleranta pret tādiem cilvēkiem, kuri praktizējas pamata darbā un nāks tikai uz stundām, gan praktiskais darbs, ja jūs vēlaties manu viedokli... Bet vēlreiz es gribu atbildēt tātad uz to, ko jūs sakāt. Šeit ir runa par sociālo jautājumu kompleksu, nevis par akadēmisko vai zinātnes jautājumu kompleksu, kuri ir attiecīgi Augstskolu likumā un Zinātniskās darbības likumā, jo vecuma cenza

paaugstināšana vai atcelšana neatrisinās problēmu, ka jaunie zinātnieki atnāks. Mēs esam secinājuši, ka šo problēmu var atrisināt tikai un vienīgi, tātad, pirmkārt, finansējuma palielināšana, kas ir budžeta jautājums kā vēl tiesa to ir norādījusi un otrkārt, tas ir veids, kādā stimulēt, ka jaunie nevis... tā atkal ir viņu izvēle, bet ka viņi tiek meklēti un viņi tiek atrasti un ievilkti tajā Universitātē, burtiski tā... vai zinātniskā darba iestādēs.

A.Endziņš

Paldies. Tiesnešiem ir vēl jautājumi? Nav.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem? Lūdzu, Rozenberga kungs.

J.Rozenbergs

Jā, man būtu daži jautājumi, kaut gan tas jaunais cilvēks jau ir nomocīts, tas tikai parāda, ka ir spējīgs ieņemt profesora amatu.

L.Liepa

Paldies par komplimentu, es labāk atbildēšu uz jūsu jautājumiem.

J.Rozenbergs

Vispirmām kārtām jūs visu laiku atsaucieties: Saeima uzskata, Saeimas viedoklis... tādēļ gribētu noskaidrot, ko tad jūs īsti reprezentējat, jo lietas materiālos ir tikai Saeimas priekšsēdētājas parakstīti dokumenti, un pievienoti materiāli no kaut kādām citām, es nezinu, kuras Saeimas pēc kārtas materiāli... kas tur bija pirms kādiem 7 - 8 gadiem. Kā viedokli tad jūs te paužat un pārstāvat?

L.Liepa

Godātais kolēģi! Atbilstoši pilnvarai, kura man ir izsniegta ar Saeimas Prezidija 14.aprīļa lēmumu un pamatojoties uz manu zvērinātā advokāta orderi, es pārstāvu Latvijas Republikas Saeimu.

Latvijas Republikas Saeimas viedoklis ir pausts virknē atbildes rakstu, tātad kuri ir adresēti uz šo iesniegto sūdzību sākot ar šī gada janvāri, sākot ar 3.janvāri un tālāk jau atbildot uz specifiskiem jau tiesas uzdotiem jautājumiem. Šis Saeimas viedoklis parādās un atļautos atbildēt, ka šobrīd es neesmu pārkāpis sava pilnvarojuma robežas un es tuos atbildes rakstos noteiktajos ietvaros.

J.Rozenbergs

Nē, nē, par jūsu pilnvaru pārkāpumu nebūt nebija domāts mans jautājums. Bet tieši par to, kas, kā saka, kā viedokli jūs paužat. Kā viedokli? Jūs sakāt, ka Prezidija, es...

A.Endziņš

Rozenberga kungs, ir lietā pilnvarojums... Saeima pilnvaro...

J.Rozenbergs

Jā... nē, es viņa pilnvaras neapstrīdu.

A.Endziņš

Zvērināts advokāts Lauris Liepa pārstāv Saeimu. Līdz ar to viņš pauž Saeimas viedokli, tāpat kā jūs paužat un pārstāvat konstitucionālās sūdzības iesniedzējus vai Bišera kungs pārstāv un tātad pauž ...

J.Rozenbergs

Nu, bet nav saprotams tomēr, kādas Saeimas. Vai pašreizējās Saeimas... jo materiāli ir par veco Saeimu.

A.Endziņš

Rozenberga kungs, es paskaidrošu. Likums turpina darboties, nav svarīgi, kura - pirmā, ceturtnā vai desmitā Saeima ir pieņēmusi. Likums ir spēkā. Tātad šeit ir šis Saeimas viedoklis.

J.Rozenbergs

Nu, labi. Tad es tālāk.

Nu, jūs tagad atsaucaties, ka lūk, tiem aprobežojumiem mūsu tiesībās ir jābūt sociāli pamatotiem. Nu, bet tomēr neskatoties uz visu, ar jau vairāku tiesnešu jautājumiem, jūs tomēr neparādījāt, kādēļ tad profesūras ievēlēšana konkursa kārtībā ir tomēr sliktāka un sociāli nav pamatota, tātad profesoru padome nav pietiekoši kompetenta, lai izlemtu, bet kompetentāks ir rektors.

L.Liepa

Godātā tiesa! Cienītais kolēģi, es sacīju, ka tātad Eiropas cilvēktiesību tiesa šo nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā konkretizē kā sociāli nepieciešamu. Tas ir ļoti svarīgi, tāpēc, ka mēs runājam par to, ka ir sabiedrības vērtības un tātad šīs demokrātiskās sabiedrības vērtības Saeimas prāt ir tajā skaitā arī izglītības un zinātnes attīstība. Lai nodrošinātu šos attīstības un izglītības mērķus, lai nodrošinātu to, ka notiek šī te zinātnieku nomaiņa, paaudžu nomaiņa, ir nepieciešams šis te vecuma cenza, kurš tomēr neierobežo cienījamo vecāko kolēģu līdzdalību akadēmiskajā darbībā un starp citu, arī pedagoģiskajā darbībā, jo tātad individuālie līgumi ir iespējami. Tas nozīmē, ka šeit ir paredzēts, ka tā vērtība, kuras dēļ šis ierobežojums ir uzlikts, ir augstāka un tā vērtība ir zinātnes attīstība. Tā varētu teikt.

J.Rozenbergs

Nu jā, bet jautājums jau nebija par to. Es taču jautāju, kādēļ jūs iesakāt..., ka saskaņā ar likumu... tātad konkursa kārtība, pie tam, ja profesorus ievēl profesoru padome, kādēļ tā nav pietiekoši kompetenta lemt, vai 65 gadus vecs profesors ir cienīgs vēl strādāt, vai nē, bet labāk, lai to lemj rektors.

L.Liepa

Jā. Nu šeit jāsaka tā. Kaut arī likumā nav iestrādāts kolektīvais lēmuma pieņemšanas mehānisms, reāli tas praksē darbojas, jo ikreiz, tātad sasniedzot šo pensijas vecumu un šeit es esmu spiests atsaukties tikai uz vienas augstskolas praksi - Latvijas Universitātes praksi, pēc šī pensionēšanās vecuma rektoram tiek iesniegtas arī konkrēto tātad noteiktās sfēras vai noteiktās zinātnes nozares pārstāvju rekomendācijas un tas attiecas arī faktiski uz... Varu minēt atkal piemēru no Juridiskās fakultātes, ka šīs rekomendācijas tiek ievērotas un tātad Universitātes rektors respektā, bet tas būtu jautājums rektoram un būtu iespēja izteikties... Tātad faktiski ...

J.Rozenbergs

Cik daudz tas atbilst Augstskolu likumam?

L.Liepa

Jā, tas nav aizliegts ar Augstskolu likumu un šāds modelis, kurā rektors interesējas... vai rektoram ir nepieciešams, faktiski es traktētu, ka atbilstoši likumam, Augstskolu likumam un arī atbilstoši katras autonomās izglītības organizācijas, katras augstskolas Satversmei rektora pienākums ir respektēt tātad šo te akadēmisko viedokli par šiem profesoriem. Un varētu pat sacīt, ka ja likumā tas tieši nav prasīts, tad šāda nepieciešamība konsultēties ar speciālistiem noteiktā nozarē ir tātad... viņa ir nepieciešama.

A.Endziņš

Vēl jautājumi? Lūdzu!

J.Rozenbergs

Jā, sakiet lūdzu, tātad Saeimas atbildes rakstā 3.lapaspuses otrajā daļā tur ir uzskaitīti profesora amata pienākumi, pamatuzdevumi. Nu, tad tur ir skaitīts... ja ir pētniecības darba vadīšana un jauno zinātnieku docētāju paaudzes audzināšanas studiju programmu veidošana, augstskolas darba un kvalitātes izvērtēšana un tā tālāk. Nu, lūdzu sakiet, kurus no šiem te pienākumiem, lūk, 65 gadus vecs profesors nu nav spējīgs... nu kategoriski veikt nekādi.

L.Liepa

Jā... Godātais kolēģi! Atkārtoju, ka it visus šeit minētos pienākumus, it visas šeit minētās funkcijas mūsu gados vecākie kolēģi, kuri pensionējas, ir spējīgi veikt. Daļu no tiem tie veic pamatojoties uz individuāliem līgumiem, un faktiski daļu no tiem tie veic tāpēc, ka likums tos

nemaz neaizliedz veikt, jo, kā jūs arī norādījāt, ir tiesības nodarboties gan ar zinātnisko, gan ar metodisko darbību faktiski. Kas attiecas uz pedagoģisko, tad šeit ir individuālie līgumi. Likums to atļauj.

J.Rozenbergs

Sakiet, lūdzu, tās pašas lapaspuses sākuma daļā vai ap pusi apmēram... Saeimas atbildes rakstā ir teikts, ka, lūk, pamatoti ir tie vecuma ierobežojumi ar to, ka vēlēto amatu skaits katrā augstskolā ir ierobežots. Nu, bet es atvainojos, tādu analogiju šajā gadījumā minēšu. Saeimas deputātu skaits arī ir ierobežots. Bet pretendentu skaits ir milzīgs un arī tur notiek konkurss vēlēšanu formā. Un arī profesori tiek vēlēti. Un šeit jau jums jautāja, vai tad... jo vairāk būs kandidātu uz vienu profesora vietu, vai tad tas ir slikti? Tas nav sociāli pamatots, ka vienu vajag tikai.

L.Liepa

Nu, šajā gadījumā tātad mana atbilde jau ir bijusi. Līdzīgi kā augstskolu un zinātniskā darba veicējiem, arī tiesu varā un citās profesijās ir noteikti šie vecuma ierobežojumi. Tātad es veiktu citu analogiju. Nevis ar Saeimu, bet es veiktu analogiju ar citām profesijām speciālajām.

A.Endziņš

Man varbūt šinī gadījumā jautājums ir... Jūs saistāt ar tiesu un profesoru. Ja profesors sasniedz 65 gadu vecumu, tad viņš vairs nesaņem profesora algu. Vai tiesnesis, sasniedzot 65 gadu vecumu, teiksim, rajona, pilsētas tiesas tiesnesis, bet viņam tiek dota iespēja turpināt, viņš saņem pusi tiesneša algas jeb viņš turpina saņemt tiesneša algu?

L.Liepa

Godātā tiesa! Tiesnesis turpina savus pienākumus neierobežoti, kādi tam ir bijuši uzlikti.

A.Endziņš

Tātad finansiāli ...

L.Liepa

Jā, tātad tiešā veidā šīs sakarības nav. Augstākās izglītības iestādēs tātad parādās šī iespēja individuālā līgumā... tas likumā nav aizliegts. Individuālajā līgumā, patiesību sakot, es varētu izteikt varbūt praksē absurdu tēzi un ja tas tā ir, tad mani cienījamie kolēģi to apgāzīs tūlīt runājot, bet varētu būt tā, kā individuālais līgums paredz augstāku atalgojumu nekā šis te līgums. Es pieļauju, ka tas šobrīd ir absurdi, taču likums neierobežo. Likums to neaizliedz un ja kādai augstskolai ir fondi, tad tas ir iespējams.

J.Rozembergs

Nu, ja jau par tām algām, tad es arī atļaušos jautāt. Saeimas atbildes rakstā ir ļoti izcelti tie *emeritus* profesori. Jūs arī savā runā to slavinājāt kā ļoti lielu veiksmīgu iespēju strādāt zinātnes laukā. Nu, vai jums ir arī zināms, cik tad tas *emeritus* saņem? Nezinu, man te kolēģi ir pierakstījuši - 66.

L.Liepa

Tā ir profesora pamatalga. Emeritētā profesora pamata alga.

J.Rozenbergs

Jā, nu tas jau nu ir gan...

I.Bišers

Tas ir tikpat daudz, cik Universitātes sētniekam.

L.Liepa

Man, godātā tiesa, diemžēl nav datu par šo, tāpēc es... Ja tas ir lietas materiāliem pievienojams dokumentāli, tad mēs to varam pievienot, ja nē, tad tas ir viedoklis.

J.Rozenbergs

Vēl man būtu jautājums. Jūs arī atsaucaties uz Augstākās izglītības padomes šeit rakstu... un tad otrajā lappusē šī raksta pašās beigās ir teikts, ka šeit nebūtu ko tagad mums te daudz lauzīt galvu par tiem 65-gadīgajiem profesoriem, es citēju, jādodomā par doktorantūras studiju attīstīšanu, doktorantu skaita palielināšanu, jauno zinātnieku darbības finansēšanu un tā tālāk. Nu, šajā sakarībā rodas jautājums man tāds: kas tad tos aizvien pieaugošos doktorantus vadīs? Jūs šeit atsaucaties arī uz savu vadītāju profesoru Meļķīti. Bet viņš jau arī vadīja kā pensionēts. Un tikai labi, ka viņš bija vēl darbā. Tātad jautājums - kas vadīs?

L.Liepa

Jā. Patiesību sakot, dokuments, kuru jūs citējāt, tātad vienu teikumu iepriekš norāda, ka Augstākās izglītības padome veicot aptauju universitāšu vidū konstatēja, ka lielākā daļa universitāšu - Latvijas Universitāte, Latvijas Lauksaimniecības universitāte un Rīgas Stradiņa universitāte iebilst pret minēto ierobežojošo normu atcelšanu Augstskolu likumā. Tātad faktiski jūs tikai otro daļu šai frāzei citējāt un uz tā arī balstījāt savu jautājumu. Atbildot precīzi uz to... nav ierobežoti tātad un jūs minējāt arī konkrēta mūsu cienījamā kolēģa piemēru. Jāsaka, ka šī kolēģa vadītā doktorante, kuru katri brīdi aizstāvēs savu doktoru disertāciju, tātad mums būs par vienu doktoru Latvijā vairāk. Un tas nozīmē, ka šis precedents, jūsu minētais paraugs, patiesībā kalpo manai pozīcijai, jo tas parāda, ka Saeima ir paredzējusi leģitīmu iespēju pensionētajiem profesoriem pabeigt to darbu, ko viņi ir uzsākuši, bet ...

J.Rozenbergs

Bet viņi nevar to darīt, saskaņā ar Augstskolas likumu.

A.Endziņš

Rozenberga kungs, pagaidām tikai jautājumus.

J.Rozenbergs

Jā, es atvainojos. Vēl tikai vienu jautājumu. Nu, te man liekas, ka netika minēts... Lietas materiālos, šķiet, ir, cik tad īsti ir Latvijā vakantas profesoru vietas pašlaik. Jūs varat minēt?

L.Liepa

Es varu atrast jums dokumentā, jo tāds dokuments mums bija iesniegts. Man ir jāparokas...

J.Rozenbergs

Jā, bija iesniegts. Bet kādēļ tad viņas ir vakantas? Ja jau šīs normas ir vērstas tieši uz to, lai viņas nebūtu vakantas?

L.Liepa

Jā. Šīs normas stimulē šo akadēmisko vietu ātrāku un efektīgāku aizpildīšanu, jo, protams, ka vientuļīgs asistents nevar pastāvēt. Akadēmiskā un zinātniskā darba būtība ir tāpat šis te radošais darbs, kurš notiek mentora uzraudzībā. Protams, arī unikāli un individuāli sasniegumi zinātnē ne tikai ir iespējami, bet arī ir. Taču šī te... ja mēs runājam par augstskolu un zinātniskā darba funkciju, tad šī funkcija var notikt tāpat uzraudzībā un ierobežojošās likuma normas ir paredzētas, lai tāpat stimulētu šo te jauno speciālistu ienākšanu. Tas, ka šobrīd tās vietas ir vakantas, tam varētu būt vairāki iemesli. Es uzreiz varētu minēt vienu. Piemēram, ir nepareizi izstrādāta metodoloģija, kā noteikt nepieciešamās vakances. Varbūt, ka, teiksim, tie, kas izstrādā šīs vakances, nerēķinās ar konkrēto esošo tirgus konjunktūru. Varbūt ir tā, ka, teiksim, patiešām ir kāda joma, kurā tāpat nav pietiekoši kvalificēti kolēģi. Tāpat šie iemesli varētu būt dažādi.

J.Rozenbergs

Nu, bet varbūt, lai konkrētāk būtu, jūs visu laiku atsaucaties uz Juridisko fakultāti. Nu, piemēram, tad būtu jautājums - kāpēc tagad tā ir... jā, nu jūs teicāt, ka tagad ir pieaudzis tas profesoru skaits, bet kādēļ nav neviena docenta? Viens pats Rozenbergs bija, tas aizgāja pensijā, kāpēc nav neviena docenta?

L.Liepa

Godātais kolēģi! Tūlīt viss būs kārtībā. Es jau minēju, ka mums ir 40 doktoranti. Parēķiniet, cik mums ir profesoru vietas Juridiskajā fakultātē. 18 vai 20? Vairāk nav.

J.Rozenbergs

Jā, paldies. Tad es vairāk nejautāšu.

A.Endziņš

Bišera kungs, jums būtu jautājumi? Lūdzu!

I.Bišers

Jūs ļoti gari un plaši runājāt par visām tām iespējām, kas ir augstskolu profesoriem šinī gadījumā. Tiesa gan, man īsti nav saprotams, vispirms, kāpēc te, ja ir personīgi bijis pilns profesors un viņam ir tāds izdots Zinātnes padomes diploms kabatā, kāpēc viņš daudzos gadījumos, kā jūs minējāt, var strādāt tikai par asociēto profesoru ar zemāku algu?

L.Liepa

Godātais kolēģi! Godātā tiesa! Es varu tikai un vienīgi parādīt, ka likuma norma, kuru apstrīd jūsu pārstāvamais un arī otra kolēģa pārstāvamie, neaizliedz slēgt līgumus arī tātad šinī profesora titulā. Es nevaru atrast likumā nevienu noteikumu, kurš ierobežotu vai pavēlētu... tātad nav nevienas imperatīvas vai aizliedzošas normas, kura liktu augstskolu vadītājiem slēgt līgumus, pazeminot statusā vai pazeminot akadēmiskajā pakāpē kolēģus.

I.Bišers

Labi, paldies. Nākošais jautājums. Jūs savā atbildē visu laiku runājāt par augstskolu... es saprotu, ka tā jums ir tuvāka. Bet prasība, konstitucionālā sūdzība, ir ne tikai par augstskolām, bet arī par zinātniskajām iestādēm. Par šo likumu... kādas tur būtu iespējas zinātnisko iestāžu vadītājiem vai to struktūrvienību vadītājiem sasniedzot šo vecumu, kādas viņiem vēl būtu iespējas atskaitot laboranta amatu ieņemt, es gribētu dzirdēt?

L.Liepa

Jā. Mana atbilde ir tāda... 29.panta 5.daļas otrais teikums paredz, ka jebkādos akadēmiskos amatus, jebkādos... valsts zinātniskajās institūcijās bez vecuma ierobežojuma. Kas attiecas par administratīvajiem, tad par šiem es varētu atkārtot argumentāciju, kas attiecas uz... kas faktiski, arī ņemot vērā tiesas lēmumu apvienot abas lietas vienā, ir tāpatīgas abiem gadījumiem un abām lietām, proti, tātad labums, kādu zinātnes attīstība iegūst kopumā no tā, ka augstākā līmeņa vadītāji un arī jūs norādīt šo īpatnējo paradoksu, ka tātad lektoriem nav problēmas vai asistentiem, bet, lūk, tieši augstākajam personālam ir problēmas - vadītājam zinātnisko iestāžu vai augstākā un viskvalificētākajiem speciālistiem pēkšņi ir tas jumts uzlikts un viņiem ir jāaiziet. Kāpēc tas ir. Tātad šeit ir arguments, ka sabiedriskais labums, tātad tas, ka sabiedrība un zinātnes attīstība iegūst... ir tas, ka šie cilvēki iepriekš jau sagatavo jau pēcnācējus.

I.Bišers

Jautājums, protams, kurš gatavo un kurš negatavo, tas ir viens jautājums. Es arī varbūt cerētu, ka vairums tā darītu, bet jautājums jau ir tas, ka šinī gadījumā viņš šos pēcnācējus gatavo un pēc tam viņš paliek pie sasistas siles.

L.Liepa

Godātais kolēģi! Es varu atbildēt, ka tātad jebkuram... Es varētu arī, teiksim, dalīties savā intīmākajā vēlēšanās, ka tanī brīdī, kad man iestāsies vecums, pie kura man būtu jāaiziet, mani vēl sauks atpakaļ. Tādā ziņā es varu tikai jūs apskaust un arī kolēģi Rozenbergu, ka jums arvien ir izteikti piedāvājumi turpināt šo darbu. Tātad šī sasistā sile nav, ja cilvēks ir *emeritus*, nopelniem bagāts, tanī brīdī, kurā viņš ir izdarījis vairāk kā vidējais, viņš turpina.

I.Bišers

Sakiet, bet jautājums ir, kur tad šinī gadījumā... Laboratorijas vadītājs, piemēram. Zinātniskajās iestādēs tā ir galvenā struktūrvienība, kur notiek zinātniskais darbs. Un ja viņš nevar būt par laboratorijas vadītāju, tad viņš nevar nevienu mācīt, viņš var tikai kalpot laboratorijas vadītāja norādījumiem, pildīt viņa norādījumus, vai likt viņam mazgāt mēģenes, vai kādu pildīt kādu citu tehnisku darbu. Viņš patstāvīgi, bez laboratorijas vadītāja un bez institūta vadītāja atļaujas praktiski viņš neko nevarēs darīt. It sevišķi, ja tas ir saistīts ar tehniskajām disciplīnām.

L.Liepa

Jā, godātais kolēģi! Godātā tiesa! Ir taisnība, ka administratīvus vadības amatus likums ierobežo un nosaka 65 gadu vecuma robežu. Tomēr akadēmiskos, tādus, kā, piemēram, šī laboratorijas vadītāja konsultants vai akadēmisks līdzstrādnieks, vai darbinieks šajā laboratorijā veicamajos pētījumos tas ar likumu netiek ierobežots. Tas, tātad, ir atļauts. Runa ir par to, ka vadības nomaiņa... Saeima paredz šo vadības nomaiņu kā nepieciešamu.

I.Bišers

Bet jautājums jau ir tāds: ka zinātniekam ir jāstrādā sava tēma. Katrs zinātnieks strādā pie savas zināmas tēmas. Un, ja viņš jau ir nostrādājis un sasniedzis tādus panākumus, ka viņš ir visā pasaulē atzīts zinātnieks, un tad viņam ir jāiet par palīgu pie laboratorijas vadītāja, kuram ir pavisam citi zinātniskie mērķi, respektīvi, viņš pārvelk svītru savam visam iepriekšējam darbam. Vai to jūs atzīstat par taisnīgu?

L.Liepa

Tas ir ļoti sarežģīts jautājums, jo, es viennozīmīgi piekrītu jūsu pārstāvamā cienījamā akadēmiķa viedoklim, ka tas mūža darbs, kas ir darīts, viņš ir jānovērtē un kamēr cilvēks vēl spēj, atbildot uz tiesas jautājumu, vai profesors ir spējīgais, jā, tikmēr tas darbs turpinās. Ir jautājums: vai tātad šī te administratīvā vadība ir tā funkcija, kura būtu jāturpina. Vai, tātad, tas ir tas uzdevums, kurš tātad nodrošina šīs zinātnes tālāku attīstības nepārtrauktību.

A.Endziņš

Liepas kungs, lūdzu, varbūt atbildiet konkrēti uz jautājumiem. Nu, kaut vai šinī gadījumā saistībā ar Lukevica kungu, akadēmiķi. Viņš tāpat laboranta kapacitātē varētu turpināt strādāt šo te zinātnisko darbu?

L.Liepa

Mana atbilde ir, ka jebkurā, pat visaugstākajā akadēmiskajā kapacitātē.

I.Bišers

Nu, bet jautājums jau ir tas... Labi, direktors, tas ir lielā mērā arī tiešām administratīvs amats, tur ir daudz administratīvu amatu... Kaut gan vadot, tur arī ir jābūt cilvēkam ar ļoti plašu redzesloku, lai viņš varētu izvērtēt visu to, kas notiek laboratorijās. Bet laboratorijās jau tieši notiek tas zinātniskais darbs. Un tur jau nu visu nosaka tieši laboratorijas vadītājs, kas ir mazāk administratīvs, viņam ir visai mazas administratīvās funkcijas, viņam galvenās ir zinātniskā darba funkcijas un paša šī darba konkrētā vadīšana. Tātad tieši zinātniskais darbs. Viņš nav administrators, ļoti mazā mērā viņš ir zinātnieks organizators.

L.Liepa

Nu, vienlaikus jāsaka, ka arī citos Latvijas Republikas tiesību aktos ir paredzētas iespējas, kurās tāpat konkrētajā apskatāmajā gadījumā persona, kura patiešām šo zinātnes attīstību var turpināt, var nodarboties ar šo grantu sistēmu vai arī var nodarboties ar zinātnisko pētījumu sistēmu, arī tāpat nebūdam vadītājs, arī nebūdam administratīvs vadītājs. Tāda tieša aizlieguma likumos tas nav. Un te jau ir jautājums par interpretāciju, kas arī ir norādīta vienā no iesniegtajiem dokumentiem, kas tad īsti ir struktūrvienības vadītājs.

I.Bišers

Nu, protams, viņš nav aizliegts, ne grantu sistēma un tā tālāk. Bet ziniet, tehniskajās zinātnēs ir vajadzīgas iekārtas, vajag strādāt ar iekārtām un tur jau nu laboratorijas... kas ir institūta īpašums, ir laboratorijas vadītāja pārraudzībā un viņš nosaka, kas un ar kādām strādās, vai viņam atliks, teiksim, laika priekš tiem pētījumiem, ko izdarījis līdzšinējais laboratorijas vadītājs, vai nē.

A.Endziņš

Bišera kungs, mums būs tiesu debates. Tagad, lūdzu, jautājumus bez komentāriem.

I.Bišers

Tā... Jautājums ir tāds: tāpat, vai jūs... 65 gadi.. no kurienes vispār šis skaitlis ir cēlies, kāds ir pamatojums tieši šādam skaitlim un ne citam, ne 67 un ne 59.

L.Liepa

Jā... Godātā tiesa! Godātais kolēģi! 65 gadi ir tas vidējais vecums, kurš ir minēts arī Augstākās izglītības padomes vēstulē, kura arī ir lietas materiālos kā vidējais skaitlis minētajās Rietumu akadēmiskajās sistēmās. Un tas arī bija galvenais arguments, kādēļ Izglītības un zinātnes ministrija piedāvāja tieši šo 65 gadu sliekšni, par kuru arī tātad Saeimā notika debates. Šajā debašu laikā, kā to rāda stenogramma un man ir jāsaka, ka jūs, godātais kolēģi, bijāt tur klāt un arī debatēs piedalījāties, uzstājās arī Rietumu pārstāvji no Rietumu zemēm, kuri arī atsaucās uz šo 65 gadu sliekšni, kā uz vispār pieņemtu kategoriju. Es piekrītu, ka šobrīd ir varianti, jo, piemēram, gan tajā pašā Augstākās izglītības padomes dokumentā, ir norādīti dažādi vecumi, gan, piemēram, arī Zviedrijā tik tikko ir noticis labojums un šis vecums ir paaugstināts līdz 67 gadiem. Tātad Zviedrija, piemēram, ir paņēmusi divus gadus augstāku, bet vecuma cenzs tur ir.

A.Endziņš

Paldies. Vēl ir jautājumi?

I.Bišers

Nē, nebūs vairs.

A.Endziņš

Ušackas kundze, lūdzu jautājumu.

A.Ušacka

Man būtu jautājums Rozenberga kungam. Tātad šodien jūs mums iesniedzāt šo Izglītības un zinātnes ministrijas vēstuli. Parakstīta 22.aprīlī. Jautājums būtu tāds: kāpēc ministrs tik strauji mainīja savu viedokli attiecībā uz šo vecumu. Tātad mums patiešām ...

J.Rozenbergs

Es domāju, ka ...

A.Ušacka

Un kādā veidā tā vēstule nonāca pie jums?

J.Rozenbergs

Atklāti sakot, tā nonāca diezgan dīvaini. Tādēļ, ka viens darbinieks ministrijas man iedeva viņu. Bet es domāju, ka ministrs nav strauji mainījies, tas ir, varbūt tā ir... nu, viņš jau arī nav pārāk ilgi ministrs. Starp citu, tātad man liekas, ka te Bišera kungs gribēja iedot to viņa rakstu par to... ka tos vecos profesorus uz mežu. Viņš jau rakstīja un publicēja, kur viņš to domu jau izteica daudz, kā saka, tēlaini pat. Ne tikai pamatojot juridiski un faktiski. Tad es domāju, ka viedokļa maiņa te nav notikusi.

A.Ušacka

Jā, bet nu kāpēc tad šodien tik strauji....

J.Rozenbergs

Tādēļ, ka es sapratu, ka ministram vispār nebija zināms kaut kādu iemeslu dēļ...

A.Ušacka

Viņš jūs atrada, vai jūs viņu meklējāt?

J.Rozenbergs

Nu, meklējām ne es, bet tieši mani pārstāvamie viņu sameklēja un viņam paziņoja par šo sēdi. Viņam nebija zināms par Satversmes tiesas sēdi. Tādēļ arī tas dokuments tika, kā saka, pēdējā momentā, par ko atvainojamies.

A.Ušacka

Paldies. Un jautājums arī Bišera kungam.

Bišera kungs, es saprotu, ka tiešām mēs šodien tik daudz runājam arī par Juridisko fakultāti, ka problēmas ir, ka mums nav vidējās paaudzes Juridiskajā fakultātē, manas paaudzes un es domāju, ka man vēl līdz tam vecuma ierobežojumam ir 14 gadi, ka neviens mani neturēs aizdomās, ka es lemšu šo lietu neobjektīvi un es patiešām priecājos, ka jaunie sāk strādāt. Bet jautājums ir - kāpēc tad jūs nesagatavojāt nevienu pasniedzēju ar grādu administratīvajās tiesībās, esot tik ilgi amatā, profesora amatā Juridiskajā fakultātē? Mums tagad administratīvās tiesības arī pasniedz pasniedzējs bez grāda, kurš nav pamatdarbā, kā te jau saka... „puskoka lēcējs”.

I.Bišers

Es katrā ziņā... nav tā, ka es neesmu gatavojis. Es ļoti nopietni palīdzēju strādāt Načisčioņa kungam, kas tagad ir jau profesors pats...

A.Ušacka

Policijas akadēmijā...

I.Bišers

Jā, Policijas akadēmijā. Es palīdzēju mūsu katedras toreiz jaunam cilvēkam Babajevam...

A.Ušacka

Viņš ir biznesā.

I.Bišers

Jā, nu bet viņš ilgi strādāja vēl pēc tam. Tagad acīmredzot tie apstākļi viņam nebija... Viņš ļoti ilgi nostrādāja par kandidātu. Protams, atalgojums tas ir..., jo diemžēl pat privātajās augstskolās, kur viņš strādāja, viņš nevar nopelnīt tik, cik viņš var nopelnīt, acīmredzot, strādājot tieši biznesā.

A.Ušacka

Bet tas jautājums jau bija pēc 1990.gada, kad jūs bijāt profesors... Līdz kādam gadam jūs bijāt profesors jau pēc neatkarības atjaunošanas?

I.Bišers

Jā, nu diemžēl bija tāda situācija, ka es vienlaicīgi pildīju šos uzdevumus vienlaikus ar citiem. Diemžēl es esmu bijis arī politiķis vienlaikus un ir nācies savienot gan ar Ministru padomes priekšsēdētāja vietnieka pienākumiem, gan ar Saeimas deputāta amatiem, taču esmu vienmēr palīdzējis un vēl šodien arī palīdzu dažiem, kas strādā pie tām disertācijām, kaut arī formāli neesmu bijis tagad pēdējā laikā nevienam vadītājs, bet darbus esmu lasījis un savas piezīmes es nekad neesmu nevienam atteicis un darījis.

A.Ušacka

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

A.Ušacka

Vēl jautājums man ir Liepas kungam. Man ļoti patika jūsu izteiciens, ka jāgatavo tos jaunos zinātniskos spēkus un mācību unikālu mentoru uzraudzībā. Un jūsu piemērs, kur jūs atbildējāt uz manu jautājumu, cik tad mums ir to atzīto pasaulē, minot divus vai trīs uzvārdus. Un vai jums ir zināms, ka tas viens uzvārds, profesoru padome viņam nedeva asociēto profesoru, jo tas darbs, tās lielās grāmatas, kuras uzrakstīja, tās neatbilst līmenim, zinātnes līmenim. Vai jūs esat lasījis to grāmatu - Baznīcas tiesības? Ja jau jūs nosaucāt, ka tas ir atzīts pasaulē? Vai tās ir... mani interesē, ja jūs uzticaties, vai patiešām tā ir. Un profesoru padome izvērtēja.

LLiepa

Jā, es esmu iepazinies....

A.Ušacka

Un te nebija neviena viņam unikāla mentora uzraudzība? Viņam nebija vajadzīgs mentors, viņš pats uzrakstīja strādājot... Kur tad ir tie unikālie mentori ir?

L.Liepa

Patiesību sakot, man ir grūti uz šo jautājumu atbildēt, jo tas ir ļoti konkrēts jautājums. Un manuprāt, tas atkal tikai izgaismo situāciju, ka nav šī te pienācīgi konkrētā piespiedu... nu, var teikt, stimulatīvo mehānismu. Ja cilvēks ir patstāvīgi uzsācis šo darbu, tad, protams, ka viņam ir risks iekrist grāvī. Tur neko nevar darīt.

A.Ušacka

Paldies.

A.Endziņš

Lūdzu!

I.Čepāne

Sakiet, cik jums publikācijas ir starptautiskos... citējamos žurnālos?

L.Liepa

Nu, zinātniskas publikācijas man pašlaik ir divas. Faktiski, viena ir konferenču materiāli un viena ir... Tātad, tikai divas.

I.Čepāne

Bet starptautiski atzītos?

L.Liepa

Starptautiski atzītos acīmredzot Latvijas zinātniskajā konferencē nolasītais referāts, manuprāt, kvalificējas. Ja nē, tad paliek tikai viena - Ķīles universitātes izdoti konferences materiāli. Jā... tātad atbilde ir divas vai viena - atkarībā no tā, vai Latvijas Universitātes konferences materiāli tiek atzīti par starptautiski atzītiem vai nē.

A.Endziņš

Paldies. Vai vēl ir jautājumi? Nav.

Līdz ar to tiks uzklautas pieaicinātās personas. Un kā pirmo es vēlētos uzklaut Zinātņu Akadēmijas prezidentu akadēmiķi Stradiņa kungu.

J.Stradiņš

Augsti godātā Satversmes tiesa! Godātie klātesošie! Ja man atļauts izteikt kādas piezīmes šodien izskatāmajā jautājumā ne no indivīda tiesību viedokļa, bet no zinātnes vispārējās situācijas viedokļa Latvijā.

Vispār vecuma ierobežojumu patiešām sāka ieviest Vācijā Bismarka laikā akadēmiskajā dzīvē un zinātnē arī Vācijā - ķeizara Vilhelma Otrā laikā, lielā mērā pateicoties mūsu tautietim vai rīdziniekiem Vilhelmam Ostvaldam, jo Ostvalda ideja bija tāda, ka zinātnei ir jāmainās ātrāk, nekā

sabiedrībai kopumā. Revolucionārās pārmaiņas, ideju pārmaiņas fizikā un ķīmijā ir tik straujas, ka gados vecāks profesors tām nevar izsekot. Nu, tiesa, Valtens... šajā pašā laikā pierādīja, ka lielus darbus, zinātnes liedarbus veic visa vecumam zinātnieki, līdz 70 gadiem un pat vairāk un humanitārajās zinātnēs - anatomijā, klasiskajā bioloģijā, taisni vecāki zinātnieki apkopoja it kā mūža pieredzi.

Taču daudzu attīstīto Eiropas valstu likumdošanā, bet ne Savienoto Valstu likumdošanā, un Satversmē tad tika noteikta šī 65 gadu norma, bet praksē to parasti izciliem zinātniekiem pagarina vēl par 5 gadiem. Un tad ar 70 gadiem viņš kļūst par emeritēto zinātnieku un emeritētais zinātnieks saņem 60 - 80% no profesora izpeļņas. Teiksim, tā tas būtu.

Tātad, faktiski šo normu noteica Eiropas valstīs, lai veicinātu augstāko izglītību un zinātņi konkrētā situācijā. Un vecuma norma nebija vienīgā norma. Tur bija arī prāvs valsts finansējums, privātstruktūru atbalsts zinātnei, šis lielais emeritēto profesoru atbalsts un tamlīdzīgi.

Latvijā šo ierobežojošo 65 gadu normu, kā mēs dzirdējām, iekļāva 1995. - 1998.gadā Šķēles valdības laikā, kā vienu soli augstākās izglītības un zinātnes reformas gaitā, ko toreiz īstenoja toreizējā Augstākās izglītības un zinātnes valsts ministra Pētera Cimdiņa vadībā. Es patiešām piedalījos šajā komisijā, tas bija... faktiski komisija strādāja sākotnēji sadarbībā ar Vāciju, mēs braucām uz Hanoveru pētīt Vācijas pieredzi, arī kolēģis Cimdiņš tur bija un bija patiešām doma veicināt jaunās paaudzes paātrinātu ienākšanu profesūrā, zinātnes administrācijā, jo 1995.gadā zinātnieku vidējais vecums Latvijā bija 55 gadi. Tas bija desmit gadu virs Eiropas līmeņa. Toreiz tā patiešām bija. Bet diemžēl šis administratīvais, varbūt labi iecerētais noliegums, palika bezmaz vai vienīgais, jo visi pārējie iecerētie soļi ar valsts finansējuma palielināšanu zinātnē, ar akadēmiskā personāla atjaunināšanu, nesekoja. Un zinātnes budžeta finansējuma īpatsvars ar katru gadu sarūk un tagad tas Latvijā ir 0,2% no iekšzemes kopprodukta, zemākais Eiropas Savienības kandidātvalstīs un nupat sarunā ar Ministru prezidentu Repši, es ļoti lūgtu varbūt arī kolēģus izlasīt "Latvijas Vēstnesī", tur ir pilna saruna un visi šie skaitļi, ka 2010.gadā kaut ko varētu sasniegt. Bet tas ir agrākais, bet tas netiek pagaidām solīts, vārdu sakot. Pagaidām nav citu stimulējošu faktoru, kā šī vispār ierobežojošā norma.

Gados jauni cilvēki tāpēc nejut perspektīvas zinātnē. Asociēto profesoru alga, kas būtu it kā tas, pēc kā varētu tiekties, ir 210 latu mēnesī. Tās ir samērā niecīgas. Tūkstoš Latvijas zinātnieki ir emigrējuši uz ārzemēm, vai biznesa struktūrām un kamēr radikāli nemainīsies valsts politika zinātnē, tad nemainīsies arī situācija ar šiem administratīvajiem ierobežojumiem.

Es gribētu pieminēt, ka tagad zinātnieku vecums pēc šiem ierobežojumiem jau ir 59 gadi Latvijā, piedodiet, 55 gadu vietā pēc šīs normas. Mums būtu vajadzīgi 300 doktori gadā. Pašreiz aizstāv 55 līdz 60 doktora disertācijas gadā. Šeit runāja, cik tad profesoru vietas ir. Profesoru vietas valsts augstskolās ir 500, no tām 240 ir neaizņemtas vietas. Neaizņemtas vietas. Tā būtībā ir kritiska situācija. Es negribētu sacīt... atsevišķos gadījumos, kad mēs diskutējām Zinātņu Akadēmijas senātā, bija pozitīvi piemēri. Nu, piemēram, akadēmiķe Dace Markusa, Ina Druvieta, faktiski nebūtu dabūjuši valsts profesora vietas, ja nebūtu šis ierobežojošās normas, jo tur tiešām filologos bija liela konkurence. Bet visumā tomēr liekas, ka šī norma nav sasniegusi savu mērķi -

atjaunot zinātnisko potenciālu. Vecākus kolēģus aizstāj bieži ar jauniem mazāk pieredzējušiem un man liekas, ka atbrīvojoties kritērijam vajadzētu būt nevis vecums, bet izpildāmo pienākumu kvalitāte. Būtībā jau kvalitāte un talants, tas varētu būt vienīgais kritērijs.

Būtībā jau 1995.-1998.gadā pret šo normu mēs bijām opozīcijā, jo būtībā tas tiešām ir kompromiss. No valdības puses bija iecere vispār nepiešķirt arī zinātniskus grandus pētniecībai virs 65 gadu vecuma, neļaut ieņemt akadēmiskos amatus, akadēmiķis Lukevics var ieņemt akadēmisku amatu, bet ne administratīvu amatu pēc sekojošās likumdošanas. Tā tas, vārdu sakot, ir. Un arī priekšlikums bija nepiešķirt grandus ārpus augstskolām. Tad tika solīts, ka būs liels *emeritus* zinātnieku atbalsts, ka emeritēts zinātnieks saņems 60% no profesora algas. Toreiz profesora alga bija neliela. Kas tad beigu beigās iznāca? Iznāca, ka emeritēts zinātnieks saņem 66 latu mēnesī bez atvilkumiem, bez nodokļu atvilkumiem. Mēs pašreiz ar Ministru prezidentu runājām, ka vajadzētu pacelt vismaz līdz 100 latiem kultūrkapitāla stipendiātu formā vai vismaz pacelt līdz 60% no tagadējās profesora algas. Bet cik tad ir to emeritēto zinātnieku? Emeritēto zinātnieku pašreiz Latvijā ir 160 un 40 jeb 39, precīzāk sakot, ir piešķirts vēl emeritētais zinātnieks, bet naudas trūkuma dēļ viņiem to neizmaksā un vēl 10 stāv rindā. Tā kā būtībā šī problēma netiek risināta. Tas ir ļoti žēl.

Un te jāsaprot, ka tieši vecākā paaudze, kuriem ir tagad virs 60 gadiem, 90.gados saglabāja relatīvi augstu Latvijas pētniecisko līmeni fizikā, magnetohidrodinamikā, polimēru mehānikā, dažādās ķīmijas nozarēs un ja mēs toreiz būtu pilnīgi pakļāvušies negudrās, es teiktu, valdības spiedienam, tad Latvijai nebūtu šodien, ar ko startēt Eiropas Savienības programmās vispār, jo tas galvenokārt ir šo 65- gadnieku darbs. Un tā nav 65 gadus veco vaina, ka ir zinātnē nenāk jauni spēki, bet drīzāk tā ir nelaime, ka viņi nevar piesaistīt jaunos un sagatavot sev jauno maiņu.

Un šādā situācijā norma ir diskriminējoša gan morālā, gan finansiālā ziņā pret izciliem zinātniekiem ar starptautisku vārdu. Un šeit ir zinātnieks ar starptautisku vārdu... Es pateikšu, uz ko... bet uz Edmundu Lukevicu šī norma attiecas. Šeit ir Latvijas Zinātņu Akadēmijas locekļu pilns saraksts. Šī norma attiecas uz akadēmiķi Ivaru Beļinski, kas ir viens no mūsu izcilākajiem speciālistiem, uz akadēmiķi Jāni Bārzdiņu, kas ir informātikas tēvs Latvijā, uz akadēmiķi Elmāru Grēnu, uz akadēmiķi Andri Caunu arheoloģijā, uz Agri Gailīti un Oļģertu Lielausi, kas ir magnetohidrodinamikas pamatlicēji un uz kuriem turas pašreiz lielākais Eiropas ekselences centrs šeit uz vietas. Tā attiecās uz arheologu Mugurēviču, uz Rafaelu Rozentālu, kas pārstāda nieres, Ilmāru Lazovski, uz Ēvaldu Mugurēviču, uz Saulvedi Cimmermani, uz Viesturu Tamužu, uz Uldi Viesturu, arī uz Juri Bojāru un vēl uz daudziem citiem kolēģiem un pašreiz ļoti tuvā rindā stāv profesors Kalvis Torgāns, Andris Buiķis, Juris Jansons, sarakstā jau ir Pārsla Eglīte, Ilga Apine un daudzi citi cilvēki. Manuprāt, demokrātiskā sabiedrība taču neko neiegūs, ja šos zinātniekus, kurus bezmaz vai vienīgos pazīst Latvijā, piedodiet, ja viņus pārcels uz zemāku finansējumu, bet Latvija zaudēs Eiropas Savienības grandus tuvāko pāris gadu laikā, kamēr nebūs patiešām ienākusi šī jaunā maiņa un mēs pricējamies, ka tāda ienāk. Ienāk pamazām, bet ne tik ātri.

Latvijas apstākļos nav loģiski, ka akadēmiķi Vairu Vīķi - Freibergu drīkst ievēlēt par Valsts prezidenti atkārtoti, bet viņu nedrīkst ievēlēt, piedodiet, par profesori Latvijas Universitātē, viņu

nedrīkst ievēlēt. Juridiski iedrīkst ievēlēt. Ne par profesori psiholoģijā, ne par profesori folkloristikā, ne par profesori filoloģijā, kur viņai visur ir darbi tomēr. Nu tomēr ir darbi un viņa būtu laba lektore, par to mēs visi esam pārliecinājušies.

Un nav saprotams, kādēļ šādi vecuma ierobežojumi nav Saeimas, nav pašvaldības deputātiem, nav valdības amatpersonām, nav ministriem, kuru darbības kvalitāte taču nav mazāk svarīga par profesoru darbības kvalitāti, piedodiet, un kur tāpat būtu jāņem jaunos... nu, nāk jau tie jaunie laiki, bet lēni viņi nāk.

Man liekas, ka pašreiz Latvijā, atšķirībā no Vācijas pagājušā gadsimta sākumā, iet runa ne tikai par zinātnes attīstību, tas, protams, ir ļoti labi, ka par zinātnes attīstību, bet lielā mērā iet runa par zinātnes saglabāšanu. Vai mēs līdz 2010.gadam, kad saskaņā ar Eiropas Savienības kritērijiem, Latvijā tomēr būs jādod 1% no iekšzemes kopprodukta budžeta zinātnei, tātad 0,2%, vai mēs noturēsimies. Citādi jau būs jāimportē tā zinātne, piedodiet.

Un man liekas, ka daudzās nozarēs nebūs, kas strādā, ja šo normu saglabās. Tādēļ, manuprāt, ir jāvērtē zinātnieki individuāli un konkrēti ne veco nopelnu dēļ, bet arī ne formālo gadu skaita dēļ. Un man... varbūt Zinātnes likumā ir viena tāda interesanta neloģiska norma... likumā par Zinātnisko darbību: vēlēti vai tikt ievēlēti zinātniskajās institūcijās, zinātnes padomēs, ekspertu komisijās var bez vecuma ierobežojumiem, bet par šīs institūcijas priekšsēdētāju ir obligāti jāievēl to, kas ir sasniedzis... kam nav vēl tie 65 gadi. Nu tagad tā... var gadīties, un tā mūsu situācijā ir bijis, ka ievēl par priekšsēdētāju vienīgo, kas nav sasniedzis 65 gadu vecumu, neatkarīgi no viņa... Bet kas notiktu, un tas ir pilnīgi reāli Latvijā, ja attiecīgajā ekspertu komisijā visi locekļi būtu ievēlēti pēc 65 gadiem, ko likumīgi drīkst? Tad priekšsēdētāju ievēlēt te nedrīkstētu.. Protams, ir jānodrošina arī tā, lai visi balsotāji nebūtu 65 gadus veci, tas ir ļoti svarīgi, lai veči tā sakot, nevilktu tikai večus, jo, protams, labāk ir būt jaunam un skaistam, nekā vecam un dumjam. Bet tā būtībā ir zinātnes problēma, kas mums pašiem ir jāatrisina un to nevar atzīt, ka ir atrisināta. To var atrisināt, taisnību sakot, es pat teiktu, ka šī ir ļoti lielā mērā ētikas problēma - vai vecs zinātnieks, gados vecs zinātnieks, kas ir sasniedzis jau savus griestus, vai viņš pratīsies laikus. Pirmkārt, vai viņš būs sagatavojis to jauno pēcnācēju un, otrkārt, vai viņš, tā sakot, atkāpsies no sava amata ar godu. No administratīvā amata, no akadēmiskā amata un lai kā tas arī nebūtu.

Un tādēļ, manuprāt, šie ierobežojumi tomēr neveicina zinātnes attīstību Latvijā. Un tie būtu vai nu atceļami, vai attiecīgās likuma normas būtu apturamas, nu, teiksim, līdz tam laikam, kamēr Latvijā tiks īstenota valsts pasākumu kompleksa programma pētnieciskā, akadēmiskā, zinātniskā personāla atjaunināšanai. Šādas programmas pagaidām nav un saruna ar Ministru prezidentu un ministru nebija īpaši cerīga, ka tā momentā tiktu īstenota, kaut gan par to būtu...

Nu, man liekas, ka tās būtu manas piezīmes.

A.Endziņš

Paldies, Stradiņa kungs. Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Nav.

Lietas dalībniekiem? Lūdzu!

L.Liepa

Godātais akadēmiķi Stradiņ! Sakiet, lūdzu... Tātad mums lietas materiālos arī ir informācija, ka Eiropas valstu lielākajā daļā tomēr pastāv vecuma cenzs un varbūt, ka argumenti ir citi, bet jautājums tātad ir: vai vecuma cenzs tomēr nav akadēmiskās dzīves viens no elementiem, ja tā drīkstētu jums jautāt?

J.Stradiņš

Jā, es uzskatu, ka tas ir normāla finansējuma valstīs, kur arī pārējās problēmas ir nokārtotas, tas ir viens no momentiem. Tiesa, pašreiz ir divas tendences, kas tomēr ir ievērojamas. Viena tendence ir, ka tomēr paceļ mazliet... Polijā ir pacelts, teiksim, uz 67 gadiem, Zviedrijā, kā jūs pats teicāt, ir pacelts, Amerikas Savienotajās Valstīs arī jau ir tas 65 - 70 gadu cenzs. Bet tas nav likumdošanā. Tas ir universitāšu tradīcijās., vārdu sakot. Jo patiešām, katra universitāte ir ieinteresēta konkursa ceļā atrisināt šo jautājumu un piesaistīt sev jaunus cilvēkus. Bet tā ierobežojošā norma, es domāju, ka Latvijā varbūt pie tās atgriezīsies, īpaši tajā momentā, kad mūsu zinātne ies atkal augšup un kad būs attīstījušies pilnībā jauni zinātnes virzieni. Bet nevis faktiski... mēs dzīvojam zināmā mērā uz veciem tautiem, kurus te ir radījis akadēmiķis Lukevics un akadēmiķis Grēns un tamlīdzīgi. Es domāju, ka normālā valstī... Tāpēc jau es saku, ka es domāju, ka viņu varētu apturēt vai kā citādāk rīkoties. Tas ir pareizi. Tā tas ir, bet ir tomēr viens moments, ka vispārējā cilvēktiesību teorijā... profesors Jundzis man to aizrādīja, ka tur šā gada projektā Eiropas tiesību projektā šo normu tomēr paredz atcelt. Nu, tas vēl pagaidām nav tā, bet katrā ziņā nu akadēmiskā prakse pasaulē tomēr ir par to.

L.Liepa

Tad varbūt, ka varētu tādu apkopojosu slēdzienu. 1995.gadā panāktais kompromiss attiecībā uz Augstskolu likumu, tad, jūsuprāt, tomēr nedarbojas un šie individuālie līgumi, kā arī tā joma, kas ir atļauta, viņa nerisina situāciju.

J.Stradiņš

Viņa nerisina situāciju viena iemesla dēļ. Augstskolām jau nav attiecīgā finansējuma, lai viņas varētu šos profesorus, vārdu sakot, piesaistīt uz līguma pamata. Tas ir ārpus tām lietām. Teorētiski jau... rektori to pateiks droši vien daudz labāk, teorētiski jau varbūt viņi to varētu, bet praktiski viņi nespēj izdarīt un nav arī attiecīgo valsts profesoru vakanču, kuras tomēr, cik es zinu, nosaka Augstākās izglītības padome. Tā kā tur būtībā būtu kaut kāds tāds kompleks risinājums arī... jo, atklāti sakot, tam es piekrišu arī, ka, ja būtu, teiksim, tādas attiecīgas naudas, tad akadēmiskajā dzīvē universitātē daudzas lietas varētu atrisināt. Emeritētām zinātniekiem ir viena lieta, ko es gribēju pateikt. Viņš saņem tos 66 latus, bet viņš nedrīkst saņemt nevienu santīmu no zinātnes budžeta. Viņam nedrīkst būt grands. Tad viņš rēķina, kur viņš vairāk saņemtu, vai tos 66 latus no sava emeritētā zinātnieka granda, vai tā... Un, piemēram, profesors Lazovskis to apiet tādā veidā, ka viņam ir klīniskā prakse, kas nav saistīta ar zinātņi, bet viņš ir faktiski profesors Paula

Stradiņa Klīniskajā slimnīcā. Bet nedrīkst brīnišķīgs lektors nedrīkst faktiski runāt un vadīt grandus un pasniegt universitātē.

L.Liepa

Vai es varētu tad tādu hipotētisku pieņēmumu izvirzīt un arī lūgt jūsu viedokli...

A.Endziņš

Es atvainojos, Liepas kungs, hipotētiski pieņēmumi nevar būt, var būt tikai jautājums.

L.Liepa

Paldies. Mans jautājums: atrisinot neizbēgamo budžeta palielināšanas jautājumu, kā jūs norādījāt, tā būs Latvijas saistība pret Eiropas Savienību un palielinot zinātnes budžetu, vai šīs likumdošanas normas būtu tāpat pienācīgas un pamatotas?

J.Stradiņš

Ja Latvija varbūt... nu ja Latvijā emeritēts zinātnieks patiešām saņemtu tos 60 vai 80% no, teiksim, savas profesora algas, plus varētu strādāt pētniecisku darbu, kas pašreiz ir aizliegts ar likumu, nu tad es domāju, ka tad varētu tas tā būt. Bet pašreiz nav šādi apstākļi un saruna ar valdību 2004.gadā nesola pat īsti naudu akadēmiskā personāla atjaunināšanai. Pat tam punktam, par ko jūs runājat. Pat tur ir vajadzīgs pusmiljonu papildus finansējums. Tas tiek diskutēts. Tā kā 2004.gadā reāli jau laikam...

L.Liepa

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Stradiņa kungs, man būtu viens mazs jautājums. Sakiet, vai kāds nepazīstams Bērziņš vai Miķelsons varētu saņemt Eiropas kaut kāda līmeņa grantu zinātniskam darbam, ja viņš nav atpazīstams Eiropā, pasaulē, viņam nav šīs publikācijas? Ja, teiksim, Lukevica kunga vietā dabūtu kāds Bērziņš?

J.Stradiņš

Jā, man šķiet, ka tas būtu daudzkārt grūtāk. Es domāju, ka varbūt viņš varētu saņemt, ja, piemēram, viņš būtu „doktorējies” kādā Upsalas vai Minsteres universitātē un tur viņam būtu, vārdu sakot, kāds paziņu loks, jo šos grantus jau saņem, teiksim, kopumā. Bet kā likums jaunie doktoranti aizbrauc uz Eiropu un vairums jau tomēr atpakaļ nebrauc. Tā kā varbūt, ka tādā veidā varētu saņemt un es pieļauju un vienmēr ir jāatstāj durvis vaļā, ka kāds ļoti talantīgs teorētiķis, matemātiķis un tamlīdzīgi, spīdeklis, varētu saņemt ne tikai Eiropas, bet arī Amerikas labākos grantus. Mums pašreiz pāris mediķi tādi, vai, teiksim, Ambainis informātikā ir viens no spīdekļiem,

kas ir aizbraucis tagad uz Ameriku, un kā likums viņi tomēr nepaliek Latvijā, jo šīs algas un šīs profesoru vietas viņus nevilina. Pat vārdu sakot, Amerikā strādājošos nevilina īpaši profesoru vietas Eiropā, kur strādā mūsu latviešu sirds ķirurgi. Tā kā tas ir sarežģīts jautājums. Tāpēc es domāju, ka ar tiem vecajiem tik izšķērdīgi nevar rīkoties pašreiz.

Es par sevi nerunāju tajā nozīmē, ka es nepretendēju ne uz kādiem amatiem, vārdu sakot, un man nosaka Akadēmijas prezidenta cita likumdošana, 70 gadu vecums un nekandidēšu uz to, bet es domāju, ka ļoti daudzi Latvija zaudēs, ja noies šī paaudze, kas ir 60. un 70.gados iegājusi šeit un kura tomēr ir guvusi ļoti lielu pieredzi un ļoti daudz darījusi Latvijas vārdā.

A.Endziņš

Paldies, Stradiņa kungs. Vēl Čepānes kundzei viens jautājums.

I.Čepāne

Es gribētu pajautāt, kā tur tajā senātā, vai tika apspriests šis jautājums, vai nē?

J.Stradiņš

Jā. Senātā tika apspriests šis jautājums un es gribētu sacīt, ka mūsu senāta locekļi ir akadēmiķe Baiba Rivža, akadēmiķis Ivars Lācis, akadēmiķe Daina Markusa, nu... šo kolēģu viedoklis bija būtībā runājot atbalstošs normas saglabāšanai... saglabāt to normu, akadēmiķis Jundzis, teiksim, akadēmiķis Jansons, nu arī es lielā mērā uzskatīju, ka šī norma tomēr būtu vismaz iesaldējama, ja ne atceļama. Tādēļ senāta vienprātīgs viedoklis netika panākts. Debates bija ilgas, kādu stundu apmēram un tad es jums rakstīju faktiski individuālu vēstuli, runājot par to, ka šis jautājums ir apspriests mūsu senātā.

A.Endziņš

Paldies, Stradiņa kungs.

Stradiņa kungs, ja jūs steidzaties, varat atstāt sēžu zāli. Paldies, ka piedalījāties.

Tālāk tiks uzklauts Latvijas Universitātes rektors profesors Ivars Lācis kā pieaicinātā persona.

I.Lācis

Augsti godātā Satversmes tiesa! Kolēģi, skolotāji! Es lūdzu atvainot. jo esmu ietekmējies no tiesas gaitas un pa brīdim sajutu sevī arī potenciālo nākotnes juristu.

Vispirms es gribētu pateikties visiem tiem, kas dažādos līmeņos un neskatoties uz mūsu likumu nepilnībām ir godprātīgi pildījuši savu akadēmisko pienākumu, proti, centušies nodrošināt Latvijas Universitātes konkurētspēju un mūsu akadēmisko grādu kvalitāti, kas faktiski ir diezgan grūti realizējams šodienas Universitātes misijas pamatuzdevums.

Es gribētu nedaudz atkāpties uz blakus apstākļiem. Proti, šodienas problemātikas cēloņi ir saistīti ar brīvību, kuru mēs ieguvām un daļēji varētu būt cena par šo te brīvību. Proti, pēc

1991.gada mēs esam kopumā eksportējuši uz Eiropas un Amerikas... abu Ameriku universitātēm apmēram tūkstotis zinātnieku ar vidējo vecumu 30 - 35 gadi un par šo eksportu maksājuši no Latvijas nodokļu maksātāju kabatām. Tajā pat laikā gandrīz nepārtraukti ir palielinājies zinātnieku vidējais vecums un akadēmiskā personāla vidējais vecums augstskolās.

Mūsu šodienas, no mana viedokļa, sarunas gaitā vajadzētu atdalīt divas ļoti grūti atdalāmas lietas. Likumi attiecas uz statistiski sadalītu ansambli un runā vispārināti atrauti no personībām. Tajā pat laikā mēs zinām, ka tikai pateicoties personībām zinātnē ir iespējami pasaulē atzīstami sasniegumi. Un līdz ar to šī dilemma pastāv, kā universitātes rektoru rīcībā, tā arī zinātniskā darba koordinātoru ikdienā tie uzliek tādu vai citādu zīmogu.

Tāpēc es varbūt nedaudz precīzāk gribētu pieskarties Latvijas Universitātes pēdējo gadu darbības pieredzei, kur tātad jautājumā par akadēmiskā personāla atjaunotni mēs esam vadījušies no Augstskolu likuma un no Augstskolu likuma 27.panta ceturtās daļas 2.apakšiespējas.

Profesoru vecumu Latvijas Universitātē pēdējos divus gadus kolēģi aizņēm līdz 65 gadu vecumam. Pēc 65 gadu vecuma iestāšanās pēc struktūrvienības priekšlikuma tiek izskatīts jautājums par līguma slēgšanu ar kolēģi uz ļoti dažādiem termiņiem. Piemēram, iepriekš pieminētā Jāņa Bārzdiņa gadījumā tie bija 3 gadi. Vieta, kura atbrīvojas pēc 65 gadu vecuma sasniegšanas, tiek izsludināta atklātā konkursā un šeit, godājamā tiesa, es lūgšu vērst jūsu uzmanību uz šī atklātā konkursa specifiku mazā valstī ar esošajiem Augstskolu likumā un likumā Par zinātnisko darbību, arī Izglītības likuma ierobežojumiem, proti, šajā atklātajā konkursā nevar piedalīties tātad uz publisko tiesību profesora vietu neviens Harvardas universitātes tātad doktors, nevar piedalīties neviens Tokijas universitātes doktors, nemaz nerunājot par Tartu Universitātes kolēģiem. Līdz ar to mēs šo atklāto konkursu esam ierobežējuši, automātiski nominimizējuši potenciālo pretendentu skaitu un tādējādi ar esošo likumu iestrādājuši daļēju „stagnēšanu” akadēmiskā personāla vecuma struktūrā.

Es, godātā tiesa, aizmirsu sākumā pateikt, ka es gribētu abstrahēties no ekonomiskas dabas jautājumiem, kaut gan, manuprāt, tie ir paši būtiskākie, kas arī ir šīs prasības pamatā. Es runāšu tikai par to pārējo sadaļu.

Latvijas Universitātē vidējie konkursi ir nelieli, uz sludinātajām profesoru vietām retā gadījumā tātad ir trīs pretendenti uz vienu vietu. Tātad ir laikam kāds izņēmums tur bijis, kad ir 4, bet tas ir ļoti reti, tātad dominē 1 vai 2 pretendenti un pēdējos gados galvenais ierobežojums ir prasība, ka pretendents ir nepieciešami 3 gadi iepriekšējās darba pieredzes asociēta profesora amatā. Un es varu minēt, ja jums ir interese, veselu virkni piemēru, kur ētisku apsvērumu dēļ un arī tāpēc, ka tātad iepriekšējais profesors tādu vai citādu iemeslu dēļ nav iepriekš veicis darbības, kas viņa skolniekiem ļautu viņu aizvietot pēc 65 gadu vecuma sasniegšanas, faktiski mēs esam tādā pašā stāvoklī. Kaut gan ir piemēri, kur vispāratzīti zinātnieki, kā, piemēram, profesors Elmārs Grēns, tātad ar Viesturu Baumanu kā savas līnijas sekotāju, turpināja šo te darbu, Rasma Garleja tika nomainīta ar Tatjanu Koķi un tā tālāk. Tātad atklātais konkurss diemžēl ir dažādu iemeslu dēļ ierobežots un tas faktiski traucē šo te labi iecerēto akadēmiskā personāla atjaunotni īstenot.

Ja aplūkojam profesora, asociētā profesora uzdevumus, tad cita starpā šajos uzdevumos, es necitēšu precīzi, jo esmu tikai un vienīgi fiziķis, ir pienākums būt komandas vadītājam un nodrošināt ar šīs komandas vadību pēctecību gan zinātnē, gan arī jaunās zinātnieku paaudzes atražošanu. Pēc 2000.gada septembra, kad es stājos Latvijas Universitātes rektora amatā, man tuvu pie divdesmit reizēm ir bijusi ļoti emocionāli nepatīkama pienākuma pildīšana - saruna ar profesoru, kurš ir sasniedzis 65 gadu vecumu par darba uzdevumiem nākotnē un par šī pienākuma, proti, skolas izveidošanu, sekotāju radīšanu reālo stāvokli un arī, ja godājamajai tiesai ir vēlšanās to dzirdēt, varu minēt konkrētus piemērus, kā tāpat ar šiem profesoriem mēs veidojam individuālos darba uzdevumus posmā, kad šis profesors strādā pēc līguma un kā atsevišķos gadījumos, manuprāt, sekmīgi darbojoties šim te Augstskolu likuma ierobežojumam mums ir izdevies radīt virkni sekotāju sektoros, kur stāvoklis bija diezgan bēdīgs.

Es gribētu vērst tiesas uzmanību uz vēl vienu aspektu. Akadēmiskais darbs ir atteikšanās un par šo atteikšanos ir jāizšķiras jaunībā. Ir ļoti maz piemēru pasaules vēsturē, kur atsakoties no veselas virkne dažādu privilēģiju, tajā skaitā lielāka atalgojuma, cilvēki aktīvās dzīves otrajā pusē būtu kļuvuši par pasaulē atzītiem zinātniekiem. Par šo atteikšanos ir jāizšķiras 20 - 23 gadu vecumā un šajā vecumā ir jāredz perspektīvas, kāpēc es atsakos no veselas virknes tā vecuma cilvēku prioritātēm. Šobrīd to Latvijā ir izdarīt ļoti grūti, neskatoties uz to un minēšu absolūti konkrētu piemēru. Latvijas Universitātes Fizikas un matemātikas fakultātes Optometrijas un redzes zinātnes nodaļā, jo tā ir mana šaurā zinātniskā un arī akadēmiskā darbības sfēra, kur mēs maksimālu uzmanību pievēršam savu skolnieku sagatavošanai jau tuvākajā nākotnē, mums ir virkne ļoti cerīgu jaunu cilvēku. Un kas šos cilvēkus var motivēt? Nu, daļēji var motivēt arī tas, ka likumu bāze un augstskolas administratīvās vadības pozitīvā pieredze rāda, ka akadēmisko posteņu iegūšana ir realitāte.

Es riskēšu un pieskaršos Satversmes 116.pantam un mēģināšu aicināt godāto tiesu iedomāties sevi 63 gadu veca profesora statusā, kurš skaidri zina, ka pēc trim gadiem likuma norma viņu sociāli tāpat ļoti nekorekti pazemos, bet šis profesors arī skaidri zina, ka viņam ir atbildība par nozares turpināšanu un ja šis profesors 3... es atvainojos, nevis 3, bet 8 gadus skarbos apstākļos, kur jaunajiem cilvēkiem izvēle iegūt blakus nodarbošanos un ļoti labu atalgojumu ir relatīvi liela, bet tomēr nav spējis sagatavot turpinātāju viņa darbam, viņa individuālajam darbam, kuram ir ziedoti iepriekšējie varbūt atsevišķos gadījumos pat 40 gadi, gribētu teikt, ka šis profesors nav izpildījis vienu no sava uzdevuma pamata komponentiem.

Latvijas Universitātē tāpat ar profesoriem mēs slēdzam individuālus līgumus pēc struktūrvienības pieprasījuma. Latvijas Universitātē atalgojumu sistēma ir relatīvi decentralizēta un tas nozīmē, ka šie struktūrvienību pieprasījumi par līgumu slēgšanu ar 65 gadu vecumu sasniegušo profesoru tāpat pēc savas frekvences ir atšķirīgi fakultātēs ar lielu individuālo budžetu un fakultātēs, kur šis blakus budžets pārāk liels nav, bet tāpat es domāju, ka visos gadījumos, kad struktūrvienībai ir bijis motivēts priekšlikums par profesūras saglabāšanu, mēs esam atraduši Universitātei un konkrētajai personai pieņemamus risinājumus.

Vidējais vecums Latvijas Universitātes akadēmiskajam personālam pēdējos gados sistemātiski samazinās. Ir diezgan sāpīgi apzināties, ka asociēto profesoru recipients nevarēs kalpot kā profesoru paaudzes nomaņas avots, jo virknē gadījumu asociēto profesoru vidējais vecums ir tāds pats vai pat nedaudz lielāks nekā profesoru vidējais vecums, bet jēga strādāt Universitātē ir tajā faktā, ka veselā virknē fakultāšu mums ir ļoti cerīgi asistenti un viņu vidējā vecuma atšķirība septiņās fakultātēs no vidējā asociētā profesora vecuma ir 20 - 25 gadi. Tas nozīmē, ka vismaz 15 gadus neatkarīgi no šīs dienas tiesas lēmuma mēs vēl būsim ļoti tālu no līdzsvara stāvokļa pēc vecuma struktūras zinātnē un akadēmiskajā izglītībā vismaz Latvijas Universitātē.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies, Lāča kungs.

Man būtu jautājums jums. Jums tiesnese, kas gatavoja lietu, lūdza izteikt senāta viedokli, uz kuru jūs atbildējāt, bet tajā paša laikā vēstulē, kas bija adresēta 10.februārī šajā gadā, tika lūgts atbildēt arī uz jautājumu, uz cik vakantām valsts profesoru darba vietām Latvijas Universitātē tika izsludināts konkurss 2002.gadā, tas bija viens jautājums.

Un otrs jautājums: cik kandidātu un kādā vecumā pieteicās uz šīm vakantajām darba vietām kopā Latvijas Universitātē un Juridiskajā fakultātē atsevišķi. Uz šiem abiem jautājumiem tiesa atbildi nesaņēma rakstveidā. Varbūt, ka jūs varat atbildēt tagad mutiski?

I.Lācis

Godātā tiesa, es ļoti atvainojos. Ja es drīkstu paņemt tādus materiālus, kur man ir izsūtīto atbilžu kopijas...

I.Čepāne

Šeit ir atbildes kopija. 27.februārī uz manu 10.februāra vēstuli jūs esat atbildējis tikai uz pirmo jautājumu. Bet uz otro jautājumu jūsu atbildes nav. Varbūt tāpēc arī...

I.Lācis

Godātā tiesa! 7.martā ir izsūtītas šīs te atbildes.

I.Čepāne

Tas ir par nodarbinātajām, bet jautājums bija cits... tā ir otra atbilde. Jautājums bija par to, vai tie konkursi kā tādi, kā jūs teicāt, ka uz vienu vietu piesakās divi ...

I.Lācis

Es ļoti atvainos, atbildes kopija... Izsūtīšanas datums ir atbilstošs...

I.Čepāne

Vai, es ļoti atvainojos, šeit ir.. kādēļ man viņas šeit nav? Jā... Es atvainojos, es tagad redzu. Šeit ir pieteikušies... ir 60 vietas un ir 55 kandidāti... Juridiskajā fakultātē uz 6 ir 4... Es meklēšu, varbūt ir Kancelejā palikusi.

Un sakiet, man ir tāds jautājums jums vēl viens. Es sapratu no jūsu uzstāšanās, ka faktiski to profesoru, ar kuru tiem slēgts līgums, izvēlās Fakultātes vadība.

I.Lācis

Lielā mērā - jā. Kaut gan, tātad izmantojot savas pilnvaras, es veicu starpnieka funkcijas un tātad šī līguma slēgšana notiek pēc nopietnas diskusijas starp pretendentu un fakultāti, fakultāti un rektoru, rektoru un pretendentu un tikai tad, kad visas puses apmierina līguma nosacījumi, un proti, no vienas puses darba devēja vēlme pēc darītā darba, kur ne tikai ir lekciju lasīšana, bet pēc darītā darba ir prasība, tātad, lai šī persona ļoti hipertrofēti, es gribētu teikt, pievērstos doktorantu sagatavošanai, tiek noslēgti šādi te līgumi.

Un tātad finansējumu gandrīz vienmēr dod struktūrvienība.

I.Čepāne

Vai alga tiek samazināta, ka viņš, piemēram, profesoram uz līguma pamata salīdzinot ar valsts profesora vietu... ja viņš, piemēram, ir saņēmis pirms savas dzimšanas dienas...?

I.Lācis

Es neizslēdzu, ka ir tādi gadījumi. Es jums varētu minēt arī piemērus, kur ir arī palielinājums.

I.Čepāne

Kā jūs vērtējat to, ko atsevišķas augstskolas ierosina... Vai to nevajadzētu lemt senātam nevis vienpersoniski, iespējams, fakultātes vadībai, jo nenoliedzami ir, ka var būt arī tīri paaudžu konflikti starp vecajiem un jaunajiem mācību spēkiem. Un ja, piemēram, dekāns aiziet pie jums un saka, ka tas nekur neder, tas ir jādabū prom...Vai to nevajadzētu tomēr lūgt senātam?

I.Lācis

Tātad fakultātes priekšlikums nāk no fakultātes domes. Ļoti bieži tātad fakultātes priekšlikumu apstiprina dekāna speciālā attieksme, bet katrā ziņā pieņemt šāda lēmumus man kā rektoram ir ļoti grūti un es pilnībā atbalstītu jebkuru citu ekspertīzi, tajā skaitā arī senāta lēmumu kā papildus instrumentu.

I.Čepāne

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Ušackas kundze.

A.Ušacka

Augsti godātais rektora kungs! Tik tiešām jūsu uzstāšanās... mēs te ļoti koncentrējamies uz to jurisprudenci, bet patiešām lieta ir par visu zinātņi, par visiem mācību spēkiem un tas ieskats bija ļoti vērtīgs, ko jūs devāt. Bet man būtu tāds jautājums.

Nu mums ir zināms, izņemot dažus gadījumus, kad lai kļūtu par labu profesoru un labu asociēto profesoru ir vajadzīgs laiks. Nu ir brīnumbērni... te bija minēti daži vārdi, bet principā akadēmiskajā darbā un arī zinātniskajā darbā ir tā pakāpenība, ka tu kļūsti gudrāks studējot, rakstot, strādājot ar studentiem un tāpēc jau mums ir tie asistenti un lektori un docenti un tad asociētais profesors un profesors. Un vērojot, kas tagad notiek... nu, piemēram, Juridiskajā fakultātē, ka jaunie, patiešām talantīgie, viņi kaunas no tā lektora, no docenta kaunas, uzreiz vajag asociēto profesoru. Tāpēc Rozenberga kungs uzdeva jautājumu, kur tie docenti palika. Negrib neviens docents... tas vairāk nekur neder.

Mans jautājums būtu tāds: vai patiešām mums tad nevajadzēs kompleksā arī mainīt sistēmu to amatu, to akadēmisko amatu, atsakoties varbūt no šī Vācijas docenta vai kaut kādā citā veidā tāpēc, ka vērtības nav, vismaz Juridiskajā fakultātē, it īpaši, ja parādās šis zinātniskais grāds, tad uzreiz jau gribētos to profesoru tādā veidā.

Un otrs jautājums. Vai tas neiespaido kvalitāti akadēmiskā darba un arī zinātniskā darba, ka tik ātri var trijos gados, piemēram, kļūt par asociēto profesoru. Nu... brīnumi notiek, bet ja mēs ņemsim vidēju tādu labu doktoru, kas ir kļuvis par doktoru, strādājis 3 - 4 gadus, uzrakstījis to doktoru... nu ir taču vajadzīgs laiks, lai attīstītos.

Tātad, būtu šie divi jautājumi.

I.Lācis

Godātā tiesa! Par pirmo jautājumu es atļaušos divus viedokļus. Viens ir mans personiskais... Tātad sistēma, kurā nav šī daudzpakāpju pāreja līdz profesoram, manuprāt, šķiet dinamiskāka un viena daļa no šiem te jaukajiem un patīkami ambiciozajiem jaunajiem cilvēkiem ir pabijuši ārvalstu universitātēs un ir izbaudījuši pieredzi, kur tātad pēc noteiktas kapacitātes pierādīšanas no asistenta statusa var pretendēt uz granta statusu.

Latvijas Universitātē šāds jautājums nav diskutēts un līdz ar to es neņemot šeit paust Latvijas Universitātes viedokli, bet principā šādu diskusiju mēs varētu provocēt un iespējams, ka tā varētu dot vielu pārdomām.

Kas attiecas uz kvalitātes garantijām, tad tās ir pamata sāpe ikvienas augstskolas ikdienā un šī pakāpeniskā pāreja, kurai gan mēs arī esam ļoti labi adaptēti un iepriekšējā sistēma, lai arī tā veselā virknē gadījumu ļoti nopietni ierobežoja iespējas mums kļūt par profesoriem universitātē, viņa radīja to it kā iekšējo aicinājumu iet pakāpeniski lēnām un pierādīt savas meistara spējas.

Otrā šī te straujā ieeja ir ar lielāku risku, bet faktiski jau lēmumu pieņem profesoru padomes, izvērtējot pretendētus un tātad šeit ir jāpaļaujas uz profesoru padomes pieredzi.

A.Endziņš

Paldies. Vēl tiesnešiem ir jautājumi? Nav.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvim?

J.Rozenbergs

Es gribētu jautāt tieši arī par to, ar ko jūs tikko beidzāt. Proti, vai tad nevarētu arī tad profesoru padome izlemt jautājumu par tā 65 gadus sasniegušā profesora tālāko likteni nevis tīri administratīvā ceļā, ka, lūk, tur dekanāts katedras un rektors to lemj, kā jūs stāstījāt... Kādēļ profesoru padome te nebūtu derīga?

I.Lācis

Profesoru padome ir katrā ziņā visnotaļ derīga un es nevaru apstrīdēt šeit nevienu profesoru padomes kompetenci. Un es to arī nedaru. Bet es gribētu atbildēt ar atkāpi, proti, jūsu piedāvātā tēma man kā profesoru padomes individuālam loceklim būtu visnotaļ pieņemama tajā gadījumā, ja izvērtējamā persona varētu uzrādīt savus skolniekus. Tajā gadījumā, ja šī izvērtējamā persona aiz sevis ir izdedzinājusī stepi, tātad mana attieksme būtu izteikti negatīva. Paldies.

A.Endziņš

Vēl kādi jautājumi būtu? Bišera kungs? Nav.

Saeimas pārstāvim? Nav. Paldies.

Paldies, Lāča kungs.

Tālāk kā pieaicinātā persona tiek aicināts Rīgas Tehniskās universitātes rektors Knēta kungs.

I.Knēts

Paldies.

Savā laikā vēlējos griezties pie Saeimas ar iesniegumu, ka šī likuma prasības par 65 gadu robežu būtu jāatceļ. Un tur bija divi varianti. Pirmais ir, ka ir jāatceļ pilnīgā veidā tāpēc, ka tas ir pret cilvēku tiesībām. Un otrs variants ir, ka varētu būt arī tā, ka pēc 65 gadiem tas profesors, kas sasniedz šo vecumu, viņš atklātā konkursā pretendē kopā ar pārējiem uz profesora amatu. Ja uzvar jaunais, jaunais iet uz 6 gadiem, ja uzvar, es atvainojos, vecais, viņš uz trijiem gadiem tiek ievēlēts, bet viņš var būt ievēlēts uz šiem trijiem gadiem ne vairāk kā divas reizes. Tas nozīmētu, ka līdz 71 gadam viņš vēl varētu strādāt. Tāds bija otrs variants, kuru izvirzīja mūsu universitātes Satversme.

Tā rezultātā mēs to nosūtījām Saeimas priekšsēdētājam, visiem frakciju priekšsēdētājiem un visu komisiju priekšsēdētājiem. Rezultātā martā virkne deputātu izvirzīja priekšlikumu Saeimā izskatīt šo jautājumu. Tie bija neatkarīgie deputāti un bija deputāti no Sociāldemokrātu partijas, kur bija tajā laikā bija daudzi cilvēki ar zinātnisko grādu, kuri uzskatīja, ka šis likums nav pareizs. Par nožēlošanu viņi bija opozīcijā un tad, kad bija balsošana, tad viņi balsoja par šī likuma atcelšanu un pārējie visi Saeimas deputāti atturējās. Nevienas balss nebija pret. Tas bija Saeimas viedoklis.

Pagāja vēl apmēram pusotrs mēnesis. Un vēl grupa Saeimas deputātu izvirzīja atkārtoti šā jautājuma izskatīšanu Saeimā, tas bija 2002.gada jūnijā pirms pašiem Jāņiem. Un atkal bija balsošana. Bija virkne deputātu, kuri bija “par”, pārējie visi atturējās, neviens nebija “pret”. Lūk, tas ir Saeimas viedoklis.

Tagad ir vēstule no Saeimas. Labi, es saprotu, tā ir Saeimas priekšsēdētāja, visu cieņu... viņai ir tiesības savu viedokli izteikt. Acīmredzot tur arī ir eksperti darbojušies un prasījuši, bet nu Saeimas viedoklis zināmā mērā ir šāds.

Tehniskā Universitāte uzskata un arī mans viedoklis ir tāds, ka sagatavot profesoru ir ilgu gadu jautājums. Tas nav atrisināms divos, trijos gados. Par nožēlošanu mums jau bija, es atvainojos, ja tā var teikt, varoņi, kuri ļoti cīnījās par to, lai noņem nost habilitētā doktora grādu, lai pēc iespējas ātrāk tiktu pie tiesībām pretendēt uz profesoru un domājot, ka nu tad momentā viņi dabūs profesora amatu. Nu, izrādās, ka pēc tam no šiem kandidātiem neviens tā īsti uz šo amatu arī nebija spējīgs pretendēt.

Kā tiek izvirzīts profesoru skaits un kā šīs profesoru vietas vispār sākās? Atbilstoši 1995. - 1996.gada noteikumiem, tātad profesoru vietu skaitu noteica Augstākās izglītības padome, atbilstoši šīs augstskolas potenciālajam gan studentu skaitam, gan arī viņu sarežģītībai. Teiksim, tur, kur vajag vienā auditorijā lasīt 200 cilvēkiem, tur šie profesori nav tik daudz vajadzīgi, tur, kur ir jāveic, teiksim, darbs ķīmijā vai fizikā laboratorijās, tur šo profesoru skaits ir lielāks. Nu un šādi rēķinot, Tehniskajai Universitātei tika piešķirtas 133 profesoru vietas, Latvijas Universitātei bija turpat 100 vietas, mazliet zem un citām bija krietni vien zem šī skaitļa.

Bija otrs nosacījums. Ka valsts šiem profesoriem pusi no algas maksās speciāli. Izdala speciālus līdzekļus šiem profesoriem. Tātad profesora alga bija noteikta 420 un 210 maksā valsts. Par nožēlošanu tas beidzās viss ar pirmo reizi. Turpmāk valsts šos... un tad vēl līgumu vajadzēja parakstīt arī ministram un pēc tam vizēt. Pēc tam šis nosacījums tika atcelts un tika uzskatīts, ka, nu, no tās naudas, ko Universitāte saņem kopumā, arī šie profesori ir jāapmaksā.

Mūsu Universitāte vēl pirms manis stāšanās rektora amatā bija pieņēmusi likumu, ka pēc tam, kad valsts finansētais profesors aiziet no šīs profesora vietas, tātad viņš 210 latus nesaņem, viņš garantēti saņem pusi mazāk. Tātad viņam pienāktos puse. Un tātad no šīs puses mazāk kā pusi sedz Universitāte. Tātad 105 latus. Bet viņš pāriet uz asociētā profesora algu - uz 210 latiem.

Protams, rektoram bija tiesības šādus līgumus slēgt, to paredz arī likums, ka ja izsludina konkursu uz profesora vietu un neviens uz šo vietu nepiesakās, tad ar iepriekšējo profesoru var slēgt līgumu, bet, lūk viņi slēdz līgumu nevis ar pamata algu 420, bet ar 210. Nu, ja nauda izrādās algai, tad ir labi, ja viņa neizrādās, tad neko nevar darīt.

Kā ir ar valsts finansējumu augstskolai? Nu, pašreiz jau otro gadu ir nostabilizējies un jāsaka, ka viņš ir tāds ar skatu nākotnē, jo tagad tiek slēgts ar ministru... rektors ar ministru paraksta līgumu, kurā ir skaidri un gaiši fiksēts pa studiju galvenajām jomām. Teiksim, humanitārās zinātnes, sociālās zinātnes, inženierzinātnes un tā tālāk, cik vajag sagatavot bakalaurus profesionālos, cik vajag sagatavot maģistrus, cik vajag sagatavot doktorus. Atbilstoši tam ir speciāla sistēma, kā izrēķina finansējumu šim studentu skaitam. Un šeit tiek ņemts vērā šo studiju sarežģītums.

Tagad uzskata, ka, lūk, šajā sistēmā arī tā profesora alga tur formāli ir ierēķināta iekšā. Taču ir viens "bet". Tad, kad sāka skatīties uz šīs naudas sarēķināšanu, tad rēķinājās ar to, cik tad ir jau tā esošā nauda izglītībai augstākajai un pateica, ka vairāk jau mums nebūs. Bet tagad ir jāpieskaņo šī jaunā sistēma ir pie šī vecā bloka. Mums pēc iepriekšējā... mēs saņēmām apmēram 6 miljonus, mums pēc tās jaunās pārrēķinot, cik tagad vajadzētu, tad iznāk, ka vajadzētu saņemt 15 miljonus. Nu... valstij tādas naudas nav... mēs izdarīsim tā, ka mēs tos koeficientus saspiedīsim. Un tad tā vietā, lai mēs dabūtu pilnu apmaksu, mums pasaka, ka desmit gadu laikā, tātad līdz 2012.gadam katru gadu pa vienu desmito daļu, tātad par 10% šis koeficients pieaugs un tad 2010.gadā mēs dabūsim pilnu apmaksu, cik būtu jāsaņem, lai studentu apmācītu kvalitatīvi. Pagaidām, teiksim, mēs saņēmām tikai pusi no tā.

Nu, tā jūs varat arī rēķināties, kā ir mums. Mums ir otra problēma. Mēs esam Tehniskā Universitāte. Tātad inženierzinātņu... kur ir... nu, es teikšu, liels darba pieprasījums gan šeit Latvijā, gan arī ārzemēs. Mūsu augstskola gan tos, kas strādā... lielākā daļa no mūsu studentiem jau kaut kur strādā, liela daļa no viņiem, tikko kā viņi pabeidz, viņi jau ir darbos ar algu 300 - 400 un vairāk... viņus piesaistīt pie doktorantūras un lai viņi 3 gadus par 58 latiem strādātu un no zinātniskajiem grantiem, kuri, kā šeit jau minēja, tas ir apmēram 0,2... 0,18... no iekšzemes kopprodukta, lai ar tiem grantiem viņus kaut kā atbalstītu, tā ir ļoti sarežģīta lieta. Mūsu universitātē apmēram 80% no finansējuma nāk no valsts budžeta, 20% ir maksas studenti. Ir citas augstskolas, kur šī proporcija ir savādāka, kur ir liels studentu skaits, kas paši maksā, līdz ar to viņiem arī ir lielākas rocības, lai varētu savus profesorus vairāk atbalstīt. Mums ir jārēķinās tikai ar to, ko mums iedod valsts. Un šinī gadījumā šis ierobežojums, 65 gadu ierobežojums nekādā gadījumā nav izpildījis tās prasības, tos mērķus sasniedzis, kā viņš bija iecerēts 1995. - 1996.gadā, ka, lūk, nu tas radīs milzīgu „bumu” un tagad nu strauzēm jaunie metīsies, lai kļūtu par asociētajiem profesoriem un profesoriem.

Mūsu universitātē no tiem 133 profesoriem štatā kā pilnie profesori, valsts profesori, ir pašreiz apmēram 60... 58... un apmēram 20 ir tādi, kas ir asociētie profesori, kuriem ir uzticēts vadīt profesoru grupu, jo vienkārši tur neviens profesors nav pieteicies. Un man ļoti žēl ir teikt, bet apmēram 40 profesoru vietas joprojām stāv tukšas un neviens kandidāts nav pieteicies.

Tāpēc šeit šī tēze, ka, lūk, vecie stāv ceļā jaunajiem, tā vienkārši praksē neatspoguļojas, jo nav tie jaunie, kuri pašreiz kandidētu un kā jau šeit izskanēja, ja ir konkurss, tad praktiski gandrīz nav bijis neviens konkurss, kur būtu divi kandidāti uz vienu vietu. Parasti ir viens kandidāts. Vai nu tas ir jauns, vai nu viņš ir vecs, bet ir viens cilvēks tikai.

Tad šeit daudzkārt tika pieminēti emeritētie profesori. Es domāju, ka tas bija vienkārši varbūt atsevišķu cilvēku nezināšanas dēļ. Tātad emeritētais... tas ir goda nosaukums. Tas ir tāpat kā akadēmiķis. Nu, es arī esmu akadēmiķis, nu un? Man no tā nav... Tas ir augstākais goda nosaukums, bet tas nenozīmē nekādu finansējumu. Tieši tas pats ir emeritētais. Arī mūsu universitātē mēs piešķirām emeritētā profesora nosaukumu. Ar to mēs nemaksājam viņam nevienu latu, bet mēs viņam garantējam, ka viņa bijušajā katedrā jeb bijušajā laboratorijā viņam ir darba

vieta un mēs viņam tur nodrošinām siltu telpu un telefonu un elektrību un viņš var tur strādāt un rakstīt grāmatu, vai arī darboties ar studentiem, ja viņš grib un tas ir viss.

Otrs ir valsts emeritētie. Kā jau šeit minēja, valsts emeritētie kopā pa visu Latviju ir 160 cilvēki. Tikai 160. Un ja mēs skatāmies, vidējais vecums viņiem ir 75 - 77 gadi. Tie ir galvenokārt tie cilvēki, kas aizgāja pensijā, kuriem pensijas tajā laikā bija 50-60 lati un tad viņiem šo iedeva klāt tos 66 latus, lai nu viņi kaut cik cilvēcīgi varētu dzīvot. Piemēram, akadēmiķis Karlevāns, bijušais Koksnes ķīmijas institūta direktors, viņš pēc aiziešanas pensijā strādāja par pastnieku un no rītiem iznēsāja pastu. Nu, tāds ir mūsu akadēmiķu liktenis. Viņam arī ar lielām grūtībām izdevās nu, kā saka, beigu beigās tomēr piešķirt šo emeritēto profesora nosaukumu un viņš tos 66 latus tagad papildus saviem 40 latiem dabūja.

Tā kā, lūk, šeit manipulēt, ka jums taču ir iespējas, ir emeritētie profesori un tā... Un, kā jau šeit Stradiņa kungs teica, emeritētam profesoram nav tiesības saņemt valsts finansējumu zinātnē, jo tas skaitās zinātnes finansējums, jo to nepiešķir no Labklājības ministrijas, to piešķir no zinātnes budžeta.

Tā, es īsumā varētu ar to beigt.

A.Endziņš

Paldies, Knēta kungs.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Čepānes kundze.

I.Čepāne

Sakiet, lūdzu, kā jūs prognozējat, kādas sekas varētu iestāties Tehniskajā Universitātē, ja pašreizējie apstrīdētie ierobežojumi paliktu spēkā tuvākajos gados.

I.Knēts

Jā... Nu, piemēram, pagājušajā gadā mums šo ierobežojumu dēļ no aktīvā profesora darba aizgāja 6 cilvēki, šogad tāpat iet projām tie, kas ir 1938.gadā dzimuši, tāpat tie ir 9 profesori no tiem 59, kas mums ir. Un nākošgad ir 6.

Un, kā jau Lāča kungs teica, mums ir tieši tā pati situācija, ka asociētie profesori savā vecumā nemaz nav 30 - 40 gadīgi, bet jau tagad viņu vidējais vecums ir ap 52 - 55 - 57 gadi. Tā kā viņiem arī nemaz nav tik spīdoša tā nākotne plānota.

I.Čepāne

Un kas tad būs?

I.Knēts

Nu tad ir jāgudro, ko darīt. Vai nu slēgt universitāti un sūtīt visus, ja mēs gribam sagatavot speciālistus, uz ārzemēm. Piemēram, pašreiz tā ir. Latvijā negatavo nevienu speciālistu poligrāfijā. Poligrāfijas inženierzinātnēs nav neviens speciālista, jo valsts finansējumu tam neizdala, tāpat

vajadzētu sūtīt kaut kur uz ārzemēm. Mums netiek Latvijā absolūti gatavots neviens speciālists tā saucamajā civilajā drošībā. Nu, pieņemsim, tādi nelaimes gadījumu, ja notiek avārija ar Doles HES un pēkšņi sākās plūdi un ko tad darīt... kādus inženierisīnājumus pieņemt un kā... Tādi speciālisti gatavoti netiek. Pašreiz ir iesniegts ministrijā un mēs cīnāmies par to, lai 10 vietas mēs dabūtu šādā studiju programmā, kur mēs esam it kā piedāvājuši, ka tāda varētu būt.

I.Čepāne

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Ušackas kundze.

A.Ušacka

Tas pats jautājums, ko es uzdevu Lāča kungam par tiem asistentiem un lektoriem un docentiem... Kā šī sistēma, jūsuprāt, atbilst mūsu prasībām... vai mums vajadzētu tomēr viņu mainīt.

I.Knēts

Jā. Nu, te ir jāsaka, ka es daļēji zinu, kā radās šī asociētā profesora statuss. Formāli, kad agrākajos laikos latviski rakstīja docents, tad angļiski viņu tulkoja kā asociētais profesors. Ja bija lektors, tad to rakstīja, ka tas ir *assistant professor*. Un 1995. - 1996.gadā ar to pašu Augstskolu likumu ieviesa tādu jaunu jocīgu terminu - profesora vieta. Tātad... nu, profesora krēsls... Agrāk bija katedra, kurā strādāja 5 - 6 profesori kopā un viņi risināja kaut kādu vienu kompleksu problēmu, tad tagad katram profesoram bija sava profesora vieta un uz to profesora vietu viņu vēlēja. Un tagad pacēlās jautājums: katedrā ir, teiksim, 5 profesori, bet profesoru vietas, tie virzieni ir viens vai divi. Ko tiem trim pārējiem profesoriem darīt? Nu, atšaut viņus tā kā nevajadzētu. Tad izgudroja, ka dos viņiem tādu jaunu nosaukumu, lai viņi saglabā it kā, ka viņi ir profesori un tad nosauks viņus par asociētajiem profesoriem, bet tad nāca nākošais likums, kurš pateica, ka par profesoru var kļūt tikai tas, kurš ir 3 gadus bijis asociētā profesora amatā un tas radīja galīgu sajukumu, jo tagad vairs nevis attiecās uz tiem vecajiem, bet tagad jebkurš docents, lai kļūtu par profesoru, ja iepriekš bija, ka no docenta varēja kļūt par profesoru, tad tagad viņam vajadzēja iestāties, kā saka, šajā asociētā profesora rangā un tad vēl 3 gadus atstrādāt un tad viņš varēja tikt tālāk par profesoru.

Lūk, šīs neatbilstības dēļ tagad ir nonākusi tā situācija, ka šie docenti it kā paliek nu, tādā nesaprotamā situācijā. No ministrijas puses bija pie mums arī šāds piedāvājums, kā mēs skatāmies vispār docenta struktūru kā tādu likvidēt un visus docentus nosaukt par asociētajiem profesoriem. Nu, mēs izteicām zināmu tomēr pretenziju, jo mums docentu skaits ir gandrīz puse no visiem... faktiski pat mazliet vairāk, 54%, no visiem mācību spēkiem, asociētie profesori ir nepilni 20, un līdz ar to, ja mēs visus tos docentus pārceļam... otrs ir, ar kādu finansējumu... jo finansējums jau

papildus mums netiek piešķirts. Šeit it kā par finansēm visu laiku tā nerunā, bet ir ļoti cieši saistīts, jo ja mēs profesoru noņemam no šī amata nost, uz to vietu tagad kandidē cits, tad tam iepriekšējam profesoram. no kurienes tad viņam dabūt naudu? Viņam naudas bāzes nav vienkārši universitātē.

A.Ušacka

Vai ir iespējams kļūt par asociēto profesoru neesot docentam... uzreiz no lektora...? Jūsu universitātē?

I.Knēts

Nu, tāda situācija nav bijusi. Mēs esam tagad gandrīz izskauduši jau to variantu, ka pēc tam, kad aizstāv disertāciju, ka viņu liek pa priekšu par lektoru, tad viņš vienu vai divus gadus pastrādā par lektoru un tad par docentu. Mēs jau daudzos gadījumos esam laimīgi, ka tas jaunais cilvēks, kas ir aizstāvējis disertāciju, ka viņš ir ar mieru šajā docenta amatā, kur viņam maksāja līdz šim 150 latus, tagad pacēla, tagad ir 180 lati. 180 latus, Liepas kungs, tos saņem docents ar zinātnisko grādu, kas ir nostrādājis disertāciju no 3 līdz 5 gadiem.

A.Endziņš

Paldies.

I.Čepāne

Es vēl vienu papildus jautājumu. Tad jūs uzskatiet, ka tas faktiski ir naudas trūkuma dēļ, jo lietā ir materiāli, piemēram, par Zigurdu Markoviča kungu, ka viņš tiek pārcelts tagad kā profesors uz asociēto profesoru un alga viņam par 200 latiem nākošajā dienā uzreiz ir mazāka.

I.Knēts

Jā.

I.Čepāne

Bet viņš taču faktiski dara to pašu darbu, ne?

I.Knēts

Jā. Bet juridiski mums nav vairs tiesības viņam maksāt...

I.Čepāne

Bet kur tas ir noteikts?

I.Knēts

... jo uz to vietu var nākt cits profesors.

I.Čepāne

Bet jūs dzirdējāt, ko teica manas Universitātes rektors? Viņš teica, ka citiem pat maksā vairāk.

I.Knēts

Nu, ja ir nauda, tad to var maksāt, bet mums jau ir jārezervē tā nauda tam profesoram, kas uz to vietu nāks. Un tāpēc pēc šiem 65 gadiem šis cilvēks ir izlikts it kā blakus pozīcijā uz paralēlām sliedēm un viņu uz tām sliedēm tura uz vienu gadu. Tas ir atbilstoši Augstskolu likumam, kur ir rakstīts, ka pēc tam, kad profesors ir sasniedzis 65 gadus, tad tiek uz šo profesora vietu izsludināts konkurss un ja neviens nepiesakās tajā mirklī, tad uz vienu gadu rektors ar viņu var slēgt līgumu. Ar kādu finansējumu, tas netiek teikts. Tātad mūsu augstskolā ir šis nosacījums, ka mums tas valsts finansējums, tas 210 vairs nav, tātad mēs ar viņu slēdzam līgumu par šiem 210 latiem.

I.Čepāne

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Ir vēl tiesnešiem kādi jautājumi?

Lietas dalībniekiem? Nav. Paldies, Knēta kungs.

Un kā pēdējais pieaicinātās personas statusā tiek uzklausīts Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvis Čakstes kungs. Lūdzu!

J.Čakste

Izglītības un zinātnes ministrijas Augstākās izglītības un zinātnes departamenta direktors Čakstes kungs.

Ja visi sāk ar runu, tad es arī ļoti īsi, ja ir atļauts. ļauts.

A.Endziņš

Jā, lūdzu.

J.Čakste

Un kā vecāks vīrs atgriezīšos vēsturē, kā tapa Augstskolu likums. Tajā pašā 1995.gadā. Tā bija darba grupa, kas sastāvēja no ministrijas darbiniekiem, no rektoriem, gan no Augstākās izglītības padomes pārstāvjiem, un protams, bija diskusijas arī par šo pantu, par kuru mēs pašlaik šeit diskutējam. No darba grupas aizgāja ierobežojumi tikai administratīvajos amatos, jo rektori pierādīja, ka tas ir nepieciešams tieši akadēmiskā personāla atjaunošanas nolūkos, lai akadēmiskos amatos neiesēdētos un varētu mainīties doma un jaunie ieņemtu šos amatus.

Pēc tam Saeimā, protams, parādījās klāt arī profesors, asociētais profesors un docents. Kā jūs redzējāt, jūsu priekšā bija dažādu augstskolu rektori, un dažādās augstskolās šīs problēmas ir

dažādas. Ja jums šeit stāvētu arī Medicīnas akadēmijas rektors, viņš ar abām rokām būtu par to, ka šīs normas ir obligāti jāsaglabā, jo vajadzīga ir profesoru nomainīšana, vajadzīga gan administratīvā, gan akadēmiskā personāla nomainīšana. jo tur stāv rindā viens profesors aiz otra. Tajās vietās, kur šo profesoru rindu nav, kā Tehniskajā Universitātē, protams, šī problēma pastāv un šī norma nestrādā tā, kā viņa bija iecerēta pašā sākumā. Pašā sākumā viņa tiešām bija iecerēta kā akadēmiskā personāla atjaunošanas veicinoša. Protams, viena no normām, bet diemžēl tā kā šī norma neprasa papildus finansējumu un ir viegli ieviešama, tad viņa tika ieviesta pirmā un tā arī viņa palika un pārējais finansējums sekoja ar lielām grūtībām un ļoti pamazām mainās gan doktorantūras stipendijas, gan ļoti neliels pieaugums ir arī augstākās izglītības budžeta finansējumā.

Tas dokuments, kas parādījās šodien, tā ir ministra vēstule tiesai. Pats ministrs viņu jums atnesa. Viņa, man liekas, pat nav uz blankas, viņa ir ar ministra parakstu... Ir uz blankas? Jā... Ministrijas atbilde arī jums ir... iepriekšējais dokuments. Tā kā ministrs nāk no Tehniskās universitātes, es ļoti labi saprotu viņa rūpes un argumentus, viņš saprot Tehniskās universitātes problēmas, tur tik tiešām ir grūtības ar naudu un tā kā augstskolas pašas lemj lielāko tiesu par to, cik un kādu naudu maksāt saviem darbiniekiem, tad arī iekšējā kārtība nosaka, ka laikam šī profesora alga pēc tam samazinās, kaut gan nevienā normatīvā, nevienā dokumentā tas nav rakstīts, jo ir profesoram alga, tad tādai algai arī vajadzētu saglabāties tam profesoram, ar kuru slēdz līgumu. Jo tajā vietā neviens cits nav pieņemts. Tā kā, kur šī nauda pazūd, tas ir cits jautājums. Tādēļ algai samazināties nevajadzētu. Vienīgais, nu... ja augstskola novērtē, ka profesors tomēr nav cienīgs tik lielu naudu saņemt, tas ir cits jautājums.

Jā, varbūt pāriesim uz jautājumiem.

A.Endziņš

Paldies. Tiesnešiem kādi jautājumi būtu?

I.Čepāne

Jā, par to naudas pazušanu tad es nesaprotu.

J.Čakste

Nu, varbūt es neveikli izteicos. Nauda nekur nepazūd, viņa paliek. Bet, tā kā Tehniskajā universitātē nauda ļoti trūkst, jo no padomju laikiem mums ir saglabājusies finansēšanas sistēma, kur visi virzieni, vienalga, vai tas ir tehniskais vai medicīniskais, vai tas ir filologs, visi saņēma vienu un to pašu finansējumu uz studentu skaitu. Tas daļēji tika saglabāts ļoti ilgi. Un Tehniskā universitāte bija pirmā, kas cieta? Protams, otrā bija Medicīnas akadēmija, bet tā izdarīja vienkāršāk - samazināja studentu uzņemšanu un atstāja to pašu finansējumu. Tehniskajai universitātei tādas iespējas nebija, Tehniskā universitāte, kā jau Knēta kungs teica, dzīvo ar saspiestiem koeficientiem, kurus mēs ceram desmit gadu laikā palielināt un nonākt līdz kaut cik pieklājīgam finansējumam. Tas nav tas optimālākais. Bet es jau teicu, ka es uzskatu, ka tas ir minimālais, kas vajadzētu būt Tehniskajā universitātē.

I.Čepāne

Par zinātnes finansējumu jūs esat informēts?

J.Čakste

Arī par zinātnes finansējumu es...

I.Čepāne

Sakiet, kāds ir tieši jūsu viedoklis, jo ministra viedoklis šeit ir interesants. No sākuma, es nezinu, viņam kāds ir iedevis parakstīt un viņš nav izlasījis to papīru... Sākumā lietā ir viens viedoklis, un tagad parādās pilnīgi cits viedoklis, kur viņš raksta, ka vēlēšanas ir formālas, ka augstskolas būs jāslēdz atsevišķos gadījumos, ka kāds stāvoklis ir Tehniskajā universitātē ... un tamlīdzīgi... Kāds būtu jūsu viedoklis kā speciālista?

J.Čakste

Ministrijas viena no lielākajām sāpēm un pati lielākā prioritāte ir akadēmiskais personāls, viņa atjaunošana, vienalga, kādā veidā... Mēs visu laiku cenšamies stimulēt tieši akadēmiskā personāla atjaunošanos ne tikai augstskolās, bet arī zinātniskajās iestādēs. Un pie tam es gribētu, lai šīs zinātniskās iestādes strādātu kopā ar augstskolām roku rokā, jo mēs neesam tik bagāti, lai zinātni taisītu vieni un ar studentiem strādātu otri. Studenti ir jāredz šie zinātņu dižgari arī blakus laboratorijās, lai viņi varētu arī piedalīties šajā zinātniskajā darbā kopā.

Tādēļ es arī viennozīmīgi piekritu šai normai, jo es redzēju šeit sevi... iedomājoties, ka es esmu tas jaunais students, kas taisās nākt strādāt, un skatās algas, kādas ir augstākajā izglītībā, tad vienīgā kaut cik pieklājīgā alga ir profesoram. Diemžēl mēs visu laiku cīnāmies, lai šīs algas pakāpe būtu saglabāta un arī par asociēto profesoru pietiekoši labi maksātu, un arī par docenta darbu pietiekoši maksātu, tad jau jaunais censonis redzētu šo izaugsmes iespēju. Pašlaik viņam tā izaugsmes iespēja ieņemt profesora amatu un saņemt kaut cik pieklājīgu naudu konkurē ar privāto sektoru un ārzemēm. Tādēļ mūsu gaišākie prāti diemžēl aiziet uz ārzemēm vai iet uz privāto sektoru, kur, protams, risks ir nedaudz ir, bet algas ir krietni lielākas nekā augstskolās.

I.Čepāne

Bet sakiet, kas tad traucē šodien tam jaunajam piedalīties ar to veco, ja šādi ierobežojumi nebūtu, konkurss. Jo konkurss ir formalitāte. Kas traucē?

J.Čakste

Pašlaik it kā nekas.

I.Čepāne

Nē, nē... Es gribētu jautāt, vai šajā gadījumā faktiski mākslīgi traucēt šādi konkurencei nepastāv risks, ka mācību spēka amatus ieņem nevis varbūt spējīgākie kandidāti, bet gan tie, kuru kvalifikācija varbūt nav tik augsta, bet kuram ir ļoti lielas ambīcijas.

J.Čakste

Augstskolu likumā, es domāju, ka profesora ievēlēšana, asociētā profesora un tad docenta ievēlēšana, šis mehānisms ir ļoti sarežģīts un izsvērts un es domāju, ka profesoru padomes, kas vēl profesorus, izvērtē un izsver visus par un pret, pirms ievēl šo profesoru. Tur nav vienpersonīga izlemšana.

A.Endziņš

Paldies. Ušackas kundze, lūdzu.

A.Ušacka

Es saprotu, ka situācija dažādās augstskolās ir dažāda. Un tiešām jūs arī šodien visu procesu noklausījāties... Un mēs jau nevaram pieņemt atsevišķus likumus pieņemt katrai augstskolai. Tas būtu nesaskaņā ar Satversmi. Bet man tomēr nav skaidrs, ja situācija ir dažāda, kā jūs teicāt, kāpēc tad tur, kur ir tie jaunie, kur stāv rindā, tur, Medicīnas universitātē, ko tad tas vecais viņiem traucē, ja viņš piedalās konkursā, ja tie ir labāki un stiprāki? Kā viņš traucē? Vai tomēr varbūt, ka viņi ir stiprāki...? Es nesaprotu. Tas nav loģiski un tas mehānisms tad strādātu... Tur, kur nav, tur pagarinātu vai kaut kādu citu mehānismu izdomātu, tur, kur ir, tur būtu atklāts konkurss, kur visi piedalās. Kādā veidā traucē tam jaunajam?

I.Čepāne

Es arī gribēju to vaicāt, kādā veidā tas jaunais traucē?

A.Ušacka

Nevis jaunais, bet tas vecais.

I.Čepāne

Jā, tas vecais, es atvainojos.

J.Čakste

Es ļoti gribētu šo punktu sadalīt divās daļās. Viens ir administratīvai un otrs ir akadēmiskais. Ja mēs runājam par administratīvo, tad noteikti es varu pierādīt, ka viņš var traucēt.

Bet ja iet runa par zinātni un akadēmisko... tad...

A.Ušacka

Tad tomēr nē?

J.Čakste

Es atvainojos, es gribētu, lai uzvar labākais un gudrākais.

A.Ušacka

Jā. Paldies.

A.Endziņš

Vai vēl kādi jautājumi būtu tiesnešiem? Nav.

Lietas dalībniekiem?

J.Rozenbergs

Sakiet, lūdzu, jūs vēsturi šeit apskatījāt. Kā radās vispār tas 6 gadu ievēlēšanas termiņš? Kādreiz viņš, man šķiet, bija īsāks un tādā kārtā ātrāk noritētu tā konkursa kārtībā veco nomaiņa ar jaunajiem.

J.Čakste

Tā bija augstskolu rektoru iekšēja vienošanās. Man liekas, ka pieņēma vidējo, jo vēl tagad Latvijas Universitātē ir 3 gadi un nupat pagarināja uz 4 gadiem jeb taisās pagarināt. 6 gadus pieņēma kā tādu vispārēju normu. Nē, nu tagad ir... jā... Bet katrai augstskolai Satversmē tomēr ir sava norma ielikta un Latvijas Universitātei ir atšķirīgi no citām.

J.Rozenbergs

Un sakiet vēl, lūdzu... Jūs kā ministrijas pārstāvis tātad pārzināt ne tikai Rīgas augstskolas. Šeit interesētu man reģionālo augstskolu stāvoklis, kā, piemēram, Daugavpils Universitātes un Rēzeknes augstskolas stāvoklis šajā sakarībā ar profesūru.

J.Čakste

Vispirms es gribētu vienoties par to, kas ir reģionālā augstskola, jo augstskola, kas ir ārpus Rīgas, bet ja viņu neatbalsta pašvaldība un kopā ar pašvaldību viņa nestrādā, tad es negribētu viņu nosaukt par reģionālo.

J.Rozenbergs

Nu, es atvainojos...

J.Čakste

Jo nosacīti reģionālās augstskolas sanāca un viņas vienojās un ir izveidota pašlaik reģionālo augstskolu asociācija un tur arī vienojās par šo definīciju, kas ir reģionālā augstskola. Reģionālā

augstskola nav ģeogrāfisks norādījums, ka viņa ir ārpus Rīgas, bet tā ir tiešām viņas funkcija un viņas loma.

Un kādēļ es pie šīs funkcijas un lomas griežos... Griežos tādēļ, ka ja augstskola strādā roku rokā ar pašvaldībām, tad arī neliels un dažās vietās diezgan liels finansējums nāk tieši no pašvaldībām, jo tur ir pašvaldības pasūtījums.

Bet, kas attiecas uz profesoriem, tad saprotiet paši, ka pie vienāda finansējuma Rīgā un pie vienāda finansējuma reģionālajā augstskolā, profesors noteikti brauks šeit uz Rīgu, nevis paliks reģionālajā augstskolā. Tādēļ reģionos šī problēma par profesoriem ir daudz asāka.

A.Endziņš

Paldies. Vēl būtu kādi jautājumi? Liepas kungs, lūdzu!

L.Liepa

Godātais Čakstes kungs, gluži vienkārši precizējot to Izglītības un zinātnes ministrijas nostāju, jūs sakāt tāpat, ka dokuments, kurš ir lietas materiālos un kas ir iesniegts 30.janvārī šī gada sākumā, ir tas, no kura mēs varam tāpat vadīties, tad ir adresēts Saeimas Juridiskā biroja vadītājam Kusiņa kungam un tas ir tas, no kura mēs varam vadīties, lai noteiktu, kāda ir Izglītības ministrijas nostāja. Turpretim, uz ministrijas veidlapas parakstījušā ministra viedoklis, kurš disonē ar šo pirmo, ir viņa personīgais viedoklis nevis resora viedoklis.

J.Čakste

Jā.

L.Liepa

Paldies. Man vairs nav jautājumu.

A.Endziņš

Paldies.

I.Bišers

Tad mums vēl būtu jautājums. Kādu viedokli tad viņš pārstāv šis dokuments?

A.Endziņš

Kam jūs jautājumu uzdodat? Čakstes kungam?

I.Bišers

Jā, Čakstes kungam. Kādu viedokli tad šis dokuments pārstāv?

J.Čakste

Ja es pareizi sapratu, tad iesniedzēju viedokli. Un iesniedzējs jums bija ministrs.

I.Bišers

Nē, nu tas ir gan vienā gadījumā, gan otrā gadījumā.

J.Čakste

Jo, diemžēl, precīzi es pat neesmu šo dokumentu izlasījis. Es viņu tā pārlasīju šodien no rīta.

I.Bišers

Bet kādu citu viedokli tad viņš vēl var paust, ja ne ministra viedokli? Viņam šis viedoklis var mainīties, tas ir labi vai slikti, es negribu apspriest, bet acīmredzot viņš var paust tikai savu viedokli kā ministrijas vadītāja viedokli.

A.Endziņš

Šeit šī vēstule beidzas sekojoši. Uzskatu... tāpat, ka nevis kā ministrija... bet uzskatu, ka šobrīd spēkā esošā likuma norma... Un tālāk... Tāpat ministrs jebkurā kapacitātē pārstāv ministriju.

I.Čepāne

Bet sakarā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem ministrs pārstāv ministrijas viedokli. Jūs taču to zināt kā administratīvo tiesību speciālists...

I.Bišers

Es arī tā tieši saprotu.

A.Endziņš

Paldies. Ir vēl kādi jautājumi Čakstes kungam? Nav. Paldies.

Līdz ar to lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta. Pirms tiek atklātas tiesu debātes, tiesa pasludina pārtraukumu līdz pulksten 16.00.

(Pārtraukums)

A.Endziņš

Tiek atklātas tiesu debātes.

Kā pirmajam vārds tiek dots pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem. Kurš no jums runās pirmais?

Cik ilgs laiks būtu vajadzīgs?

J.Rozenbergs

Nu, es domāju, ka varbūt 15 minūtes...

A.Endziņš

Saeimas pārstāvja viedoklis?

L.Liepa

Godātā tiesa! Šajā procesā vēlētos dzirdēt visus viedokļus. Ja tas ir nepieciešams... tad man arī būtu... man pietiktu ar 5 - 10 minūtēm.

A.Endziņš

Lūdzu, Rozenberga kungs.

J.Rozenbergs

Paldies.

Augsti godātā Satversmes tiesa! Es savā un savu pārstāvam vārdā pilnā mērā uzturu mūsu konstitucionālo sūdzību. Un es esmu pārliecināts, ka procesa gaitā arī šī sūdzība tika pierādīta ar tiem materiāliem, kas ir, tā saka, lietā.

Es šeit neatkārošu savus argumentus, it īpaši tādēļ, ka man šķiet, ka neviens no kasācijas sūdzībā norādītajiem motīviem netika atspēkots. Neviens no tiem. Šajā sakarībā varbūt, kā saka, tā, izlases veidā es pievērsīšos Saeimas atbildes rakstam un tam, kā Saeimas pārstāvis šo rakstu izskaidrojot, jau runāja.

Nu, tā, piemēram, Saeimas pārstāvis nedaudz ar citiem vārdiem, bet to pašu, kas šeit rakstā ir teikts, ka, lūk var ierobežot tās tiesības, pamattiesības, ja ir objektīvi un pamatoti tam apstākļi. Taču konkrēti tas viss palika kaila apgalvojuma formā. Arī uz tiesnešu jautājumiem un maniem jautājumiem netika konkrēti atbildēts, kādēļ... Mūsu sūdzības faktiskā būtība jau ir kāda? Ka mēs lūdzam, lai visus profesorus un docentus, kas ir sasnieguši 65 gadus, pieļautu atklātā konkursā un lai to visu izvērtē attiecīgās profesoru padomes. Kādēļ, lūk, tas nav pieņemams, Saeimas pārstāvis šeit neizskaidroja.

Un kādēļ būtu dodama priekšroka tomēr rektoriem? Arī, redziet, rektorus mēs noklausījāmies. Un faktiski arī profesors Lācis uz manu jautājumu pozitīvi atsaucās par profesoru padomes kompetenci un pieļāva, ka viņa ir pilnīgi spējīga, ja tikai likums to paredzētu, izlemt šos jautājumus, kurš tad no profesoriem ir izveidojis to skolu, savus skolniekus un aiz kura ir palikusi nodedzināta stepe, kā viņš teica. Nu, tad profesoru padome to, es domāju, ir spējīga tikpat labi un vēl labāk izvērtēt, nekā to dara līdz šim administratīvajā kārtībā.

Pie tam, lūk, šī līgumu, individuālo līgumu slēgšana ar tiem pensionētajiem 65 gadus vecajiem profesoriem, kā parādīja abi universitāšu rektori, faktiski gan noveda... tas ir, parāda, kā faktiski jau es savā pirmajā uzstāšanās teicu, ka faktiski, ja te es noliedzu, ka varbūt nav nekādas diskriminācijas, taču tagad no viņu pašu skaidrojumiem izrietēja, ka ir diskriminācija. RTU rektors apgalvoja, ka lielākā skaitā gadījumu tomēr, redziet, tā darba samaksa tiek samazināta un arī amats tiek samazināts. Nu, arī Latvijas Universitātes rektors paskaidroja, sīki pie tam izskaidrojot, ka šie

individuālie līgumu tiek slēgti un kā jūs atceraties, vienu no punktiem viņš uzsvēra, ka, lūk lai ar to profesora 65-gadīgo, lai līgumu slēgtu, ir obligāta piedalīšanās jauno doktorantu vadīšanā. Bet, kā jau es teicu, tādas tiesības, ko Saeima savā rakstā, tā arī ko profesors Lācis teica un pilnīgi pareizi teica, kas profesoram ir jādara, bet to var darīt saskaņā ar Augstskolu likuma 28.panta 3.daļu tikai amatā ievēlētie. Konkrēti tie, kas slēdz individuālos līgumus vai par zinātniskajiem pētījumiem... tā tad tur ir tā tad teikts, ka par noteiktu darba apjomu. Noteikts darbs. Tā tad ne viss profesora darbs tur tiek paredzēts, bet viņam faktiski uzliek visu profesora darbu, redziet, pilnā apmērā un maksā mazāk. Tā tad te ir skaidri redzama šī diskriminācija, ko sākumā ar prieku uzņēma Saeimas pārstāvis, - ka es arī atzīstu, ka te nekādas diskriminācijas nav. Bet rektori parādīja faktisko stāvokli, jo es jau tiešām nezinu to vispārīgo stāvokli, ka tomēr arī šeit darba samaksas ziņā tomēr tiek pieļauta diskriminācija.

Nu, tālāk kā mēs zinām, ja... šajā gadījumā arī vēl gribētu norādīt, lūk, to, ka ja Saeimas... ja šajā vēstulē ir pievienota klāt, kā mēs zinām, Augstākās izglītības padomes raksts un tur man sacīja, ka es... pārmeta, ka es neesmu visu nocitējis, es tagad to sākuma daļu nocitēšu, ka, lūk, šie ierobežojumi ir... tās apstrīdētas normas ir jāpatur spēkā, jo tā būtu vērtējama kā cīņa ar sekām, nevis ar problēmas cēloni. Nu kas tad ir tās sekas un kas ir cēlonis? Nu sekas visam tam, saprotams, ir jauno zinātnieku trūkums. Cēlonis, lūk, tai situācijai, kāda ir mums šeit augstskolu pasniedzēju lomā, kā pierādīja tiesas process, ir naudas līdzekļu trūkums. Bet nevis to veco profesoru, kā saka, naidīgā darbība, pretsabiedriskā darbība... kā 116. Satversmes panta skatījumā.

Tādēļ arī es šeit varbūt pie tās juridiskās analīzes vairāk tik īpaši nepakavēšos, jo Saeimas pārstāvis jau arī priekšplānā izvirzīja ne tik daudz juridisko analīzi, cik mērķtiecību un lietderību, šo normu lietderību, cik viņas ir lietderīgas, tā tad šīs normas. Nu arī tiesas process parādīja, un it īpaši akadēmiķa Stradiņa teiktais, ka redziet, stāvoklis ir šajā ziņā nevis uzlabojies, bet pasliktinājies. Mūsu zinātnieku vecums ir pieaudzis šo normu darbības laikā. Bez tam, tā tad šeit tika minēti skaitļi, lieli skaitļi, cik ir vakantu vietu profesoru it īpaši. Nu tad iznāk tā, ka Saeima stāv tādās pozīcijās, ka, es atvainojos, kā suns uz siena kaudzes. Lai paliek vietas vakantas, bet večus arī pie darba nelaidīsim. Nu, es nezinu, kur tad ir tā lietderība un mērķtiecība tādām likumam, tādām likuma normām?

Nu, bez tam, arī, kā mēs zinām, Saeimas atbildes rakstā, par ko te tika dikti diskutēts, es arī savu vārdu gribētu pieteikt vēlreiz par tiem emeritētajiem profesoriem, kuri arī Saeimas rakstā ir milzīgi izcelti. Nu, šeit paldies gan Stradiņa, gan Knēta kungam, kuri šeit ienesa galīgu skaidrību, ka tas emeritus faktiski ir goda nosaukums un tādēļ es varu tikai novēlēt Saeimas priekšsēdētājam, lai viņu pēc pilnvaru nolikšanas ievēlētu par emeritus profesori.

Nu, tālāk es gribētu apstāties arī pie ministrijas pārstāvja Čakstes kunga teiktā, ka nu šeit es domāju, ka jāņem par pamatu tomēr ir ministra pēdējais raksts, jo tomēr tas, kas ir bijis iepriekš, tas, es domāju, ka zināmā mērā tiek ar jaunāku rakstu atsaukts. Un tādēļ es domāju, ka Satversmes tiesai būtu jāvadās no šī pēdējā raksta.

Nu, bez tam, arī Čakstes kungs galu galā atzina, kaut arī, cik es saprotu, viņš atbalsta to tēzi, ka lai šīs apstrīdētās normas paliktu spēkā, viņš arī tomēr atzina profesora padomes kompetenci un

tādā kārtā faktiski viņš arī piekrita mūsu pozīcijai, jo mēs jau savā sūdzībā prasām, lai pieļauj visus profesorus, neatkarīgi no vecuma, piedalīties atklātā konkursā, kas visu noskaidros. Faktiski tātad neviens no pieaicinātajām personām to nenoliedza. Līdz ar to, neskatoties uz to gala secinājumu, faktiski visas pieaicinātās personas arī piekrīt, ka jā, ka šī norma ir jāatceļ un ka jālaiž ir visiem piedalīties brīvi konkursā, kurš arī noteiks, kurš tad ir labākais un kurš ir sliktākais - jaunais vai vecais un tā tālāk.

Nu, tādā kārtā es lūdzu mūsu konstitucionālo sūdzību apmierināt.

A.Endziņš

Paldies, Rozenberga kungs.

Bišera kungs, cik jums laiks būtu vajadzīgs.

I.Bišers

Nu, es centīšos savu kolēģi nepārsniegt, varbūt pat mazāk.

A.Endziņš

Lūdzu!

I.Bišers

Galū galā man tiešām ir maz ko teikt, jo šīs sēdes laikā gāja galvenokārt runa par Juridisko fakultāti un to, kas notiek Juridiskajā fakultātē. Vēl kaut kā pieķērās pie citas augstskolas. Bet par zinātniskajiem institūtiem faktiski nekādas runas negāja. Un tas, ko mēs tur runājām par zinātniskā institūta situācijām, nekas netika izteikts un tām vismaz atbildētāji pagāja vienkārši garām.

Es domāju, ka tas ir laikam tāpēc, ka nebija, ko teikt. Nevar katrā ziņā šo lietu uzskatīt uz Juridiskās fakultātes piemēra. Lai arī Juridiskajā fakultātē nesaņem tādas algas, kādas saņem ārzemēs, lai arī Juridiskajā fakultātē nesaņem tādas profesora algas, kādas tās bija Latvijas pastāvēšanas pirmajā periodā. Ja cienījamais kolēģis to nezina, es varu viņam to pateikt, ka tajā laikā profesori saņēma algas, kas līdzinājās Saeimas deputātu algām. Un ja mēs atceramies arī padomju laikus, tad arī bija tā, ka toreiz profesors saņēma vairāk par ministriem. Ministra algas bija no 410 līdz 430 rubļiem, bet profesoriem bija pie 450 un ja viņi pie tam vēl vadīja katedru, tad bija 500. Tātad tajā laikā pat sliktajos padomju laikos profesoru galvas spēja novērtēt, bet šobrīd ir diemžēl ministrijā ir zināmi tādi viedokļi, ka zinātnei un augstākajai izglītībai... nu, tā ir kaut kāda otra lieta.

Mēs nevaram vadīties no Juridiskās fakultātes tiem apstākļiem, jo Juridiskā fakultāte tomēr ir zināmā izņēmuma situācijā, jo, man šķiet, ka Universitātē nav otras fakultātes, es gan pēdējos, kā jau es teicu, pāris gadus nestrādāju, bet man liekas, ka nav otras tādas fakultātes, kur būtu tik daudz maksas studentu. Un no Juridiskās fakultātes nopelnītās naudas kaut kas atlec arī dažām citām fakultātēm. Tātad... bet mēs visu laiku runājam tikai par Juridisko fakultāti un neskatāmies šo problēmu kopumā.

Es domāju, ka šinī gadījumā mēs tomēr nevaram pieiet formāli. Ka ir jāskatās pēc būtības, ko cilvēks var dot un mēs nevaram likt kaut kādus formālus šķēršļus. Kā jau teicu, viens cilvēks zaudē sava darba spējas jau dažkārt varbūt pirms 60 un varbūt pirms 65 gadu sasniegšanas un cits saglabā daudz ilgāk un var dot daudz. Un, acīmredzot, tas ir objektīvi jānovērtē. Priekš tam mums pastāv profesoru padomes, zinātniskās padomes, tas ir institūts, kas spēj objektīvi to novērtēt un no tiem ir jāprasa un ja Izglītības un zinātnes ministrija redz, ka kaut kas neiet labi, tad jāveic savi pasākumi, tad ir jātiek galā ar šiem atsevišķajām padomēm, bet katrā ziņā kolēģi var objektīvi novērtēt un pateikt, kurš ir pelnījis, kurš vēl spēj un kurš diemžēl to nespēj. Un tas tad ir atklāti jāpasaka un tad ir jādomā par šīs personas aizvadišanu ar godu pensijā. Bet kamēr viņa to var, tikmēr, es domāju, nekādus ierobežojumu nevarētu celt.

Pie tam, Universitātēs, kā mēs redzējām, kā mums te ļoti skaidri pastāstīja, tur ir visādas iespējas, kā nodrošināt tos zinātniekus, kas ir palikuši... sasnieguši gadus un kuriem nu ir jāaiziet no šiem posteņiem, tad tur var uz laiku... uz citiem laikiem un tā tālāk. Bet kā to zinātniski pētnieciskajos institūtos? Tātad par direktoru nevar palikt, kaut gan direktors vispār nav zinātnisks amats, tur pat oficiāli neprasa, lai būtu zinātnisks grāds, nevienā dokumentā tas nav ierakstīts, tur varētu jebkurš strādāt. Bet prasa to tajās zinātniskajās vienībās. Bet ja tagad viņš arī to nevar ieņemt, tad katrā ziņā tas potenciāls, ko mans pārstāvamais ir uzkrājis, mēs visi redzējām, kādu... viņš ir pašā spēku plaukumā. Cik es atceros, pagājušogad vien viņam ārzemēs ir pāri par 20 rakstiem nopublicēti. Un tagad visu to nogriezt un nekur tu nebrauksi un kaut kādu laborantu un otrās šķiras līdzstrādnieku jau neviens uz ārzemēm nesūtīs. Un arī viņu tur neuzņems, kamēr tas viņa sekotājs neieņems vārdu, neiegūs savu popularitāti, neuzrakstīs rakstus tādus daudzumus un tādas kvalitātes, kā viņš. Tos nepielaidīs pie pasniegšanas citās augstskolās, kur tas nestu mūsu valsts vārdu un kuri sekmētu zinātniskus kontaktus ar Rietumu pasauli un varbūt arī tīri tehniskus pasūtījumus no šīs pasaules un tā tālāk. Tīri formālais šis moments var nodarīt ļoti lielu kaitējumu mūsu zinātnei tieši zinātniskajiem institūtiem, jo par tiem pie mums maz zina un ja mums ir tādi cilvēki, kas nes šo institūtu vārdu pasaulē, un, kā mēs redzam no lietas materiāliem, mans pārstāvamais ir tieši tāds cilvēks, tad viņu tagad atstumt pašā spēku plaukumā tikai tāpēc, lai ieliktu kādu citu, ka viņš vēl var to pilnīgi turpināt, es domāju, ka tas būs zaudējums ne tikai viņam, bet tas būs zaudējums visai mūsu zinātnei un varbūt pat mūsu valstij un mēs atkal kaut ko pazaudēsim ejot uz to Eiropu un nonāksim Eiropā pliki un nabagi un rūpniecību mēs esam izpostījuši, zinātne ir pārgājusi lielāko daļu citu valstu īpašumā... bet ja mēs vēl arī šo zinātni sagrausim, tad mums būs maza bagāža, ar kuru mēs varam ieiet Eiropā.

Tāpēc es lūdzu manu pārstāvamo konstitucionālo sūdzību apmierināt un atzīt šo normu par pretrunā esošu gan ar starptautiskām tiesībām, gan arī ar Latvijas Republikas Satversmi, gan arī ar citām tiesību normām, jaunākām tiesību normām, piemēram, ar Darba likumu, ar kuru tās atrodas klajā pretrunā.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies, Bišera kungs.

Vārds tiek dots Saeimas pilnvarotajam pārstāvim, zvērinātajam advokātam Laurim Liepam.

Cik jums laiks būtu vajadzīgs?

L.Liepa

Kādas 5 - 10 minūtes.

A.Endziņš

Lūdzu!

K.Liepa

Godātā tiesa! Tātad mēs esam šodien tiesas sēdes gaitā konstatējuši tos juridiskos nozīmīgos apstākļus, kuri mums bija jāizvērtē un arī novērtējuši šo apstrīdēto normu ietekmi un to tātad darbību konkrētajā tiesiskajā laukā, par kuru tātad arī te ir plaši debatēts.

Tā rezultātā tātad kā apstrīdētās normas izdevēja pārstāvis es varu nonākt pie secinājuma, ka nav pierādīta apstrīdamo normu antikonstitucionalitāte, jo, pirmkārt, tātad dažāda attieksme pret personām nav diskriminācija jau tāpat vien, un, otrkārt, noteiktie ierobežojumi ir pamatoti.

Ņemot vērā to, ka ir apvienotas abas prasības vienā lietā, tātad iespējams, ka pretējās puses pārstāvjiem ir radies iespaids, ka mēs debatējam tikai par vienu - par normām, kaut gan patiesībā abu normu gars un abu normu mērķis ir viens un tas pats. Tātad tie kalpo kā regulators ļoti specifiskā akadēmiskā vidē. Šīs vides viena no īpatnībām ir tā, ka kaut arī zinātnieki un augstskolu mācību spēki savus sasniegumus vai savus devumus zinātnē veic individuālā kārtā, zinātne nevar attīstīties bez kolektīvas sadarbības, nevar attīstīties bez ļoti būtiska zinātnes elementa - paaudžu nomaiņas vai paaudžu pārmantojamības. Tādējādi mēs secinām, ka abas apstrīdētās normas vai, ja būsīm precīzāki, abu likumu apstrīdētās normas izstrādātas arī kalpo kā akadēmiskās un zinātniskās dzīves regulatori ne tikai Latvijā, bet arī Eiropas valstīs, ko ir apliecinājuši gan dokumenti, kas ir iesniegti lietā, tāpat šādu ierobežojumu nepieciešamību pieminēja savā runā un vispārīgi atzina arī akadēmiķis Stradiņš.

Līdz ar to mēs varam secināt, ka šo normu leģitīmais mērķis, tātad viens no uzdevumiem, lai mēs vispār diskutētu par šo ierobežojumu piemērojamību, ir vispārējais labums, proti, tā ir sociālā nepieciešamība, kas Latvijas zinātnes nozarē ir jaunu kadru pieplūdums un šīs zinātnes kā tādas modernizācija un attīstība. Tajā skaitā arī akadēmiskās vides atjaunošanās. Dabiski, ka šeit rodas ļoti būtiski strīdi par to, vai šis izvēlētais līdzeklis ir samērīgs vai nē. Par šī līdzekļa neproporcionalitāti vai nesamērīgumu otra puse arī ir iesniegusi konstitucionālo sūdzību, no vietas puses atzīstot tātad, ka jā, likumdevēja mērķis ir leģitīms, protams. Neviens neapstrīd, ka zinātnē ir jānotiek paaudžu nomaiņai, taču tas strīds ir par to, vai izvēlētais līdzeklis ir proporcionāls, vai tas ir bijis pats samērīgākais līdzeklis, ko arī Satversmes tiesa ir tātad vairākkārt jautājot centusies noskaidrot. Gan jautājot izdotā akta institūcijas pārstāvim, gan arī jautājot arī tām personām, kuras ir šeit uzaicinātas. Mēs esam secinājuši, ka šis līdzeklis ir, ja varētu tā izteikties, skarbs, jo tas ir

līdzeklis, kas nosaka ierobežojumus. Tas ir līdzeklis, kas nosaka vecuma cenzu. Taču, kā jau minēts gan starptautiskajos, gan arī Latvijas tiesību aktos mums nepietiek ar to vien, ka tādām pašām personām, tātad akadēmiskajiem darbiniekiem vienādos apstākļos ir piemērota dažāda attieksme. Dažāda attieksme vien par sevi vēl nerada diskrimināciju, šeit ir nepieciešams novērtēt šo te līdzekļu samērīgumu. Un tātad, ja mēs tātad secinām, ka Saeimas radītie tiesību akti, šie abi likumi nodrošina, ka ne administratīvās, bet akadēmiskās tiesības var saglabāt, tad mēs runājam par to, ka vismaz vienā jomā akadēmiskais personāls nav diskriminēts, vismaz tajā jomā, kas attiecas uz akadēmisko darbību un uz zinātnisko darbošanos, mēs jau minējām par reālajām izpausmēm darbībā grantos, pārstāvību konferencēs, tāpat arī zinātnisko publikāciju sektorā. Tātad šajā segmentā mēs runājam par tāpatīgām tiesībām, kuras ne ar vienu no apstrīdētajiem aktiem nav liegtas. Runa tātad ir specifiski par administratīvajām funkcijām, proti, administratīvie amati augstskolās vai administratīvie amati zinātniskajās institūcijās. Tas ir ļoti šaurs un precīzi tēmēts ierobežojums, tas ir precīzi tēmēts un adresēts tikai un vienīgi uz vadošajām amatpersonām, kā mēs to arī esam jau noskaidrojuši lietas izmeklēšanas gaitā.

Kur mēs esam konstatējuši šīs problēmas? Tur man viennozīmīgi ir jāpiekrīt manu kolēģu, abu konstitucionālo sūdzību iesniedzēju pārstāvju viedoklim, ka mēs esam konstatējuši krietni nopietnāku un lielāku problēmu - sociālo problēmu. Mēs esam konstatējuši, kā to norādīja arī kolēģis Rozenbergs debatēs, ka sekas tam, ka mums nav jauno zinātnieku, un to, kā cienjami un visu mūžu zinātnē un akadēmiskajā laukā strādājuši cilvēki nesaņem cilvēku cienīgu atlīdzību, ir naudas līdzekļu trūkums. Tātad te ir runa par sociālo aspektu. Te ir runa nevis par šīm akadēmiskajām normām, kas nosaka vecuma ierobežojumu, bet runa ir par sociālās likumdošanas atbilstību vai neatbilstību cilvēka cieņas kritērijiem un standartiem. Šeit nu, Saeima, protams, visticamāk, varētu pievienoties šai argumentācijai.

Taču mēs secinām, ka arī no tā, ko tiesā personas, kas bija uzaicinātas sniegt savu viedokli par šiem konstitucionālajiem jautājumiem šeit tiesas zālē, ko minēja, mēs secinām, ka šo jautājumu principā var risināt apstrīdētā akta ietvaros. Proti, apstrīdētās normas gan rada tiesības veikt to darbību, es vēlreiz pasvītrosu, ne administratīvo, bet akadēmisko, kuru personas līdz pensijas vecumam ir veikušas gan vienlaikus arī paredz adekvātu vai taisnīgu atlīdzību, kas, protams, ir viena no sociālajām cilvēktiesībām. Tātad šis taisnīgās atlīdzības ierobežojums ir izveidojies kā tāda neveiksmīga vai kroplīga vai piespiesta prakse atsevišķās Latvijas augstskolās. Ir Latvijas augstskolas, kā mēs dzirdējām to no godātā rektora Lāča stāsta, kurā šī samaksa var pat pārsniegt līdz pensijas vecuma samaksu un es domāju, ka mums nav pamata neticēt godātā rektora Lāča izpaustajiem faktiem. Un proti, tātad mēs secinām, ka te ir runa ne tik daudz par pašu apstrīdēto normu kroplību, trūkumu vai antikonstitucionalitāti, bet mēs secinām, ka runa ir par šo normu piemērošanas problēmām. Runa ir par to, ka šī norma tiek piemērota sakropļota. Vairāku apsvērumu dēļ. Pirmkārt, tādēļ, ka ir iedibinājusies īpatnēja tradīcija vai īpatnēja tātad šāda prakse augstskolās atsevišķās un otrkārt, tādēļ, ka protams, nav atrisināta viena no būtiskākajām zinātniskā darba tātad nodrošināšanas svirām — pienācīgs finansēšanas mehānisms. Mēs dzirdējām, tātad, ka Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvis, gan arī akadēmiķis Stradiņš ļoti piesardzīgi un

jāsaka, ka arī ļoti skeptiski norādīja, ka Latvijas valstij ir saistības un visticamāk, ka arī nākotnē būs saistības, es runāju šeit pieļāvumu formā, būs saistības palielināt asignējumus, tātad finansējumu zinātnei. Tādējādi mēs varam runāt par to, ka mēs redzam skaidru ceļu, kādā šīs normas piemērošanas trūkumi varētu tikt novērsti.

Summējot. Ja mēs patiešām vēlētos un ja patiešām šī norma būtu jāatceļ, tādā gadījumā, pirmkārt, ar to, ka tiktu atcelti griesti... ar to, ka tiktu atcelti šie pensionēšanas ierobežojumi - 65 gadu sliekšnis, ar to jau mēs neatrisinātu pamatproblēmu, ko mēs identificējam šī procesa gaitā. Sociālā problēma ar to neatrisinātos, jo, kā mēs arī redzējām no Izglītības un zinātnes ministrijas Augstskolu izglītības departamenta pārstāvja, finansējums tomēr saglabājas. Tika minēts konkrētas augstskolas piemērs.

Otrkārt, ja mēs atceltu šo normu, tad acīmredzami, atkristu normas mērķis un pamatuzdevums stimulēt cienījamus kolēģus, kas jau ir izgājuši zinātniskā darba praksi un kas ir radījuši savu skolu, atrast savus pēcnācējus. Viņiem faktiski vairs nebūtu šī te.. nu, jāsaka, tā... likumdevēja uzspiestā vai likumdevēja norādītā uzdevuma sakārtot savu pasauli tā, ka aizejot no tās, tajā paliek cienījami un godājami mantinieki, tātad tie, kas pārņem izdarīto darbību.

Treškārt, ja šo normu atceltu, tad, kā mēs to dzirdējām no Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvja teiktā, tas viennozīmīgi grautu arī iecerēto izglītības reformu, kuras atsevišķas sastāvdaļas tiek ieviestas un atsevišķas sastāvdaļas viennozīmīgi būs jāievieš. Jo, ja mēs turpinātu godātās tiesas retoriski uzdoto jautājumu... viens no universitāšu rektoriem, ko darīsim, ja šī norma paliks spēkā... Tad šeit faktiski tomēr mēs saredzam alternatīvu. Mēs saredzam divas atbildes. Viena atbilde ir, kas arī izskanēja, ka augstskolu, iespējams, nāktos likvidēt. Otra atbilde. Acīmredzot, ka būtu jāatrod stimulējošs resursu ietvaros, kā panākt šo paaudžu nomaiņu. Tātad faktiski šādu ceļu arī Izglītības un zinātnes ministrija ir saskatījusi arī savā atbildes rakstā paskaidrojumā, kas ir sākotnēji adresēts Saeimai un tādējādi arī iesniegts godātās tiesas uzmanībai.

Un protams, ka iespējams, ka tas ir ārkārtīgi interesants jautājums. Arī savā ziņā juridisks jautājums par to, kā vērtēt savstarpēji pretrunīgus vienas institūcijas izdotus... nu, varētu tā sacīt, rakstus. Es tiešām lietu šo terminu, ko godātais kolēģis Rozenbergs minēja, proti, ka uz Izglītības un zinātnes ministrijas veidlapas satur tekstu, kas no vienas puses atbalsta Saeimas pozīciju, taču četrus mēnešus vēlāk tiek izdota uz šīs pašas ministrijas veidlapas cita satura, vismaz vienā tādā noteiktā jomā, tātad tikai attiecībā uz vienu no apstrīdētajiem aktiem, pavisam citu viedokli paudošu vēstuli, kuru ir parakstījis Izglītības ministrijas ministrs. Jāsaka tā, ka protams, ka ministrs viennozīmīgi piekrīt, pārstāv un reprezentē ministrijas viedokli, taču, no otras puses, ministrs ir politiska amatpersona. Un, kā mēs zinām, tātad mēs nevaram... piemēra labad, premjerministra izteikumus saistīt ar Ministru kabineta viedokli. Tas, ka premjerministram varētu būt viedoklis, tieši tāpat viedoklis var būt arī jebkurām citām politiskām amatpersonām, uz ko norāda arī trūkums šorīt sagatavotajā un parakstītajā dokumentā, proti, šajā dokumentā trūkst vienas būtiskas sastāvdaļas, tajā nav dokumenta sastādītāja vārda. Un tā kā šajā dokumentā nav dokumenta sastādītāja vārda, mums ir jāpieņem, ka to ir sastādījis pats ministrs. Līdz ar to, tātad mēs uzskatām un es domāju, ka tas tātad arī varētu būt skaidrojums pretrunai, kas ir radusies tiesas materiālos iesniegtajos divos

dokumentos, ka pirmais dokuments, janvārī datētais, ir ministrijas viedoklis, tas ir izgājis pilnu lietvedības kārtību un procedūru, tas ir saskaņots ministrijas departamentos un tātad ir ieguvis vispārējo ministrijas kā resora akceptu. Un tad ir otrs dokuments, ko ir sastādījis procesa rītā līdz pulksten 10 no rīta ministrs personīgi, pats to arī parakstot.

Līdz ar to noslēdzot debates, es vēlētos sacīt, ka konkrētā apstrīdētā norma nav sakne vai nav cēlonis šai problēmai. Normas cēloni ļoti labi aprakstīja kolēģis Rozenbergs sakot, ka normas cēlonis ir naudas līdzekļu trūkums. Minēto noteikumu, vai minēto ierobežojumu, pensionēšanās vecuma ierobežojuma atcelšana neatrisinās šo problēmu, sociālā rakstura problēmu, bet tā tikai paildzinās nepieciešamo risinājumu par vēl vismaz 5 gadiem.

Pateicos.

A.Endziņš

Paldies.

Līdz ar to tiesas debates pasludinu par slēgtām.

Vai lietas dalībnieki vēlas izteikties replikas veidā?

Lūdzu!

J.Rozenbergs

Es sakarā ar to Saeimas pārstāvja traktējumu par ministra viedokli. Ja tādā garā, kā viņš traktē, ka tas ir personisks ministra tikai viedoklis, tad acīmredzot jāuzskata ir arī Saeimas priekšsēdētājas parakstītais atbildes raksts arī kā par viņas personīgo viedokli... pēc analogijas.

A.Endziņš

Paldies.

Bišera kungs?

I.Bišers

Es varu tikai konstatēt to apstākli, ka atbildētājs ne ar ko nepieskārās atkal tām problēmām, kas ir mums zinātniskajos institūtos. Atkal viss aizgāja tikai uz augstskolām. Nu es saprotu, ka tas ir jums tuvāk un labāk pazīstams, bet zinātnisko institūtu problēmas - tas nekādi netika apgaismots, kā tad tur būs. Un es iedomājos, ka ja rīt nebūs vairāk Lukēvica kungs, vai tad mums būs tik liela pārstāvība, vai mums būs cilvēki, kas braukās pa ārzemēm, kuri lasīs lekcijas dažādu valstu augstskolās, kas rediģēs avīzi, kas iznāk starptautiskā mērogā, kur viņš ir galvenais redaktors un darīs daudz ko citu. Protams, ar laiku varbūt. Bet tas prasīs laiku un tas ir jāsaprot. Un tāpēc šodien tā ar nazi nogriezt, es domāju, ka tas būs tikai zaudējums Latvijai un Latvijas zinātnei un tas var novest pat pie institūta tālākā likteņa krasas pasliktināšanās.

A.Endziņš

Paldies. Vai vēlaties vārdu replikai?

L.Liepa

Pavisam īsi. Neviena no godātajam kolēģim Bišeram... neviena no jūsu minētajām darbībām ar konkrēto apstrīdēto normu nav aizliegtas. Tās visas ir iespējamās.

A.Endziņš

Paldies.

Tiesa, apspriežoties uz vietas, nolēma, ka spriedums tiks pasludināts šā gada 20.maijā pulksten 10.00 Satversmes tiesas sēžu zālē.

Stenogrāfiste

M.Ceļmalniece

Tiesas sēdes sekretāre

E.Freimane